

МИХАЙЛЬ
СЕМЕНКО

МИХАЙЛЬ
СЕМЕНКО

ПОЕЗІЇ

Київ
«Радянський
письменник»
1985

У2
С30

В книгу вошли избранные произведения известного украинского советского поэта Михайла Семенко (1892—1937), для творчества которого характерны поиски формы, своеобразное раскрытие тем, разнообразие образов и художественных приемов.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

*О. Є. Засенко, С. А. Крижанівський,
О. В. Лупій, М. Л. Нагнибіда, Л. М. Новиченко,
Б. І. Олійник, Б. П. Степанюк*

Вступне слово М. П. Бажана

Упорядкування та стаття *Є. Г. Адельгейма*

Примітки *М. М. Сулими*

Рецензенти: *М. Г. Жулинський,
Л. М. Новиченко*

С $\frac{4702590200-031}{M223(04)-85}$ 142.85

© Видавництво «Радянський письменник», 1985

ВСТУПНЕ СЛОВО

Оця книга поезій Михайля Семенка, яку зараз тримаєте в своїх руках, вийшла в світ після перерви в кілька десятиріч і становить собою лише досить обмежений вибір з віршів різних етапів поетового життя, що почалося на полі літератури після видання 1914 року книги «Кверофутуризм» (себто футуризм шукацький). Проте проголошене поетом прагнення до новачій, до бунтівливості, до порушення традицій, по суті, самих поезій глибше не стверджувалось, хіба що відмовлення від наслідувань М. Вороного, О. Олеся, В. Пачовського змінилося на ще більш претензійне наслідування Ігоря Сєверяніна чи Єлени Гуро. «Кверофутуризм» з його «поезами», «еротезами», «екстазами» не міг приховати своєї залежності від «егофутуризму» російської декадентської поезії. Проте творчість Семенка того часу була явищем цікавим і гідним глибшого дослідження, бо розвиток міської, урбаністичної теми мав у цій творчості виявлення, яке свідчило про процеси формування української міської інтелігенції, її поезії зі своєю специфічною тематикою, системою нових образних засобів, тропів, метафор, її своєрідного жаргону, що поряд із певним збагаченням української мови ніс у собі й від'ємні явища вульгаризування, засміченості, претензійності.

Правда, вдумуючись у тогочасну творчість Семенка, дивуєшся, як зумів він, відірваний від рідного оточення, від літературних процесів і явищ, що точилися на Україні, від живої мови, закинутий долею аж на Далекий Схід, до Владивостока й Сучана, не тільки зберегти українську літературну мову в її найсучасніших виявах, але й зробити свій внесок до неї, зафіксувати її повні засоби, породжені все глибшим і глибшим входженням в міський побут, в реалії і деталі міського життя.

Декларований і виявлюваний мало не в усіх поезіях індивідуалізм міського обивателя не охоче пропуслав у сферу творчості М. Семенка тих глибоких і трагічних обставин, які й на Далекому Сході Росії, за тисячі й тисячі кілометрів від grimотливих полів битв першої світової війни, потрясли землю, готуючи той животворний і благовісний вибух у жовтні 1917 року, який став історичним переломом в історії людства і розгорнувся в усій величі і значущості подвигів Великої Жовтневої революції. Про перші її перемоги в далекому Петрограді, Москві, Києві Семенко дізнався іще в Сучані. Вони не були для нього цілком несподіваними. Ще в Петербурзі, 1913 року, він звертався до сучасників із закликом:

Гартуйте дух. Пора на волю
Лунає полем передзвін
Ми завоюєм нашу долю
Огнем червоних творчих змін.

Не рівняти цього передчуття з тим, майже пророчим прозрінням, яке теж того часу (опубліковано 1915 року) натхненно провістило, що в «терновом венце революцій грядет шестнадцатый год». Проте важливо, що обидва поети, пристрасно задивлені в майбутнє, побачили в ньому спалах могутньої червоної пожежі, якій судилося на всіх неозорих просто-

рах царської імперії ціною величезних подвигів і небувалого революційного жару, «огнем червоних творчих змін» спалити старий, зненавиджений обома поетами старий світ. Як не намагався Семенко огорнутися благоденним покровом індивідуалістичного естетизму, але й в нього проривалися ще до Жовтня 1917 року відчайдушні намагання: «Я не хочу бути лагідним і апріорним, не ухиляюся від боротьби».

В розпал грандіозної боротьби за перемогу соціалізму, за перемогу Жовтневої революції потрапив Семенко, повернувшись наприкінці сімнадцятого року на Україну. Центральна рада, гайдамаки, гетьманці, німецькі окупанти, денікінці, петлюрівці. Вихори, струси, бурі громадянської війни. Вже на першій станції на Україні зустріч Семенка з глузливо описаними ним зграями ворожої озброєної куркульні: «гайдамаки на платформі з рушницями жупаноситки в чудернацькій уніформі». Проте не відразу знайшов поет своє місце в розбурханому вирі революції. Не легко було позбутися тих спогадів, тих ілюзій, тієї мани удаваного затишку і добробуту, які жили ще в душі поета.

Образи, вигуки, милі старосвітські інтимності.

Тихо, тихо мов в усі.

Боже, всьому минулому — подай твої святі милості...

Хоч і небагато тих милостей зазнавав за своє двадцятишестирічне життя син волосного писаря, голодний студент петербурзького інституту, царський солдат у Владивостоку, проте позбутися виплеканих далеко від батьківщини привабливих ілюзій відразу не зміг. Якщо не старосвітські інтимності, то неперекозливі екстравагантності, вибрики і ескапади нововигаданого П'єро приваблювали поета, примушували його викривлятися, гримасувати, удавати з себе

ексцентрика. Цілком позбутися цих витівок поет не спромігся мало не до кінця життя, так трагічно і безпричинно обірваного. На жаль, і досі в пам'яті шанувальників української поезії лишилися більше анекдоти про вигадки поета, спрямовані на епатацію читача, що того часу, коли діяв Михайль Семенко, дійсно надто часто був не позбавлений міщанських смаків, дрібнобуржуазних поглядів, застарілих оцінок і суджень. Проте не вони ж становили і становлять суть творчості поета, нині справедливо визнаного за одного з зачинателів української радянської поезії. Його ім'я достойне стояти поруч імен В. Блакитного, В. Чумака, П. Тичини, І. Кулика, Є. Григорука.

Ще 1918 року в Києві вслухається він в гуркоти громадянської війни, вдивляється в племін і дим класових битв і крізь істеричні вигуки та зойки пошалілої буржуазної, націоналістичної пропаганди чує, як «місто розкидає залізні акорди рукою сміливою сталевих шляхів, коли рушили до центру розворушені народи» і «йшли натовпи пожарами до знайомої мети». Неясні ще були поетові навіть контури цієї знайомої масам мети. Вона була на стягах накреслена словами про Радянську владу й соціалізм. Ці віщі слова були глибше й правдивіше осмислені поетом, коли він 1919 року сів за писання своєї рефутпоєми «Тов. Сонце». Дужим маршем-маніфестом проголосив М. Семенко початок нового, куди досконалішого і дохідливішого за попередні, етап свого творчого й ідейного життя:

Розносить буря всесвітній пожар,
Хитаються будови, корчиться світ,
Там, де пройшли, вже немає хмар
І сходять червоні зорі над сутінками віт.
І блисне сліпуче сонце...

Сонце нової ери людської історії осяяло і для поета його подальшу путь, в яку він напружено й пильно вглядався крізь дим, попіл, чорні хмари вибухів гарматних снарядів громадянської війни:

Глибоко западають вибухи —
важких гармат не забудь.
І зворухнеться у серці глибоко
сонцевесняна путь.

Продовженням і ще більшим проясненням сонцевесняної путі для поета-урбаніста, який, власне, ніколи не міг зректися свого кровного хліборобського походження, своєї спорідненості з питомою землею полтавських піль і степів, стала наступна поема, його поезофільм — «Степ» (1919 рік). Вона позначені значно виразнішими рисами нового для Семенка реалістичного письма, глибшого і свідомішого розуміння тодішньої бурхливої сучасності. Поет бачить, як

Спалахнули панські економії
Загомоніло по дворах і улицах,
Заревли корови на чужій соломі,
І хутір ніяк не притулиться,—
І заплутали, і заморочили універсалами,
І жовтими, і блакитними,—
Але проривались — «скільки не писали ми!»
З міста думки новітні.

Народ змиває з обличчя своїх степів нечисть і гетьманської реакції, і гайдамацької кривавої сваволі:

Виднішає, виднішає на степу,
Розпливаються тіні в тумані,
Покидає тавро ніч сліпу —
Сонце, сонце на світанні!

Поет оспівує це нове життя свого рідного степу і закликає побратимів-степовиків, що їх так добре знає ще з дитинства, ще з прабатьківської хати рід-

них Кибинців, до яких незмінно приїздить і повернувшись з Далекого Сходу, і в часи громадянської війни, і після перемоги Радянської влади. Він менше й менше відчуває конфліктність між своєю міською свідомістю і селянськими упередженнями. Він менше й менше протиставляє своє, закроене на останню моду урбаністичне естетство суворій, але могутній дійсності, хоч мрії про якусь примарну Океанію, про фантастичні, вигадані, бо насправді малі й обмежені простори «прерії зор» — цикли віршів, написаних водночас зі славними поемами, — ще пробуджуються раптом у душі поета, ще водять його претензійно закрученими стежками кверофутуризму. Проте ці стежки, кінець кінцем, не збивають поета з обраної більшовицької дороги. Він працює як партійний пропагандист. Він стає спершу заступником, а з другого номера — головним редактором першого українського радянського тижневика «Мистецтво», який об'єднав значну кількість тих діячів української культури, що своєю життєвою позицією обрали позицію радянську.

1920 року Семенко разом з редакцією «Мистецтва» примушений покинути Київ перед короткочасною, ганебно для ворогів завершеною навалюю білопольських дивізій та петлюрівських недобитків. Поезія його набуває в цей напружений час останніх боїв з контрреволюційними інтервентами та їхніми петлюрівськими і врангелівськими посіпаками гостроагітаційного, майже лозунгового характеру, бойової, наступальної, революційної спрямованості:

Хіба це не кожному ясно?
Хіба забракне червоного вогню?
Революція ще горить прекрасно,
Всміхаючись завтрашньому дню!

Завершився період громадянської війни. Почался роки творчої відбудовної роботи. Роки, не позбавлені гострих конфліктів, процесів внутрішньої класової боротьби поряд з самовідданою працею трудящих мас, спрямованих партією до небувалих за своїми масштабами робіт по дорозі до соціалізму. Закипіло творче життя і на всіх ділянках літератури й мистецтва. Зчепилися в завзятій груповій боротьбі гуртки і об'єднання художньої інтелігенції, починаючи від представників не позбавленої застарілих поглядів та ілюзій групи «неокласиків» і «попутників» аж до того «лівого фронту» футуристів і конструктивістів, у якому головну роль лідера і речника почав відігравати Семенко. Його проповіді відмирання мистецтва, його «деструкції» стали основним гаслом заснованої ним «Асоціації панфутуристів», галасливо повторювались на численних літературних зборах і вечорах, на сторінках журналу «Семафор у майбутнє» (1922 рік). Семенко розвищув жваву діяльність щодо розвитку свого «Аспанфуту», поповнення його молодими кадрами. Великою мірою завдяки йому, завдяки його увазі й підтримці в літературу влились такі нові імена, як Ю. Яновський, О. Влизько, І. Маловічко та й ім'я автора цих рядків. Впливу панфутуристичних проповідей не уникли й старші письменники (М. Терещенко, О. Слісаренко, Я. Савченко, В. Ярошенко). Семенко не шкодував часу й енергії на цю свою пропагандистсько-організаційну панфутуристичну діяльність, але сил вистачало й на поетичну творчість. Після «Поєми повстання», просякнутої мотивами самохвалляння і перебільшення свого значення в процесах побудови нової соціалістичної культури, з'являються цикли ліричних поезій, писаних то в Києві, то в Ризі (де він був як член делегації УРСР у справах підписання 1921 року мирного договору), то в Москві,

де він працював у представництві УРСР. «Слава живим!» — проголошує в цих поезіях поет, бачачи перші плоди животворного народного труда на тому полі, на якому ще «багато лежить руїн». І знову славить він життєдайний вогонь, «рук наших всечистий племінь». Він, «лірик океанів і континентів», захоплено вигукує:

О куле земля
куле земля
прекрасна ти й велика.

Це відчуття теми глобальної, всеземної, всеконтинентальної, посиленої надіями на світову міжнародну революцію, широко розвинулося в патетичних вигуках і напружених ритмах «Каблепоєми», що її поетична цінність дуже послаблена тією претензійною манірою, отим «новаторським винаходом» Семенка, що його він назвав «поезомалярством». «Винахід», вже раніше з'явлений у творчості російських кубофутуристів і французьких символістів, полягав у використанні поліграфічних засобів, грі шрифтів, ускладненій верстці, що мусило посилити виразність поетичного змісту, його ефективність, а насправді розпорошувало увагу читача, відчуття змісту, сили і ритму слова. Мало не через піввіку сучасні поети буржуазного Заходу, західнонімецькі поети, теж «винайшли» подібний прийом публікацій своїх хаотичних, егоцентричних віршів, проте це не допомогло ані поетам, ані їхнім читачам. Та й Семенко в пізніших писаннях своїх не вдавався вже до «поезомалярства».

Заснований ним 1927 року журнал «Нова генерація» пропагував, як міг, сучасне абстрактне й деформуюче мистецтво, намагаючись представити його як мистецтво передове, авангардне, повторюючи ті заперення, які виголошують і сучасні буржуазні «авангардисти», видаючи свої швидкоминущі і малозначущі пошуки й винаходи за чинники мистецького прогресу.

Це робив уже більше як піввіку тому на сторінках «Нової генерації» і М. Семенко. Правда, не все, вміщене в цьому журналі, втратило нині своє значення. Більша увага літературознавців до цього журналу, дослідження його змісту були б цінними, корисними і для сучасності.

Групові чвари поступово вщухали. М. Семенко більше й більше зрікався своїх егоцентричних вискоків і демагогічних наскоків. Поезія його набувала рис меншої надуманості й вигаданості, стаючи більше щирою, більше реалістичною, більше дохідливою. Поет вступав у новий, вищий, досконаліший період свого мистецтва. Про це свідчать такі його жорстокі своєю правдивістю, майже натуралістичним письмом, зневагою до «заборонених», замовчуваних тем, проте сильні і діючі своїми трагічними інтонаціями, глибиною переживань, щирістю вірші, як-от поезії, вміщені в книзі «Зустріч трьох». Подорож 1929 року до передгітлерівського Берліна дала цикл поезій і поему «Німеччина». Ці твори М. Семенка вражають силою свого провісництва, своєю гострою зненавидістю до потворностей німецького фашизму, прояви якого вже виразно бачив і рішуче проклинав поет. Він бачив історичні процеси в Німеччині, які вели її до страшного, кривавого панування фашизму. Він бачив огнища, в яких палали вкинуті туди послідовниками Гітлера дороги для людства книги, ненавидимі людоджерами і хижакками, що вже тоді плекали безумні мрії про світове панування, про перемоги «раси панів». Про чорний Берлін і червоний Берлін писав М. Семенко: «Чорний Берлін — спрут з безліччю в'юнких і пожадливих щупальців», але поет вірив, що настане час і «в чорний Берлін вступлять когорти струнками лавами з червоними прапорами революційної перемоги». М. Семенкові не судилося побачити, як насправді чер-

воний прапор революційної перемоги було внесено руками героїчних синів Радянської Вітчизни і піднесено над простреленими куполами берлінського рейхстагу. Проте в своїх передбаченнях радянського поета, озброєного прозірливим могуттям комуністичного світогляду, поет через три роки зазірав у дні, коли стається те, чого не передбачали сучасні для Семенка володарі Німеччини:

крамарі й акційні компанії, власники й прикажчики,— не думайте, що все так спокійно, як здається зокола, знайте, що попадають висівки з дахів на тротуар і в тихих, суворих, чемних палацах буде повно диму...

Неспохитною вірою в переможність пролетаріату, незламною впевненістю в крах людиноненависницького фашизму напосно поезії, мало не передостанні в залишеній поетом спадщині, такій часом суперечливій, нерівній, хитливій, викривленій, але такій, особливо в останні періоди, глибоко відданій комуністичній правді. М. Семенко часто помилявся — і в своєму нехтуванні духовними цінностями минувшини, і в своїх егоцентричних вибриках, і в своїй недооцінці національного питання, розвитку національної культури, мистецтва, мови. Говорімо про ці помилки, розбираймося в їхньому походженні і спрямуванні, засуджуймо їх, але разом з каламутною водою не вихлопуймо й тієї молоді, свіжої, здорової і чистої дитини, якою є справжня суть Семенкової поезії, її новаторство, її неповторний внесок до скарбниці української радянської літератури. В цьому внеску може бути й непослідовність, і несущільність, і кричуща протиріччівість, але є й розмах, і революційний пафос, і складна інтимна ліричність, що органічно виросла з того середовища української інтелігенції, яка ставала більше й більше урбаністичною, хоча і не

втрачала своїх кровних, глибинних зв'язків з селом. Покоління Семенка виростало ще в умовах царської Росії, підпадаючи впливові занепадницької декадентської культури, що претендувала на вишуканість і новаторство. Ліпша, найбільш чутлива частина цієї інтелігенції, відчувши тлінність і безплідність своїх «модерністичних» уподобань, рішуче й щиро сприйняла корінні злами своєї долі, свого життя, своїх духовних прагнень, що їх принесла їм Жовтнева соціалістична революція. Вони стали на її шлях і пішли ним, часто настільки захопившись революційними змінами, гучними процесами поверження старих кумирів, переоцінкою звичних, усталених цінностей, що демагогічно обрушились і на цінності справжні, на явища життєво необхідні творчим процесам побудови нового суспільства, на незаперечні скарби, створені минулими поколіннями. Цими тенденціями були пронизані і декларації «Пролеткульту», і тодішні, запальні, хоча й скороминущі, заклики навіть таких прозорливих поетів, як В. Маяковський, як С. Чиковані в Грузії, Є. Чаренц у Вірменії. Речником подібних нападів на здобутки і традиції культури став на деякий час на Україні М. Семенко. Видно, якась історична закономірність у складних процесах становлення нової соціалістичної культури була притаманна мало не всім загонам зрушеної Жовтневим переворотом багатонаціональної інтелігенції молодого радянського суспільства. Володимир Ілліч Ленін ще 1920 року говорив про невірність, шкідливість для справи будівництва соціалізму подібних тенденцій. Усвідомлення цього допомогло і В. Маяковському, й іншим «спростовувачам», в тому числі й М. Семенкові, який, зростаючи як поет і мислитель, звільнявся, зрікався, відкидав багато з тих лівацьких культурницьких настанов, що їх галасливо був проголошував.

Це позначилось не тільки на його публіцистичній діяльності, але й на поетичній творчості, що позбавлялась індивідуалістичних, кверофутуристичних викрутасів, та й наступної гололозунгової спрощеності, набираючись своєї власної, строгої і глибокої значущості, реалістичної правдивості і ясності, започаткованої ще десь «ревфутпоемами» 1919—1920 років, продовжуваної і за останнього періоду поетичного життя в таких циклах, як-от, скажімо, цикли поезій про побачену ним передгітлерівську Німеччину. Ці твори і досі не втратили своєї сили. Вони хвилюють, збагачують і серце, і свідомість читача.

Будьмо ж вдячні поетові, збагнемо його непростий, часом дуже трудний і рідко коли спокійно та вдумливо оцінюваний творчий шлях, переконаймося в тому, як віддано і щиро спрямовував його сам поет до вищої комуністичної мети, і гідно шануймо його ім'я, його сягання, його кращі поезії, вогонь яких не згас ні на різких подувах зневаги, ні в холоді забуття, вогонь, що тим паче не згасне і в майбутньому.

Микола Б а ж а н

МИХАЙЛЬ СЕМЕНКО

1927 рік. На перехресній станції, пропахлій пивом, тютюном, чадом паровозних топків, точиться затята суперечка про мистецтво майбутнього. Її учасники — Михайль Семенко, лідер футуристичного напрямку на Україні, і два його послідовники — Гео Шкурупій та Микола Бажан. Щоправда, Бажан на той час був уже його колишнім послідовником і, мабуть, тому, розуміючи неминучість відходу, накидав — мовби на пам'ять — словесний портрет учителя: «...Обличчя його вмещало в собі риси всіх націй та рас, його волосся було чорне, як вугілля шахт, а очі блищали вогнем татарських ватр, скитських вогнищ та юпітерами європейських ательє, а кожний сторонній подорожній подумав би, що він з Патагонії» *.

Цей романтичний портрет такий же умовний, як вся зустріч трьох на перехресній станції біля символічного Семафора в Майбутнє, водночас точний і нагадує інші — вже не словесні — портрети Семенка, зроблені для обкладинок його книжок, фронтиспівів чи журналів і розраховані на глядача, аудиторію.

Але недавно я побачив аматорський фотознімок: Київ, Левашовська, 36, подвір'я будинку, в якому жила поетова сім'я. Семенко стоїть з маленьким сином на руках, біля ніг — дочка, щось ніжне і водночас розгублене в його обличчі — обличчі «без броні», бравади, виклику чи іронії.

Як важко, незважаючи на зовнішню подібність, поєднати ці два обличчя! І все-таки вони поєднуються, і від того, наскільки щастить їх поєдпати,

* 36. «Зустріч на перехресній станції». — К., Бумеранг, 1927, с. 37.

залежить можливість зрозуміти, читаючи поетові вірші, те, що безпосередньо стоїть за ними — його особистість.

Здавалося б, все дуже просто! Семенко — лірик; органічний автобіографізм його поезій не викликає сумнівів, за кожною з них виразно відчувається реальність безпосередньо пережитого.

І разом з тим людина, яка, читаючи вірші Семенка, захоче відтворити його біографію, опиниться в нелегкому становищі.

У віршах, незважаючи на їхній автобіографізм, нелегко вирізнити безпосередні події поетової біографії, вони швидше тільки вгадуються.

Які відомості маємо ми про життя Семенка? Іх небагато.

В біографії письменника чимало «білих плям», які, можливо, ще будуть заповнені людьми, близькими йому чи тими, хто його добре знав. Певну допомогу можуть подати тут і самі вірші поета, коли пощастить хоча б частково «розшифрувати» їхній біографічний «тайнопис», скористатися деталями і постійними посиленнями на місця, де вірші було написано, — Київ, Хорол, Петербург, Владивосток, Сучан, Рига, Москва, Харків, Берлін, Дарниця, Гамбург і т. д.

Михайло Васильович народився 31(19) грудня 1892 року на Полтавщині в селі Кибинці, якими теж позначено багато його віршів, у родині волосного писаря, який став потім писарем земської управи в містечку Хорол. У Хоролі Михайло — він тоді був просто Михайлом, а екзотичне Михайль виникло трохи пізніше — вступає до реального училища, а закінчує його — оскільки в Хоролі не було старших класів — уже в Кременчуці. Далі — Петербург. Психоневрологічний інститут, дітище Володимира Михайловича Бехтерева — вища школа зовсім нового типу, де вивчення

психології та псеврології поєднувалось із широким ознайомленням студентів з питаннями філософії, природничих і гуманітарних наук.

Семенко встиг закінчити тільки три курси, даліше навчання перервала війна, мобілізація, однак інтерес до проблем, що розроблялися в Психоневрологічному інституті, зберігся до кінця життя і, мабуть, як і орієнтував своїх учнів Бехтерєв, зосереджувався навколо головної з них — проблеми людської особистості.

З Петербургом було пов'язано багато що — початок літературної праці й захоплення футуристичними теоріями, перше кохання, жорстока нужда, паралельні з Психоневрологічним інститутом заняття — клас скрипки — в консерваторії.

Семенко не лише добре грав на скрипці і писав власні невеликі композиції, музика взагалі посідала величезне місце в його духовному житті й складала ту атмосферу, в якій виникали його поетичні задуми.

Запис під віршем «Синє плаття», зроблений «під шум коліс в степу чужому» (29. XI. 914. Азія. Забайкальська залізниця) дає можливість приблизно визначити час від'їзду Семенка на Далекий Схід. Йому пощастило. Замість того, щоб воювати «за віру, царя і отечество» десь на Західному фронті, він опинився в типово військовому місті, проте далеко від війни.

У Владивостоці поет пробув близько трьох років. Тут народилося глибоке й водночас безмежно тривожне почуття до його майбутньої дружини: йому він завдячує високим злетом своєї лірики, появі в ній — і насамперед у циклах «Осіньна рана», «П'єро кохає» — зовсім нових мотивів і творчих рішень. Тут він дізнався про Лютневу революцію і швидко зрозумів, що вона не принесла ні довгожданої свободи, ні виходу з кривавої імперіалістичної війни.

Тут він не тільки сидів у карцері № 4, якому присвятив однойменний вірш, а й визначив свій шлях до «людей у шкірянках», до революційного мажору поем 1919 року — «Тов. Сонце», «Весна», «Степ», що оспівали «сонцевесняну путь» Жовтня в самому розпалі громадянської війни на Україні.

Наприкінці вересня 1917 року поет виїздить з Владивостока спочатку в Сучан, потім у Харбін, а в грудні він уже в рідних Кибинцях. Звістка про Жовтневу революцію застала його, можна гадати, в до-розі.

В Кибинцях жила його сім'я.

Семенкова мати, яка закінчила тільки початкові класи церковноприходської школи, була письменницею-самоуком, автором ряду надрукованих під її дівочим прізвищем — Марія Проскурівна — повістей. Брат поета, Василь, був цікавим художником, разом з Михайлом зачинав на Україні футуристичний рух, але на початку імперіалістичної війни загинув на Західному фронті. Другий брат — Олександр та сестра Олександра теж писали вірші, та зовсім молодими загинули від туберкульозу...

У квітні 1918 року Семенко, як свідчать підписи під віршами, вже в Києві. Тут йому довелося пережити громадянську війну, калейдоскопічну зміну урядів, гетьманщину, петлюрівську Директорію, білогвардійський терор. За Денікіна його арештували й кинули до Лук'янівської в'язниці, і, мабуть, тільки випадково він уникнув долі розстріляних денікінцями в листопаді 1919 року Василя Чумака й Гната Михайличенка, разом з якими очолював перший український радянський літературно-художній журнал «Мистецтво».

1918—1920 рр., ще в умовах громадянської війни, Семенко пробує створити футуристичну організацію — «Фламінго» та альманах «Повстання».

По тому йдуть більш вдалі спроби — «Аспанфут»*, «Комункульт» і, нарешті, в 1927 році — «Нова генерація» та однойменний журнал. На противагу іншим друкованим органам українських футуристів, таким як «Семафор у майбутнє», «Катафалк мистецтв», «Гонг комункульту», «Бумеранг», «Новій генерації» вдалося стати справді періодичним виданням, яке виходило до 1930 року, об'єднавши навколо себе ряд письменників і художників.

Не будемо тут зупинятися на етапах, які в двадцяті роки пройшов український футуризм, на різних «злиттях», «перейменуваннях», «блоках». Не будемо насамперед тому, що поезія Семенка, як на це вже звернули увагу дослідники**, не вкладається в історію футуристичного напрямку, а виявляється значно ширшою не тільки за його організаційні форми, а й теорії.

І все-таки про Семенка сьогодні згадують переважно як про автора футуристичних маніфестів, платформ, декларацій і майже не звертаються до його віршів, або ще гірше, не знаючи віршів, прикладають до них мірку, запозичену з групових виступів ВУСППу.

Навіть письменники старшого покоління — з тих, що знали й любили Семенка, — як правило, зберігають у пам'яті не так його вірші, як атмосферу бурхливих ексцесів, що випикала навколо постового імені.

* До «Аспанфуту», крім Семенка, входили: Олекса Слісаренко, Гео Шкурупій, Яків Савченко, Микола Бажан, Микола Терещенко, Володимир Ярошенко, Юліан Шпол, Андрій Чужий...

** Див.: Корсупська Б. А. Михайль Семенко. — Рад. літературознавство, 1968, № 6, с. 19. Костенко Н. В. Микола Бажан. — Вид-во Київського університету. 1971, с. 16.

Ідеї «смерті мистецтва», проголошення розриву з класичною спадщиною й усіма нормами класичного віршування, груба, подеколи надто груба, щоб бути виправданою, епатація смаків, формалістичні експерименти, ущипливі і далеко не завжди пристойні ескапади на адресу своїх літературних противників — так, усе це було і, мабуть, з якихось трагічних законів сприйняття, краще збереглося в пам'яті й заслоило іншого Семенка — складного, суперечливого і водночас справжнього поета свого не менш складного й суперечливого часу.

Український футуризм наприкінці 20-х років повільно й з застереженнями, намагаючись зберегти свій престиж, почав здавати свої теоретичні позиції, та ще задовго до цього вони вже систематично руйнувалися творчою практикою його лідерів і передусім творчою практикою самого Семенка.

Не лише сьогодні — через піввіку, а й у сучасників руху виникало цілком природне запитання: якщо мистецтво — пережиток, щось на взірєць релігії (одна з статей Семенка так і називалась — «Мистецтво як культ»), то навіщо футуристи пишуть вірші, створюють картини, взагалі займаються мистецтвом?

Семенко та інші теоретики українського футуризму намагалися відповісти на це запитання теорією деструкції: пишемо вірші з тим, щоб зруйнувати поезію, «ліквідація мистецтва є наше мистецтво»* — і теорією екструкції: вірші створюються для того, щоб не втратити емоційного контролю над людьми, яким вони — через відсталість чи за звичкою — ще потрібні.

Сам Семенко, автор теорії деструкції—екструкції—конструкції, до таких спрощень не доходив, проте на-

* Семафор у майбутнє.— К., 1922, с. 1.

зівав себе «останнім поетом», мабуть сподіваючись, що коли він виконає свою роль руйнівника, то поезія і мистецтво помруть; щоправда, «смерть мистецтва» на останньому етапі життя «Нової генерації» розумілася вже не буквально, а згідно з так званою «універсальною установкою» (модифікація теорії конструкції) як розчинення мистецтва в житті, злиття з побутом, культурою, технікою і наукою комуністичного суспільства.

Так звана «функціональна поезія» була безпосереднім виразом вихідних теорій панфутуризму. Зовні здійснюючи принцип «універсальної установки» — злиття з життям, — вона переслідувала вузько утилітарні цілі й, руйнуючи деякі формальні ознаки вірша — риму, ритм, графічний малюнок, водночас руйнувала згідно з теорією деструкції його емоційну та образну сутність.

У збірнику «З радянського щоденника», де сконцентровані «функціональні вірші» Семенка, він сформулював і той принцип, за яким їх зроблено, — принцип згубний і, по суті, чужий його творчості:

Писати про
активність я мушу
забувши про людську душу*.

З одного боку — заклики до вузького утилітаризму, несутісного з лірикою, з другого:

...Так само люто люблю я,
Як на світанку життя було сказано:
«Сильна, як смерть, любов,
Жорстока, як пекло, ревність»**.

Уже в «Розмові трьох» Микола Бажан, який все далі відходив від панфутуризму, не без ущипливості

* Семенко М. З радянського щоденника. — Х., ЛІМ, 1932, с. 16.

** Зустріч на перехресній станції, с. 18.

зафіксував цю непослідовність учителя — антиномію теорії й творчості, або точніше — антиномію віршів, написаних за схемою футуристичних теорій, і віршів, що народжувалися безпосередньо з глибин духовного стану поета: «Папір, де на одній стороні було виведено чіткі, мов гільйотина, формули смерті мистецтва, треба перевернути, а на другому його боці написано вірш про міську панель і любов на панелі. Ти робиш і робив так,— звертається він до Семенка,— але не хочеш признатися»*.

Ідея смерті мистецтва супроводжувалась запереченням традиції, а коли звернутися до історії питання, то з цього заперечення виникала.

У цьому розумінні позиція панфутуризму, а ще раніше кверофутуризму збігалася не лише із закликом російських футуристів «скинути Пушкіна, Достоевського, Толстого та ін., та ін. з Пароплава Сучасності» (зб. «Пощечина общественному вкусу», 1913), а й з відомою тезою Марінетті: «Ми підриваємо традиції, як поточені червою мости».

Зовнішній збіг закликів мав, проте, різний соціальний генезис: ненависть Марінетті до великих естетичних традицій була продиктована прагненням розірвати зв'язки з гуманістичними ідеалами і протиставити їм свій антигуманістичний ідеал «механічної людини з частинами, що замінюються»; а для російського й українського футуризму тотальний розрив з традиціями означав зовсім інше: вивільнення людини з-під влади буржуазно-феодальної культури, з якою механічно ототожнювалося все мистецтво минулого.

Розірвати пуповину, що з'єднувала його з мистецтвом минулого, Семенкові ніколи не вдавалось; він і сам цього не заперечував.

* Зустріч на перехресній станції, с. 39—40.

Читаючи його «Кобзар», натрапляєш на десятки імен письменників, композиторів, художників; уже сам перелік цих імен, всупереч спатаційній заяві — «крім своїх віршів, жодного не читаю»*, — міг би показати не лише коло читання і коло культурних зацікавлень поета, а й коло тих його органічних зв'язків з мистецтвом минулого, що їх був безсилий розрубати ніж найбільш крайніх нігілістичних теорій.

І як характерно: коли у фашистській Німеччині запалали вогнища з книжок, Семенко одразу виступив на захист культури, а своє презирство до її винищувачів постарався передати у віршованій інтонації Гейне, оголено демонструючи, як традиції і навіть сама форма, нею створена, можуть служити сучасності.

Щоправда, поема «Німеччина», про яку йдеться, створювалася вже в середині 30-х років, коли футуристичні теорії стали минулим, але й задовго до цього, зокрема задовго до заяви про те, що «Нова генерація» не відкидає класичної спадщини і вимагає «найвищого вивчення старих форм мистецтва», тому що, «щоб робити нове, потрібно знати старе»*, ставлення Семенка до художніх традицій не було однозначно негативним.

Найвразливішим пунктом ставлення українського футуризму до традицій був Шевченко.

Атаку на нього розпочав не Семенко, а Василюк Гнедов**.

Свої випадки проти Шевченка Семенко пояснював завданням епатації. Таке завдання він, безумовно, перед собою ставив, але удар, спрямований проти

* Зустріч на перехресній станції, с. 12.

** Гнедов Василюк. Небокопы.— СПб, 1913.

міщанства, яке пристосовувало Шевченка до своїх потреб, потрапляв і на самого поета. Епатувалися, як писав відомий критик 20—30-х років Фелікс Якубовський, «не тільки почуття українського міщанства, а й тих мас, що шанували Шевченка як великого співця революційного бунту» *.

Наприкінці 20-х років «Нова генерація» відкриває віршовану рубрику «Реабілітація Т. Г. Шевченка». В ній — на чолі з Семенком та Гео Шкурупієм — брала участь більшість поетичних співробітників журналу.

Це була, з одного боку, групова акція: реабілітувався не так Шевченко — він, природно, ніякої реабілітації не потребував! — як старі нігілістичні гріхи самого футуризму.

...Поняття національного довгий час асоціювалося для Семенка із затхлістю, хуторянством, провінційними масштабами — усім, що стоїть на шляху «вільної людини»:

Геть родичів — у серці моєму
Місця немає рідному всьому...

Це з вірша «Дуже щира поезійка» (1914).

Але згодом у поета виникає необхідність — всупереч заяві Марінетті про те, що люди ХХ століття «не відчують потреби знати, що робили їхні предки», — задати запитання: «Цікаво знати, хто був мій предок?» Поет відповідає на нього іронічно і водночас зовсім не іронічним віршем 1916 року «Мої предки» з таким припущенням можливих біографій, або, вірніше, ланцюга біографій: «Сухорлявий і сміливий

* Якубовський Ф. Передмова до «Антології української поезії». — К., 1931, т. III, с. XXVII—XXVIII.

козак»? «військовий писар»? «кашовар»? «кошовий»? «сурмач»?

А може, чумаком був, мав віз, а під ним
Мазницю і квач.

Іронія якоюсь мірою гасить романтичну ноту «Моїх предків».

Ми знову стикаємось з характерною і для Семенка, і для українського футуризму непослідовністю.

З одного боку — руйнування романтичної метафори. Грубий прозаїзм образів, намертво, здавалося б, прикріплених до повсякденного, звичайного. Скепсис, іронія, антиромантизм.

З іншого боку — ледь прикрита тією ж іронією мрійливість, раптове відновлення романтичної метафори і руйнування — з її допомогою — повсякденності, буднів, інерції щоденного існування:

А в антракті боязкі розмови
Теми вишукані і близькі далекі
Але серце серце схопить напівслові
І між люстр лунає дві душі-лелеки.

Поетична формула, що відкривала «Атлантиду», вірші 1914 року — «Вабить мене в краї незнані, далекі», буде повторена, звісно, в інших варіантах і контекстах, ще багато разів.

Поет, як і його ліричний герой, постійно чув клич моря, невідомих островів, ще не відкритих земель, ніби він жив не в ХХ столітті, а в часи Колумба чи принаймні — Джеймса Кука.

Співець локомотивів та автомобілів, задимлених міст і вируючих вулиць неначе раptom забував про свій принциповий урбанізм і поривався до невідомого:

Океанія, Океанія,
Сіра смуга в тумані,
Перстень смутку морського.

Чи був, зрештою, цей потяг тільки виявом почуття невдоволення повсякденністю, чи в ньому таїлося щось більше: емоційне передчуття того, що людству ще буде потрібен увесь величезний заряд романтичного пориву для завоювання космосу, мікро- і макросвіту, Всесвіту?

На протывагу Маринетті, з його закликком здолати чи навіть убити «великий місячний світ романтики», Семенко від романтики не відмовлявся і, по суті, лишився романтиком не тільки коли звертався до «далеких обрїїв» Мрії, а й до своєї головної теми — теми великого сучасного міста.

Цю тему футуризм освоював особливо активно і, вводячи в свою поезію величезний комплекс нових уявлень, урбаністичних образів і лексичних елементів, свідомо протиставляв і грубу оречевленість, і прозаїчність — а по суті, лише естетичну неосвоєність — старій поезії, нібито цілком враженій меланхолійною мрійливістю, естетством та академізмом, романтичним культом минулого.

Російський кубофутуризм зріс на міському ґрунті, місто — його звичне й природне середовище, а для Семенка, коли він закладав основи українського футуризму, місто — після Кибинців і Хорола — було середовищем новим, екзотичним, і поетичне освоєння його за контрастом з провінційними враженнями дитячих років набувало яскраво-романтичного забарвлення.

Як би не хотілося молодому Семенку триматися в літературі таким собі бувалим городянином, він залишався в Петербурзі і навіть у Києві якимсь зачарованим мандрівником з глухого «ромоданівського шляху».

Зрештою, вулиці, освітлені електричними ліхтарями, біг експресів, шкіряний шолом пілота в його віршах перетворюються на ті самі романтичні аксесуари, тільки в порівнянні з поезіями, скажімо, молодого Рильського, романтичні аксесуари із зворотним алгебраїчним знаком.

Разом з тим зберігається потяг до далекого, екзотичного «Приходьте, я живу в Патагонії», і навіть авіація — її одним з перших у світовій літературі оспівав поет — прославляється за те, що, скорочуючи відстані, наближає до нас «екзотичні країни».

Саме сприйняття революції було в Семенка, правда, як і в усієї радянської поезії тих років, суто романтичним.

Руйнування старого ладу й відважне утвердження зовсім нових форм життя, що вийшло з відведених йому берегів і відкрило небувалі, неясні, невідомі перспективи свого дальшого розвитку, велич революційного вибуху — все, що звершилося навколо людини і в ній самій, сприймалося романтично, і поезія, по суті, не так романтизувала події, як відбивала їхній справді романтичний дух.

У цьому розумінні творчість Семенка часів громадянської війни розвивалася в тому ж річищі, що й творчість Еллана, Чумака, Тичини, виражала загальні риси епохи та її романтичний ентузіазм.

Не лише тональність поетових віршів, не лише їхній героїчний пафос і мажор — «Розносить буря всесвітній пожар», — а й величні символи революції — Сонце, що освітло планету, Весна, що збудила її для нового життя, Буря, яка змиває із землі все мертве й віджило, — були глибоко романтичні.

На противагу неокласикам, котрі переважно теж були романтиками, але знаходили точку опори в стабільних цінностях буття, перевірених усім минулим

естетичним досвідом людства, Семенко — і це, незважаючи на великі розбіжності, зближувало його з Елланом — шукав поезію в найстрімкішому розбігові революції. Не в минулому, встоялому й естетично очищеному, а в повому, схопленому в момент його народження.

Якщо це нове було подеколи і прозаїчним і грубим, воно все одно не втрачало для поета своєї романтичної привабливості.

Для Семенка стан духовної сталості — найбільш чужий. Він буквально начинений суперечностями, і, здавалось, досить поштовху, щоб вони рознесли все навкруги і передусім саме поетове Я:

Дисонантний — я притиснувся до базальтових скель.
Не допусти, щоб розірвались піроксилінні бомби*.

Контрастність антагоністичних емоцій перетворюється на норму душевного стану, парадигму — за її зразком будується цілий ланцюг характеристик, які мовби виключають одна одну:

Тоскно в кав'ярні. Весело. Сумно**.

«Якби я міг пізнати свою душу», — каже поет. Він прагне зрозуміти її суперечності, інтегрувати їх в одному ліричному образі. Чи справжнє це самопізнання? Швидше за все — тільки шлях до нього, так і не пройдений до кінця. Тут були й глухі кути, й провали, та був і рух до об'єктивних суперечностей часу, де все разом — і радість, і горе, і світло, і тінь, і ті душевні колізії, крізь які людина пробивається до висновку про сенс свого існування.

* Семенко М. Кобзар. Х., 1924, с. 287.

** Там же, с. 123.

Біль, що його відчував поет, торкаючись у процесі творчості закривавлених суперечностей свого Я, був такий нестерпний, що вгамувати його можна було, тільки вдавшись до відомих механізмів внутрішнього самозахисту — іронії і начебто віддалення ліричного героя від своєї особистості.

В ескізній незавершеності малюнка, такій характерній для поетової лірики, якнайнапруженіший драматизм так тісно переплітається з іронією, що майже неможливо вирізнити їхні кордони й переходи.

Чи не це тісне переплетення — «В мені сміх на стон» — було причиною того, що літературні сучасники Семенка не помітили чи не побажали, як правило, помітити його іронії? Вони звикли до жанрового розподілу: або лірика, або сміх, а от в одному потоці?.. Навіть переклади з Гейне, який казав: «Я не можу зрозуміти, де кінчається іронія і починається небо», звичайно вирівнювалися ними то в бік неба, то в бік сарказму.

Іронія відіграла величезну роль у творчому самовизначенні поета. Через неї значною мірою відбувалося подолання поетичної знеособленості й сентименталізму перших спроб. Нарешті, саме іронія, ущиплива й сумна, надала його поезіям того відчуття правди пережитого, яке одразу безпомилково вгадується, наприклад, у сумній і водночас насмішкуватій інтонації такого чарівного вірша, як «Вагоновожатий».

З іронією була пов'язана і поява в поезії Семенка маски П'єро. Вона проіснувала з 1916-го по 1918 рік, дала назву трьом збіркам: «П'єро кохає» (1916), «П'єро задається» (1917), «П'єро мертвопетлює» (1918) і надовго стала мовби другим постовим обличчям. Вона то збігалася з його справжніми рисами, то приховувала їх.

П'єро — головпа діюча особа роману над бухтою. Свідомо кажу роману, бо, читаючи збірки «П'єро кохає», «П'єро задається», що склалися на Далекому Сході, мовби проходиш через діалектику дуже складного почуття з його radoщами, сумнівами, муками і, головне, пездоланністю.

Збірка «П'єро кохає» присвячена Лідії Горенко. В житті поета стався крутий злам. Даремно намагався він спочатку збити іронією серйозність того, що сталося.

Він сам себе гіпнотизує: «Кохати не мушу... кохати не мушу», однак кохає дедалі сильніше.

Проте навіть серйозне, велике почуття не врятувало від хаосу, який він носив у собі самому.

Хоча третя книжка поетичної трилогії — «П'єро мертвопетлює» — і створювалася вже 1918 року, в окупованому кайзерівськими військами Києві, її швидше слід віднести до дореволюційної, ніж післяжовтневої творчості Семенка.

Та перелом уже стався. Величезні соціальні події ще не знаходять і, по суті, не могли знаходити прямого відображення в гротескній арлекінаді, мовби цілком вихопленій з іншого світу, однак вони розмивають і розламують її суб'єктивізм, змушують поета співвіднести те, що відбувається в його душі, з тим, що відбувається за її межами.

Він ще весь у суперечностях і самозапереченнях. Самотній і — з людьми. «Жертва погасаючого світу» і людина, що напружено вдивляється в майбутнє. Та, пезважаючи на всі суперечності циклу, в ньому дедалі наполегливіше й оптимістичніше звучить тема визволення Людини і Людства.

Цикл «П'єро мертвопетлює» завершив трагічну клоунаду, що затяглася: маска П'єро була скинута, і ні про яку дальшу її ідентифікацію з поетовою

особистістю не могло бути й мови. По суті, це перемога тієї самої об'єктивної реальності, яка довго, коли скористатися зізнанням Семенка, мовби перебувала поза його Я, зануреним у суб'єктивне переживання.

Поет піднімається над суб'єктивністю своїх емоцій і пробує глянути на них у світлі величезних подій, що вирують поза його особистістю.

Однак з кризисним її станом ще не було покінчено. Навпаки, 1918 року він досягає чи не пайвищої точки.

Цьому були причини.

Семенко приїжджав в Київ у розпалі гетьманської вакханалії. Місто зовні живе за інерцією дореволюційного існування. Ресторани. Сяяння вітрин. Мупдири німців. Дами й офіцери на променаді. Ганебна політична оперета. Спектакль відродження «національної» незалежності і «національної» культури.

А з рідної Полтавщини надходять погані вісті. Помирають від туберкульозу брат Олександр та сестра Олександра.

Цілковито імовірно, що біль, викликаний смертю дуже близьких людей, дав поетові гостріше відчуті глухі поштовхи, що стрясали місто, де він тепер, після Владивостока й Кибинців, жив.

Трохи абстрактне слово «місто» в даному разі точніше за вужче й конкретне слово «Київ».

Річ у тому, що, хоча Семенко й писав свої вірші в Києві і про Київ, він створював у них, незважаючи на зовнішній емпіризм, узагальнені образи Міста як певного символу. Так був задуманий цикл «Bloc-Notes», розпочатий в квітні 1918 року, коли до влади прийшов гетьман Скоропадський, і завершений напередодні його падіння в грудні того ж року. Так були задумані й «Дев'ять поем», чий по-верхарнівському величезні урбаністичні символи вводять нас у тему

старого світу і народження — па його руїнах — світу нового.

І в ескізних замальовках «Bloc-Notes», що мовби дрібнять побут вулиці на складові елементи, і в масивних розділах «Дев'яти поем», де те саме життя вулиці взяте у великих зрізах, послідовно розвивається тема міста, що стоїть біля якоїсь останньої межі.

Коли писалися «Дев'ять поем», віддалене завтра різко наблизилося, і поет намагається вгадати його обриси, так би мовити, з самого гіпоцентра найбільшого історичного вибуху: не під застиглими руїнами старого ладу, а в момент його падіння.

Як же уявляв собі поет День другий революції? Серед величезних символів «Дев'яти поем» є один особливо вражаючий: це бачення майбутнього, поема перша, так і названа — «La futurition».

Перед поетовими очима — величезна панорама перетвореної землі. «Горді будови залізних архітекторів». «Долини, перерізані удосконаленими каналами».

— і станув зачарований на сході
— будинок на червоному фоні
— окреслений виразно й гордо
перший будинок нового світу.

Поряд з Елланом, який ще в 1917 році оспівав індустриальну Україну майбутнього («Прорвати Карпати тунелем! Динамітом — пороги Дніпрові! Гей, Сивий, вже бачу тебе у шорах камінних — у плюзах»), поряд з Тичиною (1920 рік, «Псалом залізу») Семенко був одним з найперших, хто почав в українській літературі тему визволеної праці. Почав у самому розпалі громадянської війни, мовби вириваючи картини майбуття з грізного полум'я сьогодення (поєми «Тов. Сонце», «Степ»).

Ця світла мелодія не згасне в поетовій творчості;

в роки розрухи і в роки пепу вона зв'яже для нього героїку 1919-го з сучасністю і насамперед — з боротьбою за майбутнє. Навіть перші, давалося б, скромні перемоги праці захоплюють поета саме як ланки, що з'єднують Вчора, Сьогодні й Завтра нової, революційної епохи («Ремонт», 1925).

Такий аспект теми соціалістичної праці став чільним для цілого періоду розвитку української літератури.

Революція та її майбутнє пов'язуються в Семенковій свідомості з ідеєю подолання внутрішньої дисгармонії й самотності.

Вдивляючись у майбутнє, він бачив людину, яка, перемагаючи інерцію матерії й інерцію психологічних «атавізмів», що дісталися їй у спадщину від старого світу, розсуває кордони власної особистості, став в повному розумінні цього слова сильним і вільним Я.

Формула «Я — то є всі» стала для Семенка визначальним принципом поетичного пізнання світу. Три монументальні поеми 1919 року — «Тов. Сонце», «Весна», «Степ» — характеризує передусім відчуття повної злитності свого Я з МИ міст і сіл, охоплених революцією. Можна вказати і на приклади, так би мовити, зворотного зв'язку. Не випадково марш, яким відкривалася перша з названих поем — «Розносить буря всесвітній пожар, хитаються будови, корчиться світ», став у ті роки піснею революційних мас, які відкрили в поетових словах порив та ентузіазм свого МИ.

Революція неначе підбивала підсумок його давній полеміці з поезією, яка не чує сучасності, її голосів і велінь, проте, коли раніше, наприклад у програмному посланні 1914 року «К другу-стихотворцю» — «Пане Вороний! — Коли Ви перестанете вже ходити у вибиваних штанях?», — ця полеміка мала переважно чисто естетичний характер, то нині вона набуває не

лише гострих полемічних акцентів, а й ведеться в усьому обсязі головної проблеми часу — долі революції, її майбутнього.

Ще недавно це були Вороний, Олесь. Тепер це — запізнілий український символізм.

Хоча Семенко і пристрасно мріяв про сильну, вільну і гармонійну людину майбутнього, він розумів, що така людина не народжується одночасно з падінням старого ладу, раптово. І порив, і здатність до самопожертви, і велике почуття злитності Я з МИ ще не означає повного визволення від «атавізм» минулого.

«Ще не всі однакові перед відновленням»,— писав поет у тій же поемі «Весна» і додавав: «Але всі ми потрібні», потрібні — революції.

Ця, здавалося б, цілком беззаперечна думка, як не дивно, приводила до найвразливішого пункту загальної концепції людини, яку висували «Весна» (1919), «Поема повстання» (1920), а потім і ряд інших творів поета, що належать до тих же років.

Згідно з цією концепцією, людина сьогодення не може і не повинна розраховувати ні на особисту радість, ні на особисте щастя: вона живе тільки для щастя й радості грядущого.

То була героїчна, але водночас аскетична і жертвна концепція, вона вимагала від людини неможливого чи можливого для якихось відносно коротких періодів історії, коли потрібно повністю забути про себе заради бути чи не бути революції. Таким періодом й була громадянська війна, та коли вона закінчилась, стало ясно, що людина не може, відкинувши все особисте, тільки горіти для майбутнього, тим більше що основи цього майбутнього, серед них і душевні основи, вона створювала сьогодні, в боротьбі і за цей і за завтрашній день нового світу.

Тепер це зрозуміло кожному. Але поеми й вірші,

про які йшлося, написані не сьогодні, а більш як піввіку тому, в ситуації граничної героїчної напруги і самозречення, що їх і абсолютизував поет.

Звичайно, Семенко певною мірою, як Еллан, Чумак, Сосюра та й взагалі наша поезія тих років, віддав данину космічним і глобальним символам величких подій, але він же одним з перших накреслив шляхи їх можливого приземлення в побуті й буднях революції.

Він не проходив, як Еллан, повз побут революції, не відкидав, як Іван Кулик, планетарних масштабів, а вміло поєднував їх з масштабами більш близькими й земними, вдаючись то до монтажу гранично загальних і гранично крупних планів (не випадково поема «Весна» має підзаголовок «Поезофільм»), то до поєднання абстрагованих символів з цілком конкретним і деталізованим зображенням подій.

Семенко був автором «Степу», одного з перших творів радянської літератури про революцію на селі, але як справжній поетичний побутописець великих подій він виступає насамперед у головній темі своєї творчості — темі міста.

Якщо «Bloc-Notes» і «Дев'ять поем» фіксували деталі життя міста, що мовби прислухається до гуркоту вибуху, який наближається, то твори 1919-го і наступних років змальовують не лише сам вибух, а й чимало конкретних подробиць, що супроводжували його, з яких, зрештою, і складається багатолікий образ міста в революції.

Реакція Семенка, як і багатьох поетів українських та російських, на неї була складною.

Поет хворобливо ставився до того, що переможне просування революції на Захід було зупинене.

З середини 20-х років дедалі більше місце в поезії Семенка займає памфлет, який перетворюється в його

руках на дуже сильну зброю естетичної полеміки, а то й прямої боротьби з міщанством, куркульством, буржуазним націоналізмом, з фашизмом.

Серед поетових памфлетів особливо цікава «Поема про те, як постав світ і загинув Михайль Семенко». Сам письменник, мабуть, був дуже захоплений роботою над нею. Розділи її друкувалися в «Новій генерації» з 1927-го по 1929 рік, і кожен новий розділ поповому зв'язував твір із змінами в міжнародному становищі і з ходом ідеологічної боротьби «по обидві сторони кордону».

Міжнародна сатира мовби продовжувала боротьбу поета із світом зиску й міщанства, з яким він зіткнувся в перші роки непу. Ця боротьба вчила його і вмінню передбачати, і вмінню відділяти явища тимчасові від головної течії історії.

Навіть противники Семенка не заперечували того, що, звернувшись до життя великого міста, він надзвичайно розсунув звичні обрії української поезії.

Звісно, дивно було б не помічати дедалі зростаючого значення міських мотивів у віршах поетів кінця ХІХ і початку ХХ століть, але саме Семенко вперше переступив межу: місто стало не однією з рис його творчості, а центром усіх образів і — самого внутрішнього життя письменника.

Місто — центр Семенкової лірики. Крізь побут міста побачив він і Людину, і Революцію, і Майбутнє. З містом виявились пов'язаними й ті питання можливого оновлення поезії, болісному вирішенню яких письменник віддав майже все життя.

Атрибути міста (а потім міста в революції) глибоко проникли в образ, метафору; урбаністична лексика стає асоціативною основою їхнього розвитку і складного ланцюга взаємоперетворень.

Асфальт, скло, електричне світло, трамваї та авто-

мобілі, вокзали, бетонні мости, заводські труби, поїзди, рейки, шум вулиць, літак у небі, задимлені майстерні, катери й портові крани, запах бензину — все це не лише нові поняття, а й нове лексичне середовище, в якому живе й рухається поетова думка.

Та водночас вона живе й рухається в оточенні слів із пристрасно заперечуваного лексику своїх попередників.

З суперечностей цієї лексичної двошаровості випливає, наприклад, зближення алюмінію й лані в образах «алюмінієвих ланей» — автомобілів, що біжать вулицею, або таке ж несподіване зіставлення сталі й метелика в образі літака, що джеркоче в небі — «сталевого метелика тремтіння», або, нарешті, чудовий образний контраст зовнішнього і внутрішнього:

Трамвай веселий блискає в темних калюжах.
Привітно дивляться на вулицю ілюзійні фойс.
Чому ж ти тужиш,
Серце моє? —

де в перших двох рядках — і трамвай, і його відображення у весняних калюжах, і вогні кіно, а в двох наступних — туга, серце і звична інтонація іншої поетичної системи.

Хоча Семенко й звертається до відомих урбаністичних абстракцій, але головна художня тенденція його урбанізму — образна конкретизація. Навіть у найабстрактнішому його урбаністичному творі — «Дев'яти поемах» — умовні символи міста весь час трансформуються в цілком реальні картини вуличного побуту або вуличних подій того часу.

Місто в Семенка завжди подане в граничному наближенні. Ми безпомилково визначаємо сезон, час доби, стан погоди, топографічну точку, до якої «прив'язаний» пейзаж.

Сама інтонація його кращих віршів — розкута, інтимна, невимушена — усувала можливість появи умовно-абстрактних образів.

Семенко уважно стежив за всіма, серед них і колористичними, пошуками сучасного йому мистецтва. Це, природно, особливо, коли брати до уваги крайню естетичну сприйнятливість і навіть перейнятливість художньої вдачі поета, не могло не виховувати певним чином його власного бачення. «Відкривши» для себе колір, відтінок, кольорову пляму, Семенко став широко використовувати їх не тільки як засоби чисто зорової, а й психологічної інформації.

Спроби кольорової характеристики емоцій — «червоний гнів», «чорний смуток» — як і кольорової характеристики звуків, здавалось би, безпосередньо беруть своє походження з футуристичної естетики.

Однак специфічна кольорова метафора Семенка пов'язується із загальними тенденціями мистецтва ХХ століття, які розсували сферу аналогій і відповідностей, зокрема — аналогій і відповідностей кольору та емоційного стану людини.

В роки революції Семенко тісно контактував з Анатолем Петрицьким (йому належить портрет письменника), Віктором Пальмовим, Татліним та іншими художниками українського й російського авангарду.

До галузі особливих взаємин Семенка й авангардистського мистецтва належать і його ідеї «поезозомлярства» («поезозживопису»). Виникнувши наприкінці 1920 року, вони знайшли собі застосування в «Каблепоемі за океан» і ряді аналогічних дослідів 1922 року («Моя мозаїка»), що, як і «Каблепоема», передруковувалися в деяких наступних виданнях («Кобзар», 1924, «Повна збірка творів», 1929—1931): мабуть, поет, хоча більше й не звертався до «зорової пое-

зі», в принципі не відмовлявся від думки про можливе використання її форм, прийомів та особливих образів.

Ідеї «поезомулярства», орієнтованого на симультанне сприйняття, не були реалізовані Семенком не тому, що для їх втілення йому не вистачало творчої винахідливості — він мав її в достатку, а тому, що були з самого початку, як і в інших представників світового авангарду, приречені на провал.

Спроби здолати епігонство починалися для Семенка не з образного чи лексичного оновлення вірша, а з синтаксичних експериментів.

Синтаксичні експерименти і, передусім, емоційний синтаксис як одне з вищих досягнень і вимог поезики Семенка, одразу підвели його до верлібру.

Семенкові верлібри, хоча й були якщо не абсолютно новим, то в усякому разі новим — як послідовний художній принцип — явищем для української поезії, все-таки створювались на основі відомої національної поетичної традиції.

З одного боку, як це зазначав ще в двадцяті роки О. І. Білецький, верлібр мав «деяке коріння в старій народній чи напівнародній поезії дум та історичних пісень».

З іншого — його підготувала величезна версифікаційна практика Миколи Вороного.

Верлібр став для Семенка справді вільним віршем, вільним од жорстких норм класичної версифікації і вільним у трохи іншому значенні — значенні духовного розкріпачення, можливості вилитись без оглядки не лише на строго регламентовані віршові прийоми, а й прийоми їх обов'язкового для футуристичних прокламацій руйнування.

Верлібри зустрічалися в українській літературі й раніше. Однак заслуга широкої розробки цієї форми

як певного структурного принципу національного віршування належить Семенкові. Ще в десяти роки він підготував ґрунт, на якому пізніше виник вільний вірш Василя Еллана, Валеріана Поліщука, Майка Йогансена та ряду інших поетів перших років революції. Верлібр поета не може бути зведений тільки до певних абстрактно взятих, зовнішніх ознак. Він цікавий і значний пасамперед тим, що певні внутрішні стани художника органічно не могли кристалізуватися в жодних інших віршованих формах, крім форми вільного вірша.

Коли в 60-х роках знову почав відроджуватись інтенсивний інтерес до вільного вірша, більшість молодих українських поетів, захоплені його зовнішньою розкутістю, не знали величезного — саме в цій галузі — досвіду Семенка. Не знали, передусім, закону, органічно освоєного і багато в чому відкритого його індивідуальною поетикою спочатку до революції, а потім у революційні роки. У верлібрі важлива не так звична відсутність рим, певна непередбачуваність ритмічних ходів і т. д., як конкретна душевна чи об'єктивна ситуація, яка внутрішньо вимагає саме такого, а не іншого вираження у вірші.

Невтомний шукач, Семенко експериментував у галузі поетичних образів, лексики, ритму, метра, синтаксису й пунктуації, рими. Він руйнував, щоб з уламків звести нову будову, складав, щоб зруйнувати і знову почати все спочатку. Він зближував далекі слова, поняття, уявлення й знову розводив їх. У наполегливості, з якою він це робив, прозирило щось хлоп'яче, і водночас то була наполегливість ученого, одержимого ідеєю відкриття, яке випереджає свій час.

Далеко не всі задумані експерименти вдавалися. Чимало з них не дістало підтвердження не лише в практиці інших поетів, а й у практиці самого Семен-

ка. Однак ми добре знаємо, що деякі невдачі дають мистецтву і науці більше, ніж тупцювання на місці, і побічним наслідком невдачі може стати відкриття.

Теоретичні обриси школи, яку багато років очолював поет, і обриси його власної творчості збігалися лише частково. Поетична практика лідера українського футуризму була набагато ширша не тільки за рекламовані догмати, а й постійно їх спростовувала.

Він був безсумнівним романтиком, невинним мрійником не так за темами чи зовнішніми обрисами своїх віршів, як за нетерпеливим ставленням до життя і мистецтва.

Один він брав на себе тягар, який у більш підготовлених до естетичного авангарду країнах — Італії, Росії, Франції — намагалися підняти більш-менш згуртовані групи поетів і художників.

Усі його надії були на революцію. І справді, після революції становище Семенка змінилося. Одна за одною почали виходити його книжки. Поет здійснює ряд видань, де широко обґрунтовує свої новаторські ідеї. В нього з'являються соратники. Він стає редактором першого українського літературно-художнього журналу «Мистецтво», а потім — «Нової генерації». В 1921 р. входив до складу делегації по підписанню Ризького мирного договору між РРФСР і УРСР з одного боку, і Польщею — з другого. 1922 року працює в Українському представництві в Москві, з 1924-го по 1927 р. він — головний редактор Одеської кіностудії і ВУФКУ, в 1925 р. — член редколегії «Журналу для всіх», в 1926 р. був редактором фільму «Тарас Шевченко», а 1928 р. у складі делегації українських письменників їздив до Білорусії, в 1929 р. був заступником голови Всеукраїнської асоціації революційного кіно, в 1930 р. — членом журі Міжнародного конкурсу на проект пам'ятника Т. Г. Шевченку (м. Харків), в 1931 р. здійснював за-

гальну редакцію тритомника В. Маяковського (вид-во «Книгоспілка»), в 1932 р. був членом оргкомітету Єдиної спілки радянських письменників України; з 1933 р. входив до редколегії «Літературної газети»; в 1934 р. одним з перших став членом Спілки письменників України, був у числі учасників 1-го з'їзду радянських письменників СРСР.

Однак революція, охоче залучаючи до свого руху Семенка-поета, не могла прийняти всіх його теоретичних постулатів, од яких він довго — набагато довше, ніж, наприклад, Маяковський, — не хотів відмовлятися. А відмовившись і щиро написавши свій вірш «Починаю рядовим», розгубився й опинився на естетичному роздоріжжі. На такому ж трагічному роздоріжжі опинилося і його особисте життя, що посилило складну ситуацію. Поет шукав виходу з творчої кризи. Сатирична антигітлерівська поема «Німеччина» була тільки першим кроком до цього. Другий крок йому вже не пощастило зробити...

Життя Михайля Семенка обірвалося 24. X. 1937 р.

З кінця 20-х і початку 30-х років минуло достатньо часу, щоб на відстані роздивитися те, чого не хотіли помічати літературні супротивники Семенка: де його шукаюча думка збігалася з поезією, з вимогливою революційною дійсністю, з будівничою сучасністю, де ця думка розвивала й збагачувала поезію радянської країни, а де її справді руйнувала.

Наше завдання — не в ототожненні, а в розрізненні, й тоді ми бачимо перед собою не бездушного де-структора, а доброго поета, який усе життя шукав відповідності Слова й Часу.

Євген А д е л ь г е й м

ПОЕЗІЇ

З книги
«PRELUDE»
1913

СЕРЦЕ РВЕТЬСЯ...

Лягає сум і серце б'ється,
Згадаю як літа старі.
Пусти — і зразу понесеться,
Куди — не знаю, а мерщій
В глибоке небо серце рветься,
В широкий молитесь простір.

10. XI. 1910. Київ

НАТХНЕННЯ

Я знов почув, як хвилі неспокійні
Натхнення ніжного у серці прокотились,
До струн пісень моїх покірно прихилились,
І кобзи віщої почув я згуки ніжні.
Могутні крила з піснею ростуть
І сили неземні за хмари підіймають.
Куди вони ще серце моє звуть,
Поранене — ще знов навіщо рвуть,
На шлях який мене передзначають?

17. XII. 1911. Петербург

ТІНІ ЗАБУТІ

Хмари над лісом пливуть в далину,
Вітер свистить свою пісню сумну.
Чую в тій бучі забуті слова,
Часу далекого мла вікова.
В річці над лісом тим плесо чорніє.
Млин розвалився, в воді сутеніє.
Чую я пісню — тужне голосіння,
Скрізь розлилося таємне зомління.
Що то за тіні? В час опівночі
В небі я бачу заплакані очі.
Хмарами котяться хвилі бліді,
Морщаться кола у темній воді.

30. VII. 1912. Яреськи

З циклу
«Наївні поезійки»
1913

ОСІНЬ

Осінь похмура йде
Хмари дощі тумани
Осінь у серце веде
Смуток нежданий
Холод суне німий
В душу сповзає мла
Осінь серпанок густий
Ти принесла
Ради не дам собі
В серці моїм мовчання
Спогад ридає в журбі
Давнє кохання

24. VIII. 1913. Київ

ПОЕТ

Я про тихі тіні співаю
І про боязну в серці гру
На цих струнах я граю
Доки їх не порву
Про тихі тіні співаю я.

3. IX. 1913. Київ

МОРЕ МОЄЇ ДУШІ

В темную ніч я до моря душі
 прислухаюсь.
Море мовчить, мороком вкрите,
 урвища сплять у тиші.
Я вдивляюсь.
Серце серпанком зловісним облите.
Бачу примари.
В тиші морській бліді їх хвилі пливуть,
 котяться німо бурунами.
Привид чи хмари?
Страшно в мовчанні. Духів женуть
 над нами.

Море мовчить, млою облите,
 урвища сплять у тиші.
В темную ніч, всю примарами вкриту,
 я вдивляюсь.
Вслухаюсь
 у море моєї душі.

3. IX. 1913. Київ

ЗАПИТАННЯ

Я хтів би знать — що є життя?
Хто засвітив на небі зорі?
В натхненному бурхливоморі
Сумує людське почуття.
Життя не є цвітучий гай.
Життя є вулиця шумлива.
Автомобіль або трамвай
Тебе роздавить — будь щасливий.

І ходимо, як комашня,
Не бачим зор у синім небі.
Нас гнітить, душить метушня!
Не треба!

24. XI. 1913. Петербург

МІЙ ПРИВІТ

В екстазі чарівнім я голос свій знайду
голос борця
і з прапором своїм у люди з ним піду
співати буду я й кричать поки впаду
натхненний без кінця.

І пройде люд по мні шість сотень ніби штук
й без голови
лежати буду там безрухо і без мук
не підніму я більш в благаннях лютих рук
бо не впадете ви.

І так віки минуть аж поки сонце стане
і зникне світ
тоді струшу я прах усе навкруг розтане
я підіймусь тоді бо знову світ настане
то буде мій привіт.

24. XI. 1913. Петербург

ПОЕЗОПІСНЯ

Згрібайте жар руками голими
хапайте хвилю світову
степами вдаль біжіть розлогими
шукайте казку там нову
пливіть в човнах по морю синьому
знайдіте царство вічних змін
людина жах і біль свій кинь йому
бо все ж ти завжди тлін.

27. XI. 1913. Петербург

КОРОЛІ

І Паганіні і Кореллі
Схиліться до душі мені
Бо почуття такі веселі
Бо почуття такі сумні
Мені їх в звуки вилить треба
В акорди срібні перелить
Щоб осягнуть високе небо
Щоб ними землю запалить
Я жду ідіть ідіть музики
Сонат величних королі
Візьміть душі моєї крики
І понесіть їх од землі
Де пробувають ваші тіні
Де царство смілих смілих мрій
Я жду я жду тебе Тартіні
В надії теплій і журній.

2. XII. 1913. Київ

ПІДЗЕМНА РІЧЕНЬКА

Моя душа підземна річенька
пливе пливе в краї неznані
а світ навколо тиха ніченька
дзвенять пісні десь там весняні.
У стисках бурі в стисках туги
моя душа живе гартується
й у вихрі смілім білохуги
вона колись колись розбудиться.
Так хай пливе зловісноріченька
в моря країв темно-неznаних
хай світ широкий тихоніченька
пісень збира ясно-весняних.

2. XII. 1913. Київ

ЗИМА

Сніг спадає і скрізь так біло
Ніби тіло
Лебідки білосніжної
Прозорий вітер з біловіт
 На цілий світ
Скидає плями дивовижні.

Усе іскриться все кружляє
І ясно сяє
Блакитним вихором в душі
І сипле порох з неба зорями
 Морозами
Шумлять крижані комиші.

2. XII. 1913. Київ

МИ

Чую кроки. Важкі
чую кроки. Тяжкі
чую стони. Он там
чую стони. Не нам
ці зітхання. Любіть
своє, ви його створили
й воно належить вам
чи нам
спокутувати гріх?
Це наш сміх.
Чуєте наші кроки
кроки молодих ніг?
Ми шукаємо собі місця
прудконогі олені
і повинні знайти його
там, звідки стони,
де безкровна смерть —
ми, ми — молоді авіатори
майбутнього.

8. XII. 1913. Київ

З книги
«Дерзання»
1914

СОНЦЕКРОВ

Без сонця жити я не хочу
Стерпіть не можу я холодних ліхтарів
Я сонцекров люблю і в крові сонце
І знову сонце в кровофарбах малярів
А як затулить хмара моє сонце
Ще не холоне моя кров тоді
Вона горить палає й рве охоче
Щоб не коритися ні палу ні воді
Вона бере мене і линею разом вгору
І сонце зустрічаєм знов
І кричимо:
Сонце
Драстуй —
Шле тобі привітання бунтливий Семенко!

4. I. 1914. Київ

ПРИТИСНУТИЙ

Ще нижче поклонись! Ще кланяйся, кланяйся!
Вони здобутки всі зараз тобі дали —
І Ігор, і Бальмонт, і Білий, і Чурлянис —
Всі хором і ретельно так гули:

Семенко — кланяйся, кланяйся!
— Ні, не схилюсь,
Смерть буде перемогою моєю,
Коли я буду сам,
А коли ні...

4. I. 1914. Київ

ЕКСПРЕСОВІТЕР

З експресовітром я товаришую.
Він вільний і зі мною бачиться завжди.
Слова безсловесні — заклику — чую,
Вони проймають, щоб мою душу взяв ти.

А ще краще в обіймах тихої п'їтьми.
Тоді бринять лише найдальші струни.
За поворотом зникають відьми.
Буруни.

5. I. 1914. Київ, Батисва гора

ЗАПРОШЕННЯ

Ви знаєте? —

Прекрасний краєвид з гори Батисвої.

Ви, певне, не були там ніколи?

Не гуляли по сніго-білому полю?

Ми вас запрошуємо —

наберіться бажання сміливого
і приходьте до нас. У нас тут доволі
весело.

Звичайно, до нас не заходять автомобілі —

але почуваємо ми себе зовсім добре, справді.

Ах, як тут гарно!

Як тут симпатично й різнобарвно!

Люди ми сильні, молоді, сміливі —
не боїмось нікого й бажаємо усім добра.

Коли хочете — ми не задрим і Батиєві,
бо нам дуже вдячна ця прекрасна гора.

Будьте ж такі добрі,

не дивіться, як на звірів, на нас —
довіриливо й доброзичливо, захопивши

«трості», —

самі побачите, як у нас прекрас-
но — приходьте до нас у гості!

7. I. 1914. Київ

* * *

...про білі ночі. про рожевий сутінок. про ко-
лихання сіроморя в туманах. про найтихший
гуркіт. про найтихший стогін. хвилі. душа. нові
пісні на старій віоліні. найтихший плюск. най-
тихший гомін. шепіт у молодокущах. і хвилі.
і душа. метелик білий. метелик синій.

...ах, Стрункодівчина. Русодівчина. Руходів-
чина. Теплодівчина в ажурній сукні. тонкостан-
на. гнучкостанна, в рожевих сутінках. серед
сірих берез.

...про білі ночі... про рожесутінок.

11. III. 1914. Київ

Я ХОЧУ

Я хочу кожний день
 все слів нових
Нових нових пісень
 ідей нових

Я хочу кожний час
 новожиття
Горіть палать в екстазі
 почуття

Нових нових пісень
 і тем нових
Я хочу кожний день
 років нових!

12. III. 1914. Київ

ГОЛОС МАЯ

І я, і Ви — почули голос мая,
Щось затремтіло — там, біля серця.
Мчимо в хвилях мототрамвая.
Почнемо інтермеццо.

Ми в Дарниці. Так гарно. Мило.
Пахучососни. Гуляємо. Десь плеще.
Груди затопило...
Ви: «Що се ще?»

Ми поверталися. Ні слова. Кепсько.
Безмовно йшли. Прощались біля ліфта.
І зникли Ви. І зник кудись Семенко.
...Дома я взявсь за Свіфта.

19. III. 1914. Київ

АСФАЛЬТ

Спека не можна дихать
Давить горло асфальт
Все те ж стареньке лихо
Охрип мій альт
І я загубив упевненість
Я загубив ґрунт
Омагазинив свою зверненість
І попрохав фініків фунт.

19. III. 1914. Київ

НАСТРІЙ

Зміяться змії рівнобіжно.
Навколить мла. Побіг експрес.
За ним я мчу безшумногнівно
І чуда жду з брудних небес.

Ліхтарить світло. Блещуть змії.
Зникають вогники у млі.
І слъозять тихо мої вії,
Бо мало місця на землі!

31. III. 1914. Київ

БАЖАННЯ

Чому не можна перевернути світ?
Щоб поставити все догори ногами?
Це було б краще. По-своєму перетворити.
А то тільки ходиш, розводячи руками.

1. V. 914-го

Сьогодні перше число мая
перше мая
веселий день молодї весни.
Всі сквери й парки залюднені вдень
а ввечері відчиняться сади.
Я чую вибухи фейсверків
і звідкись плинуть мідяні звуки.
Але я сиджу дома
нікуди не піду сьогодні
сьогодні перше число мая
веселий день молодї весни
молодї весни.

1. V. 1914. Київ

КУХОВАРНЯ

Мені обридають рими
Хочеться спостерігати рухи слів
Щоб за ними тяглась моя думка
Музика самособойне плелась
Переганяю рух життя
Люди мене не ображають
Крізь пальці дивлюсь
Здаються вони завше
Як забагнеться.

Мені обридли рими
Цілком іншої музики
Веселіш і безглуздіш було
Багнесь також вимовляти щось
Ніхто не чув

Язык утворює вперше
Помовчу трохи щоб знову тягтись
Тягтись знов за чужими слівми
Загубити мозок
Ні
Треба встати постояти на
Одній нозі
Може збагну тоді тайни
І взагалі.

1. V. 1914

АВІАТОР

Люблю мідяні звуки оркестри
Зачуваю здалека
Сурми ревуть
Кларнети розмовляють
Юрма шумує
Задерши капелюха
За пілотом стежить
На панн дивлюсь
Уст
Усміхи струять весело
Усміхи очей хвилюють
Гомін
Сміхострумки
Душа в сонячних струнах
Опій і кров
Клекоче пестить м'яко
Юрма
Юрма
Гомінка

Безжурна
Щасливим бути як юрма
Немає ні до чого діла
Мертвопетлює авіатор в хмарах.

5. V. 1914. Київ

РІЧ

Я хтів щоб не розуміли люди
щоб з мене завше сміялись
щоб замість привітання бачив тільки
простягнуто-презирливий палець
всі вони такі малі їх так багато
я сам
про них думаєш
думки заповнили
сплелись почування
і їх так багато
я сам
тому веселий
журний
очі мої багато бачать
крові нерви всі
дотикаюсь до речей тайну чую
прочуваю дихання
дихає кожна річ
я сам
хтів щоб не розуміли люди
щоб з мене сміялись
щоб не казали що я сфінкс
щоб був такий немудрий як вони всі
їх так багато
я сам.

7. V. 1914. Кпїв

* * *

Потяг пролинув. Її вже нема.
Зникли очі й веселий рот.
Залишилась в уяві всімшка піма.
Осиротів мій bloc-notes.

11. V. 1914. Київ

МІСТО

Осте сте
бі бо
бу
візники — люди
трамваї — люди
автомобілібілі
бігорух рухобіги
рухливобіги
berseus * кару
селі
елі
лілі
пути велетні
диму сталь
палять
пах
пахка
пахітоска
дим синій
чорний дн

* Berseus — колискова (фр.).

М
пускають
бензин
чаду жить
чаду благать
кохать кахикать
життедать
життерух
життебе-
нзин
авто
трам.

23. V. 1914. Київ

ЗАМІР

Блискучих слів я б міг сказати багато
І виявить палкого почуття
Але вогнем шукань я запалився брате
Шукаю квінтесенцію модерного життя
Схопить момент переходу
Схопить момент історії
Щоб перекинуть міст в епоху аеро
Прозрить у світ де сні прекраснохорі
Чюрльоніса і Врубеля Сезанна і Гуро.

7. VI. 1914. Київ

СОСНИ

Є щось журливе в колиханні сосен
У дзвонім шепоті похмурих верховіть
Блакитить небо в душу шле привіт
А на душі у мене ніч а на душі у мене
осінь

Вслухаюсь в плескіт я у музику дерев
Що в небо простяглись так струнно
Вони вбирають все локомотиву рев
І божий глас відгукують безшумно

Є щось журливе в сосен колиханні
Щось безнадійне шепіт верховіть
Ах я сумую тут і небу шлю привіт
Ми нещасливі боре у коханні.

15. VII. 1914. Дарниця

МЕТЕЛИК

Я мов метелик я білий білий
Як він химерний як він несмілий
Літаю біло у білім сяйві
Лечу для лету летить у рай він
 У бистрих зняттях у м'яких скоках
 Він день живе лиш він день лиш дише
 Все існування в несмілих торках
 У крилах білість так ясно пише
Лечу для лету летить у рай він
Літаю біло у білім сяйві
Я мов метелик я білий білий
Як він химерний як він несмілий.

16. VII. 1914. Бориспіль

ЕТЮД

Вулиця мокра морок ліхтар
Відблиски світла випадок кут
Ковнір піднявши рухається цар
Ходить ходою бризкає жмут

Зрідка візник торохтить нудливо
Зник знову тихо краплить
Мариться ліжко знемога злива
Серце мовчить

Автомобіль в нім заснулий сідок
Парасолька повія вітер проникає
Зроблю ще крок
Скрикує.

15. IX. 1914. Київ

АТЛАНТИДА

Вабить мене в краї незнані далекі
В царство ледяних шпилів і червоної міді
Через плечі віків озирнулась до мене
Ревекка

Душу пестять образи Атлантиди
Ваблять мене підземні печери гроти
Оази пустель безлюдних
Екваторіальний промінь злотний
Мій дух остудить.

1914. Київ

З циклу
«Осінь рана»
1915—1916

ПАСТЕЛЬ

Влакитні бухти береги
І смілість падаючих скель —
Як простяглася навкруги
Ця моря синього пастель.

Хтось плями легко розкладав
Рукою дивного стиліста
І колір синій розсипав
Пензель лубка — пуантиліста.

14. IV. 1915. Владивосток

ОБЕЗЖЕНЩЕННА ПУСТЕЛЯ

Дивлюсь на гори із вікна
На простір дикий ції пустки
І пригадалася вона
Забилось серце хутко-хутко

Згадались тіні теплий присмерк
І світло милої кімнати
І серця бої серця тиски
Умовностей невірні ґрати

Не знаю може ждеш і досі
І мнеш зів'ялі вже троянди
Троянди уплітаєш в коси
Троянди палиш в серця гарті

І я в обіймах цієї пустки
Дивлюсь на море з струмкоскелі
А серце б'ється хутко-хутко
В цій обезженщеній пустелі.

16. IV. 1915. Владивосток

ДАЛЕКИЙ ГУДОК

Як плакала чайка під сонця промінням
Як гралось проміння на смілім крилі
І топе повітря у просторі синім
Заплутуєсь вітер у жовтім брилі

Приємно дивитись на піни каскади
На пильність в далекім тумані бризок
І знов відчувати скелястість огради
Далекий гудок.

27. IV. 1915. Владивосток

ЛЕЛЕКИ

Мені дуже подобається
У білій залі слухати Шопена.
G-moll баладний настрій в мене
І серце з серцем сміється грається

А в аптракті боязкі розмови.
Теми вишукані і близькі-далекі.
Але серце серце схопить напівслові
І між люстр лунає дві душі-лелеки.

11. V. 1915. Владивосток

АНАЛОГІЯ

Туман над морем зіллявся з хвилею
Зіллявся з хмарою що угорі
І в плесках-стогонах млою застиглою
Алегрить в скелю — скоріш скоріш

Безмежні плюскоти бентежні зміни
Розпуки гомін і жах без краю
А що для мене ці скелі стіни?
Дивніші зміни в душі я маю

Туман над морем зіллявся з хмарою
Зіллявся з хвилею що стугонить
І в стисках-стогонах встає примарою
Червоний жах встає — горить горить.

24. V. 1915. Владивосток

КРАЄВИД

Дивлюсь на бухту я де хінські човнівтрила
рухаються крізь туман м'яко
і в оксамиті спокійного безхвиля
окреслюється світ.

2. VI. 1915. Владивосток

ОСІНЬ МІЖ ГІР

Пустіє між гір
І щовечірньо осінь ходить над бухтою
Зорі холонуть.
Звідки звідки ти вітре холодний?
Звідки твій шепіт шепіт і свист?
Я чую твої ручаї
Я бачу твої барви
В душі моїй невідомості пісня
Пісня суму вітра між гір
Над бухтою синьою з хвилею
Почами холодіють зорі
Пустіє між гір.

11. VIII. 1915. Владивосток

ЗАСНУЛІСТЬ

Я дивлюся на зелені спини
На півтіні півсвітла міжгір
На похмурість і димність далекого міста
Над бухтою
Застиглі військові пароплави
Міноноски в тонучих лініях
Іноді ховаються в пасмах
Заснулість бухти в туманах
З-за гір
З-за спин широких
Могутньою силою повзуть
З прекрасного моря дикими берегами.

11. VIII. 1915. Владивосток

ПРИВІТАННЯ

Назустріч багряному сонцю що встає в
димотумані з-за похмурої сопки
Я шлю свій рожевий привіт.
І сонцю і димній бухті й цьому пароплавові
щойно з Америки прибулому
Також моє поважання.

А в суботу я піду в мережчату залу місцевого
«Золотого Рогу»
Де концерт бемольний має дати скрипачка
в ажурній сукні.
Звичайно ми з нею чужі й далекі й навряд
щоб я наважився сказати їй моїх кілька
дерзостей
Але ж мушу я кинути їй комплімента,
привітавши шовкові оаз-волоски під її
еластичною пахвою.

Я дивлюсь у вікно на жовнірів і на те як
розвантажують пароплав
«HENRIK IBSEN NORTH»
І також на маневруючий на пристані потяг
з кількома брудними червоними повізками.
Занімів Морзе латунний інвалід ніч пройшла
більш немає депеш
Ранкові моє вранішнє привітання.

28. I. 1916. Владивосток

ДИМАР

Димар з червоним обводом

Найвище

Залізо стовбури кран ланцюги

Вода

2 хінських голодранці по парі корзин у них
з фісташками

Двоє дівчаток у червоненьких спідничках

І хуткорухі панни модними пташками

А зверху задимлене небо

А в глибині по той бік гори

В тумані силует димаря ніби ребус

А там за горами море.

28. I. 1916. Владивосток

ВЕЧІРНІЙ ПАРОХОД

Я дививсь учора ввечері на бухту

З якої зійшов льод.

Пожар на заході давно вже стухнув

І прийшов вечірній пароход.

Давно не бачив відблисків ліхтарних

Що стовбурять так густо на воді.

Лягають тіні в бухті плинів хмарних

І миготять на тінях блиски золоті.

Вслухавсь у пісню серед хмурої тиші

Впивав її з нерухомо-м'яким повітрям.

Ніч. Гори. Темна в огниках бухта мене

колише

В теплих хвилях поволі плинучого вітру.

16. III. 1916. Владивосток

РИСИ ГІР

Обведені смужками мені подобаються риси
хінських гір
Витворні зломи верхогір і падань.
Літом я пригадую вони похожі на килим
з тигрових шкір
А повітря пахне іноді як ладан.

16. III. 1916. Владивосток

КІНО

На задній лаві в кінотеатрі
Поцілункувались міцно скрипка й піаніно.
Він почував себе ніби на Татрах
І розповідав Ванді про петербурзьку Ніну.

Вандині очі пильно дивились
Зуби блищали і губи манили,—
Губи тремтіли, шукали, благали —
Безодню огню вони в себе ховали.

Лагодить мотор за стіною механік.
Електрика освітлює в куті оркестру.
Хутко буде публіка, що чекає співанок
І велику драму на 3000 метрів.

11. IV. 1916. Владивосток

ПРО СЕБЕ

Я розчаровуюсь все більше
Перед пайглибшим чаруванням.
Моя уява — це не вірші,
Це не пасивне споглядання.

Майбутнє — центр думок, настроїв,
Майбутнє — збіг життя і марень,
Пройшов немало гір і зломів,
Я їв і галушки, і камінь.

Піти у подорож самому?
На горизонті безліч хмар.
Не довіряю я нікому —
І футурист,
і антиквар.

В собі знайду найбільшу силу,
Щоб без підручників і взорів
Розворушить в степу могилу,
Перепливти чужинське море.

10. V. 1916. Владивосток

МОЄ ПІДНЕСЕННЯ

Хутко-хутко в мене виростуть крила
І покину я позичені вітрила
Ах як це гарно і як чудово
Я відчуваю як росте сила як міцніє сила
Мене усього сила вхопила і відродила
Я народжуюсь на світ знову.

МОРЄ

Я сьогодні був коло моря
Купався й почуваю що прохолонув.
От не хватало ще горя —
А чому ж здорові Цехмистриук і Рибаків?

Година була безнадійно похмура.
Вітер з Японії, море брикалось буруна́ми.
Чомусь уявлялось, як розбивають мури
І подобалось, як море кепкувало над нами.

Ходили ходили втрюх по жовтому шосе —
Скільки тут каміння і яка розкішна зеленá!
Музики так багато як в поезіях de Musset
І подихів і шепотів і бентежного вина.

А тепер я мерзну, мене морозить.
Я накинув шинелю, над апаратом ніч.
Будуть снитися скелі та дикі кози
А може курені, Січ.

9. VI. 1916. Владивосток

ГЕНІАЛЬНА ПОЕЗІЙКА

Я сьогодні чергував удень
і проминув лілові хмари
Що після грому
І замість того щоб привітать прекрасне
в той мент море
Я будував храми.
У вікно я бачив золоті плями і срібні блиски
Що впали в бухту

Пастель олія акварель в моїй душі скипли
А захід тухнув
Дощ пройшов
якось несміливо зникли незадоволені хмарп
Танучим громом.
Ах як було тоді, що було тоді над морем
В тій панорамі?

11. VI. 1916. Владивосток

РЕЙД

Бухта в тумані, не видно хмар і сопок.
Вриваєсь тільки гамір, стогне рейд.
Світ таке безмір'я, а я — я ніби зломок,
Кавалок крейди.

25. VI. 1916. Владивосток

ЗОВСІМ ОХОРЕНИЙ

Я невдоволений і розчарований.
Скажу простіш — цілком нудний я.
Життям безмістовним доконче зморений,
Цілком зануджений, зовсім охорений,—
Хочу додому я, хочу в Київ...

30. VI. 1916. Владивосток

ЦИРК

Ніч сьогодні прозора й ніжна.

В кімнаті сиджу.

Оркестра з цирку.

Вигуки гарцівниці блакитносніжної.

Я перенесусь у цирк на хвильку.

Не чути більше дива грізного —

Тореадора — переможця крику.

Ах як люблю бездонність блиску різного

І цю просту солдатську грім-музику.

Я повний вигуків і захвату дослізного.

Як це весело —

гладити кобилячу пику.

Я паяц безреготний, натхпений дивовижно,

Я — директор цирку.

А ще літатимуть чотири біса —

Дві жінки з витворними обрисами тіла.

Я зачаровуюсь окресленістю ескіза.

В блисках блакитна сукня зашелестіла.

21. VI. 1916. Владивосток

* * *

Мені щось тоскно серце тисне

Моєї мами колисанка

Така стара і ніжна висне

І буде виснуть до світанку

І буде виснуть до світанку.

ОСІННЄ

Хутко осінь хутко лист
Мов сумно-жовтий серпантин
Обсипле темну цю алею
Де вперш бажанням зайнялись
Як вперше він
Прийшов за нею.

Чому так пізно ти сама
Може запитуєш у сонця
Але тепла уже нема
І слабне промінь сонця

Я не забуду перший день
Що душі наші непомітно
Незримим ланцюгом з'єднав
Тепер я владар всіх пісень
У серці квітно
Серце став.

13. VIII. 1916. Владивосток

З книги
«П'єро кохає»
1918

ВИТИСК

Ах, розумієте — нудьга наринала —
Що я не такий, як всі.
Ночі опошлені доля кинула
У парку з серцем наодинці.

Я почував, як мати плакала
У ночі блакитних зим.
Тоді душа моя самотньо капала —
Кому про смуток я розповім?

Ах, розумієте — доля закинула
Мене не в красний Рим.
Нудьга, нудьга на серце ринула
Потоком смертельно злим.

Може, в житті я встигну кинути
Лише витиск в вогкій росі.
Ах, розумієте — не кине серце тиснути,
Бо я не такий, як всі...

18. VIII. 1916. Владивосток

ЧЕТВЕР

Мені сьогодні тоскно — може тому
Що дощ іде.
Ах невже тільки тому тільки тому?
Місця нема ніде.

Сьогодні середа — лише завтра побачусь
Завтра четвер.
Я з нудьгою своєю ношусь не розстанусь
Нудьга нудьга відтепер.

17. VIII. 1916. Владивосток

БАЖАННЯ

Мені багнесь заплющити очі
щоб тихо і мовчки страждати
Не мислить не бачить не чути
тільки страждати страждати
Тільки страждати і думать про неї
і думать про неї
Про вії про тіні
Про яснь її очей прищурених в пестошах очей
У вечір пестливий і темний
коли завмирає природа
У ночі безмісячні темні самотні осінні
замислені ночі
У мент той непроханий смілий як настрої
вмірковує згода
Мені багнесь заплющити очі
щоб тихо і мовчки страждати...

17. VIII. 1916. Владивосток

СЕРЦЕ В БЛУКАННІ

Сю осінь я заблуджусь у муках
Серед жовклого листя заблуджусь у коханні
Я заблуджусь в коханні
Заблуджусь в коханні
В осінніх муках

Ви почувасте? Моє серце в блуканні
По тихих алеях з опалим листям безрухим
Жовклим безрухим
З листям безрухим
В самотнім єднанні.

Може знайду знайду в осінніх звуках
В осінніх свистах
в тоскнім знайду сподіванні
В тоскнім сподіванні
Тоскнім сподіванні
В осінніх звуках.

Сю осінь я заблуджусь у муках.

17. VIII. 1916. Владивосток

ПОЕЗІЙКА ПРО СЕБЕ

Чому я веселий коли знаходжу слово
Закоханий в павзи я люблю павз дивну мову
Я захвату лірик поет буйних павз
між віршем і віршем
Я мрійник фантаст ще більше ще більше
Я страждання поет і радості після страждання
Я муки поет і захвату після смертельної муки

Я ніжний мов очі м'який як коханки
шовкові війниці
Я мрійник фантаст поет білих гартів і криці
Я лірик і трамп поет дзвінких арій
і павз співострунних палкого кохання.

27. VIII. 1916. Владивосток

ОСІННЯ СИМФОНІЯ

Осінні скрипки в саду оркестру симфонії
То кохання моє, моє кохання—захопленість
Люди озброєні мрії озброєні мови озброєні
А у мене тільки затопленість
тільки затопленість

І знову безмовність
і знов безумовність умовність
Мої почування одламки
ескізні одламки зліпки
Душорозірваний стерлась
розтанула сольність
Кохання моє — в осіннім саду
осінні скрипки.

27. VIII. 1916. Владивосток

УЛИЦЯ

Сьогодні знов піду на її вулицю
Буду чекать і мріять колисанок
Сьогодні ніч безкрила зорі туляться
І такий бездумно-ласкавий світанок
Сьогодні знов піду на її вулицю

Зараз я вже стриманий і не такий безладний
Багато думав я і зважував дрібниць

За одною — одна — я курю папіроси
Я сьогодні сумутний
Я сьогодні смертельно смертельно сумутний
Я люблю її коси.

29. VIII. 1916. Владивосток

МОЄ КОХАННЯ

Я завтра з нею знову побачуся
Завтра побачуся
Не багну більше ні думок ні настроїв
З нею коханкою з нею сестрою
Завтра побачуся
Учора було якесь дивне побачення
Дивне розстання
Знов не скінчив знову є щось не зазначене
Мов не кохання
Але ж кохаю я — так
Чому б ходив замислений
і сумтно затривожений?
Останні дні знесилений я цілком
знеможений
Певний знак
Семенко скаржиться на ніч і зорі-іскорки
Семенко стоскнений Семенко затривожений
Її душа в очах і в рухах слів
спів вдумливо спогрожений
З повітрям п'ю її — її знайти не міг роки
Я з нею завтра побачуся завтра побачуся
Знову побачуся
Не хочу інших слів думок чекань настроїв
З нею коханкою з нею сестрою
Завтра побачуся.

8. IX. 1916. Владивосток

Г'ЄРО КОХАЄ

Я мовчу
До тихих затонів своєї душі прислухаюсь
Про те що мовчу не признаюсь не признаюсь
Я смутний
Я смутний
Я смутний
Бо щось душу стиска мов кошмар навісний
Я веселий
Бо в смутку є пелюст невмерлий

Я не хочу быть листом осінньо-зотлілим
Не хочу про зиму зітхати восени
Хочу бути смілим
І жду весни

Хочу быть в парку і милій читати Верлена
Хочу кружляти я з нею у парі в юрмі
Багнесь ноктюрнів Шопена
Душу її зрозуміть

Хочу заплющити очі тісніше тісніше
Душу свою відчувати струнніше струнніше
Я люблю
Я люблю
Я люблю

Я мовчу
І до тихих затонів своєї душі прислухаюсь
Що чую — я в душу до тебе віллю
Я признаюсь.

8. IX. 1916. Владивосток

Заснули у грудях навіки
Навіки
Мріять
Мріять
Вдивляючись в сутінь.

3. X. 1916. Владивосток

МРІЯ

Я буду великим скрипником
і поїду в Японію
Місяців два поживу на золотім прибережжі.
А може буду вести
секунду оркестру симфонії
І всі мої скрипницькі мрії —
прості подвійні ноти й арпеджі.

Якби довелось мені бути скрипником
мандрівним
І зазнати багато-багато гострих
і барвистих пригод!
В океанськiм паророді
брати участь в квартеті елегійнім,
Загубитися десь в Чіаго чи Мельбурні
й брати 10 су за вихід.

12. X. 1916. Владивосток

ВОНА

Вона мене оболесила, вона мене занадсонила —
Мені ж здавалось, що підійме мене до вершин!
Ах, невже вона навіки серце моє розореолила!
Ах, невже, невже тут мені кінець і загин!

21. X. 1916. Владивосток

ДВА ТИЖНІ

Два тижні як ми мовчимо
Два тижні як ми чужі...
Чи були ми коли так нестримно злими
Скажи, скажи?

25. X. 1916

ЗАПИТАННЯ

Чи чуєш ти мене
Обагнена
Ти зникла не оглянулась...
Чи бачиш ти мене
Я твій
Ховаюсь в туманах
Чи скотиться з війниці
Сльоза
Коли за горою зникну?

2. XI. 1916. Владивосток

ПАВЗИ

Після кількох днів щастя
якому не міг дати назви —
Знов почуваю радість муки радість злощастя.
Трамвай досяг мене ніби нічого,
Ніби усе по-старому, ніби
нічого не сталось, в собі хороню я слова
ще не сказані мною і в погляді серця
мого я ховаю всі павзи.

А тепер сиджу дома
й не можу в думках розібратися.
Після кількох днів щастя...
Не курив — сьогодні п'ятий
день — і зараз я закурюю
першу папіросу.
Упрохала вона не курить
поки пройде у мене бронхіт.
Гей, розчиняйте всі вікна, хай увірвесь у
груди вогкість
туману, хай покрийть, осріблять серце
моє передранішні роси —
Смерті холодній я шлю найпривітніше слово —
хай буде їй мій останній останній привіт.

Після кількох днів щастя ниюча павза.
Знову дні туги, розпачу хвилі болючі —
найбільш їх люблю я.
Буде так тоскно. Буду по місту блукать.
А на серці прикра клявза...
...В осінніх муках блукать... Люблю, люблю...
Її люблю... Блукання люблю...
Тугу, муку люблю я.

8. XI. 1916. Владивосток

ПРОТОКА БЕРІНГА

Ні, не поїдемо ми з Вами в Америку,
Бо будете падати там в істерику,
Бо серце мос, пайсвятішу музику, —
Перозважному крику
Я присвячую зараз.
Може, хочете бачити Ви в особі моїй
Кубелика?

Ах, не можу бути ніким і нічим я,
окрім Семенка.

А потім... Панно, я поет скетінг-рінга,
Через протоку Берінга —
Наш у Америку одинокий шлях.

8. XI. 1916. Владивосток

РУСОКОСОЮ ОТОЧИЛА

В моїй душі —
Уїтмен і Стріндберг.

Русокосою оточила.
Я взнав, що вона любить буйність і вітер —
Жить мені, взнав, далі несила, несила.

Очі мої
Знов опромінює сутінь фоном безбарвним.
Завтра. Не буду я завтра бачить її.
Може так хочу. Може так треба.
Бо в грудні я бавлюся травнем.

На душу свою я насунув фіранки.
Тиху лампадку свічу у кутку.
Вечора хочу! А в серці все ранки —
Ранки і ранки в моїм затипку.

Оголений стою на морозі,
Конаю.
В пів на шосту зустрінитись маю
Там, на розі.
Вперше була байдужа вчора.
Без стону —
Люблю — говорила нещирим тоном
До зимного моря.
Нещирим тоном? Нещирим тоном
На запитання!
Не можу цього пригадати без стону!
Фальшивим тоном — кохання!

10. XI. 1916. Владивосток

ВАГОНОВОД

Я з Вами розстанусь і буду десь в Чікаго
чи Мельбурні
І там капризна доля може звести нас.
Я буду вагоноводом на трамваї,
улиці будуть димні і хмурні —
І раптом я зобачу між пасажирів Вас.

Ви скинете очима, і я спостережу, як
здрігнуться кутики Ваших губ.
Ви пригадаєте Владивосток і зробите рух щось
вимовить,
ніби в вагоні для нас немає нікого.
Я змагаюсь, щоб не заплющити очі... Але
у нас не виникне розмови про колись
омріяний шлюб,
Бо вагоноводові розмовляти забороняється
строго.

11. XI. 1916. Владивосток

ЛАСТІВКА

Я давно-давно не бачив ластівки
Давно не бачив цієї простої еластичної пташки
Ви подумайте — пройшли роки роки
Як не бачив я ластівки.

13. XI. 1916. Владивосток

ПАРИКМАХЕР

Сьогодні вдень мені було так нудно,
Ніби до купи зійшлися Олесь,
Вороний і Чупринка.
Почувалося дощово і по-осінньому облудно —
В душі цілий день
парикмахер на гітарі бринькав.

Іноді думав про неї й робив ескізи листа —
Що не гадався їй надісланим бути.
Згадав кілька французьких фраз забутих,
Разів зо два поглянув на образ Христа.

Наспівував банальні вальси безголосно,
Дивлячись на стелю в брудне павутиння.
Ні, мені було тільки тоскно — тільки тоскно...
В серці моєму розкладалась диня.

13. XI. 1916. Владивосток

ВІТЕР

Вітер обскрібує спини гір.
Вітер забиває віддих.
Вітер нас, зблідлих,
Оскелює — хижий звір.
Вітер осклянив будинки.
Вітер серце проймив.
Вітер станув навшпиньки
І нас забив.
Вітре, замкнув мені дух ти!
Обкрижанив ограду.
Розсипав між нами зраду...
Вітер окайданив бухту...

20. XII. 1916. Владивосток

АСКОЛЬД

Цілий день в піднесенім настрої
В штучних рухах на блідім обличчю
Цілий день хтось плакав що не має зброї
Не докличусь
На Аскольд хочу вічно-далекий вічно-самотній
Слухати зойки на диких щовбах
...В штучних рухах на блідім обличчю...
Чекай на мене — я покличу...
...Аскольд...
Аскольд...
Аскольд...
Тане
Тане в тумані
Самотний острів.

20. XII. 1916

НЕВРАСТЕНІЯ

Нерви. Рухливі в безсиллі.
Зимність. Потворна, як жах.
Думки похилі
В небесах.
Безсилля душить.
Напруження з центру.
Туга силу живу заглушить, заглушить,
заглушить —
Як здиблю мертву.
Не мислить про найдорожчі вії.
Не розміцнитись, щоб не зобачить загин.
...Нерозважність хуртовин...
Неврастенія.

22. XII. 1916

СМЕРТЬ

Мамо. Страждає твій син
Мамо. Погибає він
Мамо. Так хутко загин
Мамо. Жалібний дзвіп.
Од жінки маю життя.
Загину од жінки теж.
Мамо. Спалило чуття.
Я коло смерті меж
Жінко. Хрест з рамена скинь
Жінко. Вирви зі стін
Мамо. Конає твій син
Мамо. Жалібний дзвіп.

17. I. 1917. Владивосток

НІЧ

Пам'ятатиму ніч
Останню ніч
Проклинаю ніч
Безтямну ніч
Пам'ятатиму ніч.

17. I. 1917. Владивосток

ДВА НОЖІ

Схрестилися над нами два ножі
Спустилася імла повільна
Владає сила невідома і свавільна
І місяць вже тому як ми чужі.
Самотний знову я. Сумний навіки.
Без шляху. Без мети. Роздавить десь авто.
Я ніби гімназист благаю серцю ліки
І плачу, як раніш, що не зустрівсь ніхто.

5. II. 1917. Владивосток

ЗОРІ РЕКЛАМ

Кохання не любить щирості —
Кохання любить гру.
В нім — безліч мук і крихта милості,
А зрештою від нього я умру.

Хто казав, що для кохання йдуть на ешафоти?
Хто казав, що кохання — то єднання душ?
Ах, не нагадуйте і не підходьте до мене доти,
Заким я не зміцнію і не скажу: не руш!

А може тому, що вже витислись соки...
Може тому, що сонце зміняли на зорі реклам?..
Роки ж ідуть — ідуть же наперед роки?
І взагалі — пам не знищити ж плям?

Так гниє і валиться, залишаючи прирости,
Свою виснаженість кидаючи моралі, добру.
Кохання не любить щирості —
Кохання любить гру.

16. II. 1917. Владивосток

ШУКАЧАМ ЩАСТЯ

Ви, що шукаєте щастя
І ви, що вбачаєте у ньому привид.
Справа в тому, що вам важко розібратися
І тому так багато кривд.
Люди, ви страждаєте,
А який близький і істотний вихід.
То ви мучитесь, що нічого не маєте,
То вам досить крихіт.
Ах, я знаю слово, магічне слово...
Воно ясніше сонця і чорніше тьми.
Люди! Щастя з вами, і як мало для цього мови:
Будьте людьми!

16. II. 1917. Владивосток

ДО ПОБАЧЕННЯ

Черв'як зневір'я гризе і душить.
Минули дні коли я вірив.
Може цей демон мене задушить,
Може мене розважать Сускегана чи
Гвадалквівір.

Ішов назустріч молодому життю.
Прощайте, прощайте щирості дні.
Коли захочу — востаннє заблищу
І звук моїх поез ущухне в далині.
Смуток. Не розважить ніхто.

А день такий теплий,
день так привітно всміхається.

Вона сьогодні у веснянім пальто
І в вітринах їй фігура її подобається.
Згас світ і сонце плям не залишило.
І я стою, і я зникаю, невідзначений.
Прощайте,

прощай усе, що мене раділо й бавило —
Ах, дуже слабкий твій голос: — До побачення...

21. II. 1917. Владивосток

АТАВІЗА

Морок. Ніч. І блисне сонце,
Зникне сну кошмар.
Почуваю, що не сон це,
Що в мені — пожежа.

Викличу я співи серця,
Оживуть кущі.
Ранок. Вранці сміле скерцо
Скине обручі.

Сиві прадіди забуті
В грудях встануть враз.
Встануть безвістю закуті,
Вже в останній раз.
Співи матері, почуті
В колисковім сні —
Всі слова перезабуті
Забринять в мені.
Вітряки, хатки, долини,
Січ, зелений гай —
Всі ці образи прилинуть,
Скажуть: «Не займай».
Закуюсь я потім в броню,
Щоб не рушить ран.
Не прокулить мою скроню
Мерзенний майдан.

Сам я блисну вранці з сонцем,
Як струшу кошмар.
Чую, чую, що не сон це,
Що в мені — пожар.

Морок. Ніч. Для себе ранок
Сам собі знайду.
Ти! Ніщо! Забув я рани!
Я іду!

28. II. 1917. Владивосток

АЛЬБАТРОСИ

Чи бачив хто, як сліпнуть думи
І серце розпадається, надвоє розколене?
І коли вирисується воно зі стуми —
Це ж жах, коли побачить, що воно — оголене.

Чи чув хто, як мріють роси
Про життя вічне, ранком, як червоніє схід?
Над гамором безшумлять крилаті альбатроси
І над душею — привиди страхіть.

Заспокоює електрика —
Так ясно забутись,
 довірившись електричному богові.
Більше галасів, стуку,
 більше гаму, дзвону, крику —
Дайте людей сюди, дайте реву, стогону, реготу,
 дайте ворога!..

28. II. 1917. Владивосток

КОХАННЯ

Як мрію світлу і прекрасну
Я образ твій ловлю
Як море любить сонце ясно
Так я тебе люблю

Всю ясність серця що плекаю
Віддам тобі тобі
Відтак я тьми в душі не маю
І не піддамсь злобі.

20. III. 1917. Владивосток

ФАНТАЗОЦИРК

Я околений жмутом моїх відчужень.
Але я їй не скажу, що вони всі — довкола неї.
Захід над бухтою. Які засліплюючі киреї —
Глянь!

Електрика довкола сопки — вдалині,
в тумані — фантазоцирк.
Ще торік ця аналогія нас смішила.
На стіл забравсь прекомічний —
моя панна впустила —
Цуцик.

Хутко Велике свято. Що тепер робиться дома?
Я жду не діждусь, як оздобить спину травиця.
Чому ж, чому розбиває і зм'якшує крицю
Втома?

22. III. 1917. Владивосток

ПО ШЛЯХУ СУПЕРЕЧОК

Учора побачення ми розірвали
На високій горі біля «старого місця».
Я відібрав листи і книги,
на прощання ми нічого не сказали —
І розстались в перші дні квітневого місяця.

Повертався сам по шляху суперечок.
Над струмком хвилину постояв,
де розірвані листки тріпотіли.
Все склалось так, що я почув себе глечиком,
І по моему тілу пробігали автомобілі.

3. IV. 1917. Владивосток

РОЗСТАННЯ

Люблю, коли ми ображені
І розходимось, як чужі,—
Розходимось недоказані,
З тривогою в душі.

Розходимось і знову стрінемося —
Це ж міф, що ми чужі!
Ми обоє — подумай — де ми дінемося,
Скажи!

3. IV. 1917. Владивосток

РЕПЛІКА

Хочеться казки. Хочеться тиші.
Галаси, сурми виснажили мозок.
Серце — серце моє ледве дише,
Ніби йому дали 100 різок.

Хочеться далі. Ну хоч в Австралію.
Виберу на мапі найсамотніший острів.
Перекину з собою віків вакханалію
І мої поезії гострі.

Червоні плями на зеленому фоні.
Чую, бути мені цікавим епіком!
...Нащо, нащо схопили ви на грамофоні
Мою безумну репліку?..

7. IV. 1917

ВИГНАНЕЦЬ

В свято — день, розірваний надвоє.
День з маленькою павзкою.
Ранок, що молодість нашу нагадує,
Вечір, що видається казкою.

Це наш щосвятковий програм.
А як дощ — зіходимось в бібліотеці.
Які жваві наші речі,
І в легнях пахне громом.

Двічі перевозив через бухту хінець.
Цілував перса, сонце зливалось з віддихом.
Збирали, пестили квіти зблідлі.
А зараз — я з її серця вигнанець.

13. IV. 1917

НАША ПЛЯМА

Щорана я роблю моціон
І зустрічаю неодмінно.
А надвечір — ми біля бухти пезмінно
І на нас дивиться Оріон.
Тоді стає вогко і якось незатишно.
Щока до щоки за теплом нагинається.
Наша пляма з фоном зростається
І не камінь тільки тому, що дише.
Мови тихість і доторку м'якість.
Далі надходе час розстання.
Бухта спить. Далеко до світання.
Завмирає і тане зляканість.

13. IV. 1917. Владивосток

ТРАМП

В моїй душі стільки болів і ран роз'ятрених,
Як на Хрещатику електричних ламп.
І навіщо для мене стільки вигуків отеатрених,
Коли для вас до кінця і завжди я — трамп!

І навіщо ваші погляди, і презирство, і рецензії,
Коли я очікую на барабан з ваших шкір!
Ах, ви ж спостерегли вже,
що я не потребую пенсії,
І цілком у іншу сторону
направив трамп своїй зір!

16. IV. 1917. Владивосток

ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ

Кохання, кохання —
Що за штукенція?
Молекул, атомів прочування,
Одухотворена інтерференція.

Заздрість, заздрість —
Що за okazія?
Ніч, убивча безпорадність,
Глуха, жорстока Азія.

Обоє — вмісті. Щасливі — вмісті!
Цілують ноги!
Що за вакханалія при розкладаючій місяці?
Психопатологія!

16. IV. 1917. Владивосток

МІСЬКИЙ САД

Буду ходити у міський сад.
Там кабаре і фарс.
Люблю, коли в душу просковзує гад —
Тоді так багато фраз.

Ха. Збоку червона карусель
Серед общипаних запльованих кущиків.
Хрипить катеринка, скільки п'яних трелів
Ніби зграя веселих маленьких цуциків.

На веранді струнний квартет.
Я — поет.

23. IV. 1917. Владивосток

ВІДБЛИСКИ

З самого ранку з дня капали сльози
Переплакав день лише надвечір
Заспокоївся кинув хникати і хлюпати погрози
Хусткою втирає очі й походжає по скверу
Трамвай веселий блискає в темних калюжах.
Привітно дивляться на вулицю ілюзійні фойє.
Чому ж ти тужиш,
Серце моє?

23. IV. 1917. Владивосток

ЗАПЛЕТИ КОСУ МІЦНІШ

Я на страждання тебе веду —
На повільне згорання.
Вибухнемо на прощання —
Так написано на роду.

І, може, в світі не бачив ніхто
Боліда, за наш бучніш.
Заплети косу міцніш,
Застебни пальто...

7. V. 1917. Владивосток

НАД РЕЙДОМ

Бухта зачовнена й жвава.
Катери воду січуть.
Чуть
Як стогнуть сирени і давлять.

Шумують гвинти у вирах.
Бухта ворухиться прудко.
Хутко
Підіймуть над рейдом сокири.

10. V. 1917. Владивосток

РУХ БЛАГАЛЬНИЙ

Украдь
Мої думи
Розріж
Міць ниток
Щоб зшиток
Не брать.

13. V. 1917. Владивосток

ОБОЖЕВОЛЕНІ КОСИ

Вона зворушена, осинєплямлена —
Зі схвильованим носом.
Скільки тонів і рисок, як душа обламлена
І обожеволені коси.

Скільки блисків у погляді мій зір подибле,
Коли ніж до пульсу діткнеться.
Час рану загоїть, час з очей блиски зсипле —
Звичайний профіль зостанеться.

27. VI. 1917. Владивосток

ПАТАГОНІЯ

Я не умру від смерти —
Я умру від життя.
Умиратиму — життя буде мерти,
Не маятиме стяг.

Я молодим, молодим умру —
Бо чи стану коли старим?
Залиш, залиш траурну гру.
Розсип похоронні рими.

Я умру, умру в Патагонії дикій,
Бо палежу огню й землі.
Рідні мої, я не чутиму ваших криків,
Я — пічий, поет світових слів.

Я умру в хвилю, коли природа стихне,
Чекаючи на останню горобину ніч.
Я умру в павзу, коли серце стисне
Моя молодість, і життя, і січа.

30. VI. 1917. Владивосток

ТЕРЕН

С. Гуляєву

На скелі безмовній я
Внизу маневрує потяг.
Між гір зміїться колія.
Нагнулась з неба високостість.

Затока спить, зморщивши брови.
Край молу смикає шаланди.
Сонце заходить без умови —
В червоному краваті, галантно.

Блиснуло світло. Згасло враз.
Шоколадиться дим з майстерень.
В мені — безмежність синіх фраз
Про ту, в якої очі — терен.

2—15. VIII. 1917. Владивосток

Я УМРУ

Я умру. Але вмерти не можуть
Мої мрії-думки.
В них минуле сторожить
Білосніжні замки.

Не жалій. Не сумуй... Літнім ранком
Сонце душу пригорне мою.
Обернуся я в краплю прозорим світанком
І забудеш про мрію свою.

Щастя — казка, щастя — кохання...
Не жалій. Не сумуй... Моє тіло зникне,—
Але праною влину я в тебе з диханням,
Коли мрія мрію в час смеркання кликне.

12. VI. 1917. Владивосток

НІЧ

Ніч.

Ніч.

Ніч.

Стукотить у скронях.

Порожньо в долонях.

В серці — ще сумніш.

В очах

Жах.

Ніч. Ніч. Ніч.

27. VI. 1917. Владивосток

ВОГНИКИ ПО БУХТІ СКРІЗЬ

Катер дає третій гудок —

Блискучий, витворний катер.

Місячної ночі ми кидаємо Владивосток

І рушаєм в бік, де темніє кратер.

Вогники, вогники по бухті скрізь,

Вода шумує, і колише хвиля.

В нашім серці правда немає сліз,

Миля?

Місто, місто в огнях застається ззаду.

Море виблискує, тіні погляд лоскочуть.

Кохана — чому ми раді,

Чого серце хоче?

30. VI. 1917. Владивосток

БУЛО БІЛЯ МОРЯ ВЕСЕЛО

Було біля моря весело,
Цокотіли камінці.
Так легкогнулись весла
У міцній руці.

Дратись на скелю струмлепу
У вогкий чагарник.
Вдивляйтесь у даль отруєну,
Де острів зник.

Почуватись маленьким хлопчиком,
Бігати, радіть, мов у сні.
Жити б так і ночі і
Дні!

6. VII. 1917. Владивосток

ГАЗЕТЯР

День ідейного краму,
Новин, крові і хмар
Дай телеграму,
Газетяре!

Захвати, пориви й вигуки.
Декларації, наради.
Смішні комічні крики
І настрій радий.

Преклоніть, схиліть хоругви
У час найтихших свят,
Ах, не підводьте голови —
Ще гармати не сплять!

6—19. VII. 1917. Владивосток

МИЛА ЙДЕ

Червоноплямиться за огорою парку —
То мила йде.

12—25. VII. 1917. Владивосток

ПРОМІННЯ ГАСНУТЬ

Струїть вода і плещесь весело
По камінцях
Сріблиться плесками кришталить весла
Блідий Сучан.

Проміння гаснуть в воді зливаються
Мов без снаги
У стрій опітьмений вже зодягаються
Береги.

29. IX. 1917. Сучан

ТАЙФУН

Повіяло зашуміло з моря
На Брата і Сестру *
Понесло на долину хору
Примари без рук.

Шматками темряви закидало міжгір'я
Чорними хрестами закрутило вниз
Заскиглили душі від пекельного зневір'я
А сопце — сопце було поблизу!

* Назви сопок у Приморським краї. (Ред.).

Протиснулось на рятунок вимушений
Стиха розтанули плями і зникли хрести
І запитав Пан до решти видушений —
Хто Ти?

29. IX. 1917. Сучап

ДВІ ПІРАМІДИ

Біля моря дві піраміди
Ми в долину їдемо
Де прозорий Сучап.
— Глянь!

Ніч. Плями чужі.
Живої душі
Не знайдеш, скільки серце не жде...
Де ж
Бліді верби й крейдяність хат?
Морок зітхає.

30. IX. 1917. Владивосток

ПЕЙЗАЖ

Вечір охоплює далі неясні
Гори окутує в сині серпанки
Тони прозорі сухі і безстрасні
Плинучий в сутінь спів колисанки.

Над річкою легіт торкається скла
В далині погасають вечірні пісні
У тінях химерних у пасмах тепла
Горять на рибалках самотні вогні.

5. X. 1917. Сучап

ЗАСКРИПІВ ЛІС

З ранку повіяло вітром з півночі —
Замело.
Спить село
В лінощах.

Застогнав зашумів заскрипів ліс
Темною нічкою
Шумить над річкою
Верболіз.

7. X. 1917. Сучап

ПОНАД БЕРЕГОМ

Липне грязюка до ніг над Сучаном
Після дощу.
Кинув у воду капусти качан,
Кричу.

Скінчивсь, — і другого не буде, —
Мій bloc-notes.
Гей, коли ж уже прибуде
Пароход?

16. X. 1917. Сучап

БЕАТРИСА

Хвилювання знайомі
Хвилювання старі
При таких комічних обставинах
Така несподівана ніч
Ноги мерзли душа палала
Душа розривалась
Сестра Беатриса у теплушці
Два слова ці моє серце пестили
Руки м'які незпано-рідні
Волосся шовк
Огневість доторків
Ласкаві-ласкаві слова злітали
На дні
Тій що зникла так хутко
Яка почувала в собі частину мого сонця
Її еманацию збережу я.

XII. 1917. Кибинці

МОМЕНТ

Кілька маленьких вражень
проводив на вокзал сестру
був м'якенький ранок
ми загострилися на вітрі
чекали потягу години дві
лінощі
але згадувалось в голові.

На Ромодані вогко й слизько
побіг купити газету й квитки
небо замутніло було таке облудне було так
близько

гайдамаки на платформі
з рушницями жупаносвітки
в чудернацькій уніформі.

В зустрічнім потязі зустрів давнього знайомого
він має шлях через Азію до гір
і заток мною нещодавно кинутих
мені хочеться
сісти у вагон
в протилежний
бік поплинути
до чужих далеких рідних милих берегів.
Але ми стиснули руки
і я в Кибишці.

XII. 1917. Кибишці

З циклу
«Селянські сатурналії»
1918

ПОЖОВКЛІ ЗШИТКИ

Скільки, скільки пожовклих зшитків,
Скільки пожовклих мрій!
Дорогі, рівненькі рядочки —
серця мого відбитки,
Юнацькі благословіння Неіснуючій Сестрі.

З червоними краями, в цератових палітурках,
Вони містять душі гострий розвиток.
Ви, мої сторінки, серце моє — в замках...
Перший і останній зшиток.

СТАРИЙ ГОДИННИК

В сутінках сумних отінених
Образ забутий виник.
Його родив у однотонних цокотіннях
Старий годинник.

Фрази плетуться в журнім смерканні
Старомодних перлів.
Сумні, далекі і рідно-незнані
Душі померлі.

БАБУСИНІ ІМЕНІНИ

Минулими роками, на бабусині іменини,
Було в цій хаті без ліку гостей.
Як колись ждали,
як прибирались до сеї днини,
І скільки подавалось печених індиків
і гусей.

В тіні абажура—скільки померлих тінів—
Родичів, знайомих, нарочито званих.
Повна хата розмов і гомону
у теплім тремтінні,
Тепер — свідки останні —
старі дідівські дивани.

Образи, вигуки,
милі старосвітські інтимності.
Тихо, тихо, мов в усі.
Боже, всьому минулому —
подай твої святі милості!
Сьогодні — іменини моєї бабусі.

СЕЛО БЕЗ МІСЯЦЯ

Я не люблю села без місяця.
Зимою ночі пусті й страшні.
В кімнаті нудно. Я не знаходжу собі
місяця.
Бачу якісь потвори уві сні.

Почуваю, що ця запльована річ —
Місяць глупий і обезпоезений —
Зосередковує всі благання в безтямну ніч.

І коли зрештою з'являється —
видається такий заспокоюючий і
помпезний.

Гарно — так приблизно годині о 9-й вечора —
На долину вийти, пройтись по стежках саду.
Можеш уявить,
що ходиш по схилах гренландського глетчера,
Коли сріблить і ілюзить предмети
побесна лампада.

СНІГ У САДУ

Місяця жду.
Мені без нього лячно.
Сніг забіліє в самотнім саду —
Серце заб'єсь доброзично і вдячно.
Пусто і тоскно ніччю в селі.
Я тут чужий і настроєний ворожо.
Дивлюсь з порога на далекий ліс
І хочеться бути замість Дуная сторожем.
І хто повірить — що я народився тут!
Скільки вдень на селі галасів.
Який чужий, чужий мені цей статут.
Дитинячих відчужань не зосталося.
Око не звикне, в темряві мені лячно.
Боже, сніг ледве біліє в саду.
На душі — якась моторошність. Мрячно.
Місяця жду.

ЗОЛОТОРІГ

Хто, хто був ще такий радий,
Як я учора?
Місячні ночі будуть — будуть скоро,
Як кілька часу назад.

Небо безплямне. Рожево-блідий захід.
І тут же на золоторіг зором наткнувсь —
Як гарно
 півмісяць неіспуючої мечеті зігнувсь!
Це був моєї туги знахід.

ДУРНЕНЬКИЙ ЗАЙЧИК

Все село в білій куряві, куряві сніговій.
Хто вийти погулять наважиться?
У вікно гляну — мете, лютує буровій,
Білий сад скаржиться.

Скаржиться і скрипить білий сад.
Мерзне біля пня дурненький зайчик.
Ой, як зимно, зимно поміж хат!
В сінях жалібно собака славче.

Скавучить, скавучить, хвостом замеле,
На груди кинеться, як вийдеш у сніи.
Не віряться, що село завмерло.
Весело ждати зміни.

ПРАЦЯ

Батько рубас верболіз
Я стягаю до тину.
Тричі одніс —
З-під шапки полився піт.

І так працював без ушину,
Заскородив стежку.
Скільки послав на долину
Дерзких рапід!

Гарну провів я мережку
Між вишень в садку.
Смуток замерз
В кутку.

ТРИ ШИБКИ

Три шибки у вікні —
І як багато дива!
Згорнута фільма в мені,
Інтегральна перспектива.

Мрія в строї гімна,
Безецний * фарс.
О моя земле рідна —
Мій далекий Марс!

* Б е з е ц н и й — безсоромний,
сороміцький (*застаріле*).

ДІТИ АПОЛЛОНА

Лютий. Лютий. Лютий.
Одинадцяте число.
Мертвяк закутий
Невиправданим злом.

Доживає останні дні
Крижане лихо.
В диханні білий сніг
Порошить стиха.

В савапах білих, білих
Плазують з усіх сторін.
В кутках мізерять несміливо
Діти Аполлона.

ТІНІ

Тіні лягли насторожені,
Тіні вечірні.
Сині вогні — заворожені,
Далі — безмірні.

Вічність розмірених плисків,
Шумів містичних,—
Ніжність осліплених стисків,
Рисок незвичних.

Світ і душа — ототожнені,
Далі — безмірні.
Тіні лягли насторожені,
Тіні вечірні.

ПОДОРОЖ

Я ходив з нею, далеко були ми —
Обходили немало поля і пошали в ліс.
Скільки прани — бо не були ми злими —
Я звідти в кімнату приніс!

Сьогодні сиджу. Не вабить синій спіг.
У дзеркалі дививсь на риси.
Не бачив сад моїх сьогоднішніх ніг.
Цілий день пробув і самотньо згрязся.

УМИРАЄ ХЛОПЧИК

Я здоровий і обідаю двічі на день.
Сонця в мені великі куби.
Біль мій ніким не розгаданий,
Але я до болю звик.

Я заздрю маленькому хлопчикові,
Що вмирає у хорих муках.
«О! відкіля ці руки нові?
Не було ж рук...»

Я здоровий і двічі на день обідаю.
Газель умирає у день охмарений.
Але я хочу — чому — не відаю
Туберкульозних марень.

БІЛА КУРЯВА

Курява. Біла курява.
Курява снігова.
Далина в степу одурепа,
Ототожнена голова.

Курява. Біла курява.
Курява снігова.
Далина в степу одурена —
Тільки люлька моя жива.

ПО В'ЯЗКІЙ СТЕЖЦІ

Чвалав сьогодні по полю,
По в'язкій стежці.
Вітер дув в шию до болю,
Зір губивсь на далекій мережці.

Я нічого сказати не можу.
Вітер по полю гуляє.
Хутко вишле сторожу
Чорна земля.

НА РОСІНАНТЕ

Я не люблю тиші й суму,
Коли плину *andante*.
Я люблю, коли мчить, повна глуму,
Моя Росінанте.

Не спинить, не спинить піхто
Наш біг експресний.
Ми обганяєм і кпим авто —
Зими, веспи.

Залесливо-мерзотно лізе на нас, —
Станем в бій, одкаснись від неї —
Хай сяє незмінено
Ясна Дульцінея.

РУХИ СЛІВ

Мій товариш забіг —
Я сам.

Яке сумне моє гавкання.
Шкода себе.

Чорніє, плямиться земля —
Сніг тане.

При місяці мерехтить щось,
В душу залазить, каплеться.

7 вздовж і 3 вшир шибок —
У вікні моїм.

Але я ще не бачив його,
Були ночі сині.

Увечері, як лампа світиться —
Сиджу за столом.

Перебігають, переставляються, живуть
Тонкі рухи слів.

Ідем по стежках білого саду —
Це наш «обход».

Повертаємось білі, свіжі, мокрі.
Невже захоріє коли мій мозок?

1918. Кибинці

З книги
«В садах безрозних»
1918

КАРТКА

Мого життя газельну срібність
І випадковість
Складаю в картки вузьку безмірність
І загадковість

Моїх гріхів легку безкарність
І слів блискучість
Знов наповняє беспорядність
І днів сліпучість.

ІДОЛИ

Мої неіснуючі ідоли
Образи моїх мрій
Як комічно ми снідали
Який чудний на вас стрій

Ви назвали острів
Шукав не знайшов на мапі
Який сміх гострий
При нічній лампі!

ВАТРА

Потухає священна ватра
Що засвітив недбало
Я заберу попіл завтра
Для безецного балу

Зникну для огня непомітно
Мій шлях безвинність
Руштесь стіни бездовідно
Ламте стриманість.

* * *

Образ снівся мені
Образ благанний
У холодній труні
В білім савані

Не зводь у сні
Зір свій звучий
Дайте мені
Кімвал брязкучий.

ПОМЕРЛИХ ОБРАЗИ

Мене спокушають померлих образи
Я люблю всіх суворих
Я люблю вас що зникли в поросі
Ви в моїх тугах хорих
Кістякам я даю загублені форми
Одягаю в прозорий стрій
Я люблю вас воскреслих хорам
Підкресленостями мрії.

ОКСАМИТОВА ЗЛИВА

Плинуть ручаї в душу мені
Отруйно
І забриніли на останній струні
Струйно
Змягчує гладить душу мені
Оksamитова злива
В грудях моїх на останній струні
Припадає пестливо.

СПІРАЛЬ АНАЛОГІЙ

Звідки насунулись незнані наваленості
На шляхи шукань безупинних?
Виринають хорості гнітять придавленості
Переплутують час хуткоплинний.

Тихо шепоче гомонить присмеркаючи
Засмучена і безпорадна тривожність.
Так розпливається в пітьмі умираючи
Спіраль аналогій і наївна тотожність.

СІРИЙ ВИХОР

Сірий вихор пронісся над моїми будовами —
Сірий вихор мої будови звалюючи.
Пройнявся містично він огненними словами —
Пройнявся огненними словами, тугу спалюючи.

Блиснув опівночі пожарами безразковими.
Гудів і тріскав, цілу ніч не змовкаючи.
Язиками і пасмами червоними випадковими
Мене за душу, мене за багрову душу торкаючи.

АНТИКВАР

Студіює обездужено
Мій антиквар.
Чому скрізь бездушно
І все марно?

Знайденостей безладність,
І в кінці сором.
Бракує істоти владності —
Синтези кворум.

МІЙ СПЕКТР

Мій спектр має зелену сіру жовту фарби
Я проходив трьома вулицями
Увечері знайду коли рух одумається
Свої всі скарби.

Годі скуляться і лежать зневірено —
Треба вийти у шумний сад.
Хто винен що мене тягне назад
І все так вправно перевірено!

ПОЕЗІЇ ЗГУБИ

1.

З перерізаним горлом
І захололим осміхом губ
Стояв
І куди рушити не знав.
Всі оганьблені й розчаровані
Всі зневірені —
Друзі мої.

2.

Хто?
Я жду.
Приходь сильний.
Кохана —
Не треба щирості.
Я роздавлений.

3.

Ах
Вона потрібна й необхідна
Моя розгубленість.
Ліхтар осліп
Од світла.

4.

Світ не винен
Що немає на світі
Жившого.

Воскреси!

5.

Метелик душі роздертої —
Прости.

6.

Злови мій акорд
Незнана — рідна моя.

Ти бачиш вперше.

Придави останній клавінг.

7.

Хто ще боїться себе?
Убий мене тільки.

Бо мене веде шлях.
Я — «призначений».

8.

Я заплющений.

Ім'я моє — тоскність.

ГОРИЗОНТ

Запах моря, запах солоний —
Гіркий і гострий аромат баговіння.
Я звалений сонцем, я цілком зламаний,
В зорі безладність і слізь від безтіння.

Море, море — поклич закоханого,
Блакиттю, галькою розваж у тузі!
Прийми свого сина несполоханого,
Рідного скелям і бірюзовій медузі.

Приласти сяйвом, одбитим сонцем,
Звезди над зором блакитний зонт.
Я зроблюсь гірким і солоним хінцем,
Закоханий в далекий горизонт.

ВИСВІЧУВАННЯ

Багнесь у безмежності висвічування
Від очей женствених перестрінути.
Містично-несподівані посвідчування
Не хотілось би випадковостями змірювати.

Ефірним дротом до глибин пронизаний
Я всесвітньо споріднений зі сміливостями.
Невже — я схилюся? Непевно згризений
Страшними думками-скостеніlostями?

ГРІХОПАДІННЯ

Я не хочу своєї уваги скупчувати
Нудним шаблоном розважань.
Вам не побачити мові уступчивості
Під сміхом зблідлим ображань.

І коли людину остаточно вимучите —
Я займусь філософією натхнення.
Кому, кому ви кров із серця виточите
За ілюзорну ганьбу гріхопадіння?

* * *

Простяглися тіні тіні вечірні
Тіні сонця весняного
Тіні захвату світа тонкі і невірні
Тіні смутку безвиглядного
Линуть гуки вечірні гуки незнані
Щастя співанного щастя незмінного
Простяглися тіні тіні сонця весняні
Пасма смутку вечірнього.

СІРЕННИЙ РАНОК

Пейзажі такі задумані
Тіні такі тонкі
Фарби важкі в тумані
І луни гудкі.
За брамами опурпуриться
Сіренний ранок
І почне журиться
Од нічних співанок.

МОЛОДІ АВІАТОРИ

Я вітаю вас, молоді авіатори,
І тепло стискую руки.
Зсунувся штучний екватор,
В мого порога виріс бамбук.
Я освітлюю блиском серця бензинного
Шум пропелера й шкіряне кепі.
Руште все огорожене незмінно —
Інтернаціональте степ!

1918. Кишинці—Київ

З циклу
«Біла студія»
1918

МОРЗЕ

Нас затримали смуги вечірні
На мармурових східцях.
Нас зустрічали акорди невірні
І менует без кінця.

Сурдинять далекі автомобілі.
Мруження пішло по озері.
Самотно плямють лебеді білі
І в серці тріпотів Морзе.

ПЕРЕКОНАННЯ

Моя думка пестила мрію.
Які дрібненькі квіточки!
І мрія шептала: я тебе зогрію —
Припести думки!

І було так багато здивованості
В нашім яснім єднанні.
Ми — щасні в цій прикованості,
У цім переконанні.

МІСТО

Вдихаю я тонку отруту
Садів гамірливо-бензинних.
Люблю розпачливість забуту
Незнайомої Зіни,
ажурний капелюх незнайомої Зіни.
З шостого поверху дивлюсь на стіни —
В надвечірній час, коли дими мережчаті.
Люблю міста мініатюрні сонатини,
Без свідків за орхідеями стежачи.

* * *

Крила білі, загострені льотно —
Крила смілі душі-Розалінди —
Оескізнені знов безтурботно
Перед острахом Сцілли й Харібди.
Крила м'якості снів оксамитних,
Крила казок осніжених Сканди,—
Скільки згибів на схилах блакитних,
Які блисні ажурні гірлянди.

ЧЕКАННЯ

Пройшло 5 веселих трамваїв.
Вас нема.
Ах, як зимно на розі чекати в маї,
Коли в серці пуста німа.
Вийшла панна — на Вас не схожа цілком,
В атмосфері конвалій.
І довго-довго я стежив зором
за блискучим каблучком,
І мене мрії заколихали.

ЖАЛІБНУ СУКНЮ

У тінях смерку полохливих,
Збираючись на концерт,
В кімнатці сипій мрій бурхливих
У дзеркалі зобачив смерть.
Злетів із серця посміх білий.
Зайшов я необачно й рано.
І голос твій — такий несмілий:
Ах, я не вбрана.
Коли прийду колись я вдруге
І сміливо у двері стукну,—
Ти зодягни, на фоні туги,
Жалібну сукню.

ЕРЕДІА

Це було увечері, коли місто вібує стумливо.
Це було на тім тижні у середу.
Вона стояла, дивилась у очі задумливо.
Зграйна, як сонет Ередіа.

Так, це тоді (було).

ДВОНОГИЙ ЗВІР

Облуплені стіни з червоними вікопницями.
Тротуар, похилений до канавки.
Запнуті газом, красуні синіють спідницями
Перед дверима галантерейної лавки.
Ліхтарі освітлюють блискучі плями.
Полинялість витріщила сполоханий зір.
В глузу ніч, виринувши з ями,
Прочвалав двоногий звір.

МІЙ БУДИНОК

Не жалкуй, що мій будинок звалений,—
Не турбуйсь про звіт.
Бо не я сам — спалений,
Зі мною падає цілий світ.

І нехай він мертвим лічиться,
І нехай міниться без снаги.
Настрій мій розметерліниться,
Повний ваги.

ЧИСТИЛЬЩИК ЧОБІТ

Кинь ранкову газету, маестро,
Поставив на твою машину чобіт.
Ріг всміхається затурбованим сестрам,
Кожний своє діло робить.

З гаманця виконав відповідний мінус —
Можеш продовжувати своє читання.
Я залишу тебе на розі, але ніде не дінусь.
Виблискує за будинком позолочена баня.

1918. Кябинці—Київ

З книги
«П'єро мертвопетлюс»
1919

УЛИЦІ

Улиці залюднені, трамваї стрійні,
З очей таємних шовкові нитки
Снуються в душу, де плями мрійні,
Де тепло гріють зустрічні думки.

Лоскоче груди пропелер шумний,
У серці свято, мов смілий скарб
Злетів самотно-близький, безстумний,
Розцвівсь довкола у безліч фарб.

Не розімкну я прозорий ланцюг,
Не одділю я фатальних думок —
Бо так багато на сонці вранці
Зустрічно-злотних таємних ниток.

Я

Як гарно почувати, що я — сильний
І що мені належить світ.
Як гарно бачити, що мій шлях — вільний
І що всі біографії — шаржний звіт.

І хто зважиться піти зі мною поруч?
І хто розсміється над безглуздям хмар?
Як весело, коли я опускаю штору,
Як весело, коли зі мною гуляє бульвар.

Як вільно я тримаю руки в кишенях,
Який непримушений мій беззлобний зір.
Ви розумієте? Не має піску в жменях
В гороховім костюмі звір.

Я ІДУ

Я іду по шляху незнакомому,
Перегортаю вічності сторінки.
Бо і сам не відомий нікому я,
Бо не чекаю й сам я на свідки.

Я — нічий. Я — піхто. Мене не знає історія.
Мій девіз — несталість і несподіваність.
Хочете? Я заримую зараз: *истерія*.
Я остроїв поезію в стрій,
пі разу не падіваний.

Я САМ

Ви розумієте? — Я не можу спать.
Ви знаєте? — Я ночі не сплю!
Мій мозок — символічний автомат.
Я пишу грамоту королю.
Місто стихне погасаючим сном,—
Я звертаюсь до незнаних — вас,
Останній трамвай продзвенить за вікном,
Тоді падходе передзначений час.

І заколишеться тінь силуетом міцним,
І забушують повстання в гарячій голові.
Я даю простір блискам і плямам золотим
І проживаю в ментах вічності дві.

Ви розумієте? — Я не хочу бути там!
Ви знаєте? — Я відмовив королю!
Ви подумайте! Я сам, я сам!
Ви відчуйте! — Я ночі не сплю!..

ПОКЛИК ВІКІВ

Зве мене до сталевих окреслів
і бетонних мостів,
До ланцюжних перил і камінних барикад.
Прийме мене в свою пащу беззлобний,
байдужий гнів,
І стане доля безсило круг — спаяний —
розмикать.

І чорні димарі розмалювали небо
пекельним змістом,
Принадним лісом підкреслюють краєвид.
Ритмічні птиці,
розсипаючи сліпучу сталь над містом,
Бажають ефір, позбавлений метафізики,
розломить.

Звуть мене залізні гамори і безугавні гомони
Великих натовпів,
що рухають під бетоновим захистом.
Звуть мене поеми, де не хвилюють душу
спомини,
Де всі інтереси й заміри перетнулися навхрест.

ХЛОПЧИК

Молодий я і багато взяв,
Світ і життя збагнув зарапо.
Душа моя ще просить ласки,
Я ще дитина — і коли дорослим став?
Я прагну друга, як колись,
Коли був наївним ідеалістом,
І хочу, щоб мене хтось зрозумів.
Я ще хлопчик, і моя мрія — панна.
Я непрактичний,
І мене лякає жінчина.
Я — несталий,
І життя моє — білий круг.
Чекайте — завтра я Арлекіном встану,
І задзвенять маленькі дзвоники на шії.
Життя мене обігнало,
А я зостаюсь романтиком,
І кожна моя дрібниця — трагедія,
І кожна мрія моя — огонь ворожий,
І кожна щирість — помилка,
І стремління — рабство.
Так попадаю в неволю я —
Створюючи для себе волю,
І вільний раб — ім'я моє.
І не дивуйтесь моїй сміливості,
Бо її змінює замішання.
Геніальність змінюється бездарністю,
І сльози друга — то моя доброзичність.
Я не знаю своїх доріг,
Я творю,
В мені твориться світ,
І його не було б без мене.
І коли пройде ніч —
Я знову ваш,

Я — звичайний,
Підпалений жертвеним вогнем,
Відавший волю свою на творіння.
І скільки ночей тих буде — я не знаю,
І скільки днів.
Сам я не належу нікому,
І ніщо не належить мені.
Я ще маленький хлопчик,
І не дивуйтеся силі моїй.
Три сивих волосинки я теж маю в голові.

ЗАКЛИК

Не будьте, не будьте такими затурбованими —
На Хрещатику ніччю немає хмар.
Не робіть, не робіть обличчя зосередкованими,
Викиньте кишеньковий словар.

Засвітіть в чорну ніч електрику безжурну,
Уявіть, що навколо — храм.
Полюбіть, полюбіть зруйнованість мурну —
Більше немає, немає драм.

Увільніться обачно від похмурості банної,
Задеріть голову до аеропланних препон.
Не визнавайте мудрості
і від туги безнастанної
Заведіть грамофон.

Я не люблю бачить вас зосередкованими,
Вас зв'язує кишеньковий словар.
Відчуйте душу душею незатурбованою,
На Хрещатику ніччю немає хмар.

ЗАПРОШЕННЯ

Я покажу вам безліч світів —
Оригінальних і капризних.
Я покажу вам безліч шляхів —
Хто хоче мого духа визвать?

Ми приходимо до останнього пункту.
Ми перемогли всі стихії й дощі.
Я відчинив двері замкнуті —
Хто хоче зі мною гулять вночі?

ЗАВТРА

Годі.
Ви бачили жовтий плакат?
Все пережите лишається насподі,
Запалюється Завтра без жалів і страт.

Всім, хто покається, чи можна вибачити?
Лише той живе, хто любить рух.
Силу неможливо вивчити.
Матерія — то є дух.

Прекрасний безумець — хто летить по
рельсах
За експресом прудко, мов сталевий птах —
І не визнає влади туги і влади серця,
І визнає лише відважних шлях.

Забудь про даремні вискоки,
Запались марнотратством зусиль.
Не бійсь потойбічної блискавки,
Коли почуваш силу.

ПОЕТ

Я жду, коли надійде хвиля
І мою душу підхватить бурун.
Я не люблю, коли поруч — мила,
А під моїми ногами — ґрунт.

Моє серце прагне неіснуючих квітів.
Моє серце квітне у болях шукань.
Я не сам, я не сам на світі —
Моя буря у фарбах світань.

Я люблюсь безсюжетністю бурі,
Сила — мій динамічний сюжет.
Мій світ — в тонкій мініатюрі,
Я — беззразковості поет.

ВІРШ

фффф

дмухало пирхало

шшшш

шипіло шумно за машиною

брудосніг

— тумані

сани -- сани

колисали хрусти

м'якшили сичанням

злилися постатьно

силь

ветки

м'які кокетки

блискними поглядами

кхе кхе кхе

! Ви.

ВІРШ

Безумить грюками
розривається метал
скрипить ріже сталь
брякотях руйнуї
верескливість машинить
лоскіт авто
співають шини
сиренить зойкність
похапливить тупотіння
незримлять крила
тріпоті
гамір залізних експериментів.

МІСТО

Блимно і крапно
блиск ліпіями
тремтіння фігурами
сунуть
лізуть
повзуть
пересовуються
симетричність
німих пересовувань
обганяннями
міняться в рухах
безшумними серіями
міняться силуетами
таємничими вогниками
вирізують окреслами
вигнутими тінями
засліплюються рисами
диференційована геометрія
хімерних кутів і будов.

3 книги
«BLOC-NOTES»
1919

СЕЗОН

Хутко
Відчиняється сади
Дим
Осутинить постаті
Веранда
Гомін темний острунить
Зустріну
Свою божевільну там.

21. IV. 1918. Київ

КВІТИ ЗЛА

Улиця бодлериться владно
Розцвіли Квіти Зла —
Що ж мені в душу безоглядну
Ти принесла?
Озонить і тьмаре мозок
В глумну і чорну ніч.
Пахнуть орхідеї й гострі рози
Блакитних стріч.

21. IV. 1918. Київ

ЛІХТАРІ

Жовтий павук шиплячий
Ворушить огневим ротом
Вібрує кут несплячий
Телеграфним дротом.

Тріпотять листки віджилі
Перед подихом міської смерти
Я умру нарочито віддих спинивши
У десять годин без чверті.

25. IV. 1918. Київ

БІЛІ СТОЛИКИ

Панно. Я у вас прошу пляшку пива.
У мене пересохло в горлі.
Будь ласка,
 не дивіться на мене так пестливо ---
В мені щось умерло.

Столики білі. Білі столики білі.
Панно, ви взагалі уходьте.
Мчуть повз вікна — чуть — автомобілі.
У мене гірко в роті.

11. V. 1918. Київ

МІСТО

Зойкно вилітали гамори несмілі
З кутів невідомих на злякану юрму.
З шумом пробігали з-за рогу автомобілі
На вулицю сліпучу глумливу і німу.

Блимні смолоскипи стриміли в темне небо
Вітрини витріщали переляканий зір.
Було так багато руху
і самотно плакатив без потреби
З ілюмінованого театру
окінематографований Шекспір.

26. V. 1918. Київ

БУЛЬВАР

Сіра пара сполученими фігурами
Понесла свій святковий настрій на базар.
Пролізла між натовпом і каміпними мурами
Хвилинами затривожена —
чи не видно дощових хмар.

Перебігши вулицю
осамотилась на бульварній лавочці
Оковдрилась плямою під шепочучим листом.
Сергій Степанович про драму в 5 частинах
розповідав Талочці
І обережно грався в темряві на голій шийці
шнурком намиста.

26. V. 1918. Київ

МІСТО ЛІТОМ

Безжурно й самогно відірвана клаптиком
Веранда нашнута перегородила півтемний світлим
тротуар тротуар
Яке веселе й затишне її привітне світло
І як вона оживлює бульвар
Мотоцикли й авто просковзують шиплячим хистом
Зливається з шепотом листу гомін вечірної юрми
Візники сперечались за місце
і огризались — «дивись ти!»
Проходили компанії й пари і говорили: не ми
Виривалась музика другорядного ілюзіону
з одчинених вікон
Вилітав на улицю шматками хуткорухий мотор
І ходив поет
і серед натовпу йому впливав з мрії вікінг
І виблискували в тіпі таблички
багатих технічних контор.

КАФЕ

Скільки облич електричним сіянням оплямлених
Скільки відблисків в дзеркалах.
Скільки рисок і виразів гостро випнутих
або зламлених
І де ж міститься безпретензійний жах?
І хто зрозуміє красу
незграйного людського гомону
І хто зупинить свій зір на маленькій деталіці?
Легко грається промінь на склі.
Соломинка встромлена.

Тонкі — блідой паши —
окреслені слоннокістно пальці.

1. VI. 1918. Київ

МІСТИЧНА МАГІСТРАЛЬ

Я жду коли вечір своє діло зробить
Коли рекламно охопить місто профанація
Коли засвітяться вогні і згасне небо
І замигтить в очах святкова ілюмінація.
Я жду хвилі коли шляхи зйдуться
Перетинуться паралелі і збіжаться спіралі
Всі шляхи і напрями уже давно рвуться
Всі шляхи сходяться до містичної магістралі.

2. VI. 1918. Київ

ПРОЖЕКТОРОВИЙ ПРОМІНЬ

Вечір задуманий після дощу.
Улиці, бульвари з висвічуючим листом.
Таємні пари, оживаючі вночі,
Любуються тонами обезпрозороного аметиста.

Окреслення будов з защербленими зубцями
На фоні потемнілого неба вирисовуються тонко.
Огненні калюжі на водостоках ніби бездонні

ямні,

І в них відбивається суб'єктивна амазонка.
Трамваї просковзують перемінними огнями,
Кафе залюднені викидають на тротуар гомін.
Сурми розтинаються голосно,
всміхаються рекламні плями,
Здалека, випадково,
до центру досяг прожекторовий промінь.

3. VI. 1918. Київ

ПРОВІНЦІАЛЬНИЙ ПОЕТ

Провінціальний поет, заворожений Бальмонтом,
Відшукував свій кут, самотно обакацієний.
І снівсья йому окреслений синім горизонт,
І обгортав трояндно аромат еманацієний.

І зітхав уперто, повертаючи на безлюдну
вулицю,
І лаяв двірника, що ворота уже були замкнуті.
Сіпаючи дзвоника —
він спостерігав, як на небі зорі щуляться,
І хотілось гавкнути.

4. VI. 1918. Київ

НА ПОМІСТКУ ДРУГОГО ПОВЕРХУ

Був вечір після страшної зустрічі.
На пустельних вулицях захопила ніч.
Хтось позвав з-за воріт по йменню двічі,
Хтось стиснув серце під сурдutom міцніш.

Білий привид
зустрів на помістку другого поверху
І ледве знайшов дірочку отремторучений
ключ.
Нижний ангел схиливсь на рамена стомлені
І сказав: «Ляж і очі заплющ».

8. VI. 1918. Київ

РОБЕРТ

Я люблю проходить повз аптеку
В знеможений вечір
Вслухатися в сурдинову музику
І нюхати аромат гострих спецій.

Саме проти — фіолетовий ілюзіон —
Там приймають електричну ванну.
Ні — та тут цікаво. Замішання. Полісмен.
Принесли зомлілу панну.

Улиця пишається підфарбованими кралями
І на щорозі — неіснуючий мольберт.
А! Ось ввіходить в дзеркальну аптеку за
іноземцевськими краплями
З безвідрадною фізіономією Роберт.

11. VI. 1918. Київ

ВЕЛОСИПЕД

Холодні обтирання ранком сонячним
І розслабляючі сонячні ванни.
Пролетить по улиці велосипедом гоночним,
Блиснуть в очі промелькнулої панни.

Змірять поглядом самовпевненого англійця
І виступить П'єром на ажурнім вечорі.
На екваторі розімліться
І прохолонуть на глетчері.

16. VI. 1918. Київ

СИЛУЕТИ

Улиця зустрінула запізнілого естета
Похитуючим трамваєм, що повертався дзвінко.
В вікні застигло мовчали два силуета —
Нюхали аромат акацієний чоловік і жінка.
Панни проходили
 зазираючи по-вечірньому сміливо
І серце провінціально стукало
 в критичні менти.
І стовбичили ліхтарні самотні покірливо,
І тихо мріяли про щось на розі студенти.

16. VI. 1918. Київ

ТРОТУАР

Сполучився в рухові візник
З дзвінким трамваєм.
Розтанув у небі блакитний стек
Зламавшись об брильянтові мрії.
Розриваються в струнних садах
Ляскають фіолетові огнепали.
Під каштанами незримий сміх
А каштани вже спали.
Павутинивсь освітлений дріт
Перспективно по стрійній улиці
Одчинився матовий грот
І вийшов дідусь без палиці.
Пошкутильгала пудрована проституція
Самотно рояль виліз на тротуар.
З фотографічної вітрини зійшла панна Люція
І чийсь пес біля ліхтаря вмер.

24. VI. 1918. Київ

ПЛЯЖ

Пляж видавався чимсь архаїчним
Священно сонцився уявний Ніл
І здавались птицями ефемерно-вічними
Купи блакитних жіночих тіл
І виниряли мідяні на фіолетовім човні
І похитувались стегна обціловані піском
І були погляди співучим сонцем
і томністю повні
І весело убігав набік
жовтий прибрежний злом
Схилялись промені за далекою пірамідою
Лоскотали живіт оксамитно-знеможених вод
І томивсь Озіріс за загубленою Ізідією
Морщив просторінь опасмодимлений пароход.

30. VI. 1918. Київ

КАВАЛЕР І ДАМА

В повітрі акацією й ще чимсь гострим пахло —
На тихій вулиці, між заснулих будинків.
Безшумно окрилили ніч таємні тіні — птахи,
І постаті зацікавлення з-за воріт і ганків стали
навшпиньки.
Ліхтар пузатий запутавсь між нерухомим
листям
І хтось готовив у куті несподівану труну.
Інтимно обнявшись
кавалер говорив дамі з досвідченим хистом:
«Як жаль,
що я не можу поділити сьогодні вашого сну».

8. VII. 1918. Київ

З ПОТЯГУ

Зникли вигуки і дими хмурні,
Я під захистом колихань.
Були хмари роздільнені і зовсім не страшні,
Ліс гудів мільйонами запитань.
Веселий бог всміхавсь безжурно,
Відхилився порт'єрно небосхил.
Потяг хрипів і коптив обурено,
І був світ повний золотих крил.
І коли підходив до димарів туманних --
Червоний балаган знеможливо погасав
Вечір розкидався плямами,
 повними блисків спанних,
Тисячами баговинь до землі звисав.
І була кинута остання пляма.
І розповзлась блуканно безмежна тінь.
Увесь світ видався як жорстока яма,
І просунув хтось обережно блискуче
 кружало і наказав: глянь.

15. VII. 1918. Київ

МІСТО

Сонце освітлювало червоні дахи
Бліднули і роз'ясовувались несподівані
 птахи

Правильним рухом котилися візники
І виблискували розтягально трамвайні
 низки

Юрми метушилися повні уличних мук
І були такі приятні доторки рук

Галаси розтинались безпрограмно і безплатно
Сріблились в повітрі неживі птахи аеропланно

Місто корчилось в жаданні бетонних поем
І з кондитерських пахло кремом

І розводив руками несиметрично футурист
І з мотоциклів одвалювався свист

Відходить від пристані пляжний катер
Відчиняється електричний театр.

23. VII. 1918. Київ

МІСТО

Вечір подошовий вдаряючи холодними краплями
Запродавав ночі непритомну душу
Панна рухалася повільно в невідомому напрямі
Граціозно підперши офіцерську тушу
Підплигуючи чадом метнулась бензинова

машина

Геній нестримну душу в міцну сталь застріг

Я чув як вибухнула тріснута шина

Коли повернув за оліхтарений ріг

Мене заспокоїв трепет у вікні мотора

Блимала фільма в електричній стіні

Буде це завтра і було це вчора

Подвоював сенсаційну драму кіно скрипник

на верескливій струні

Вабив Хрещатик розмальованими кралями

Саме наспів на улицах слухно-стриманий час

Вечір вдаряє по серцю

міцними холодними краплями

Сум збожеволів і втихомирено погас.

28. VII. 1918. Київ

ВОГНИК

Вогник манив мене полум'ям погасаючим
Нічтю безпрозорою як на вершині був.
...Вогник був далеко-далеко на тім березі...
Ледве блимав променем до води звисаючим
Своєю недоступністю мій віддих запнув.

Падали відбивано в раптах струмко-ментових
Зорі роздратовані з-за прорвавших хмар.
...Вогник був далеко-далеко на тім березі...
М'яко танув в безвістях заховано-брзентових
Бабив невідомістю жахаючих примар.

Вогник млу пронизував ласкою ледве помітною
Радості підсвідомої атавістичний знак...
...Вогник був далеко-далеко на тім березі...
Бабив крапкоплямкою нервовою тремтітною
Вогник перед безкітєчністю нерозраховано
закляк.

7—15. VIII. 1918. Київ

БУДИНКИ

Будинки просвічують наскрізь
Осітнім вечором
Вібрують мереживом фірапок
Холонуть розкиданими шухлядками
Світять захованим життям.

16. IX. 1918. Київ

САД З МУЗИКОЮ

Жду як освітлиться естрада —
За мармуровим столиком
Жду.

Вже почувається стороння влада —
Але нудно бути символіком
В саду.

Музиканти в осінніх зодягах —
М'яко заструнить симфонну містерію
Оркестр.

Мрії рушили на фіолетових потягах —
Розпочнеться в виснаженій Берберії
Осінній семестр.

21. IX. 1918. Київ

ОСІНЬ

Сонце. Осінній вітер. Порох.
Листя котиться по тротуарі.
І розцвітає усмішка хора
Назустріч ліловій хмарі.
Верещить геніально байдужий рух.
Погасають вигуки бездарні.
Весело привітав капелюх
Знайомого що вийшов з кав'ярні.
Осілля тоскність.

Осінній захват.

Все вмирає.

Все щулиться довкола.

Самотить в кімнаті шафа.

Не можу сісти до столу.

Я дивлюсь підбадьорюючим поглядом.

Хутко дійсність охопить сон.
Вони згинуть, згинуть вони — без догляду,
Панни в білому —
це тому журні вони, що проходить сезон.

21. IX. 1918. Київ

ЗАМІШАННЯ В МІСТІ

Мене ваблять снігові хребти
Я відходжу від сірих стін
Зостаються заповошуються хрести
В місті передзвін.

Загули дзвони загули шуми
Зойкнула мерехтяча улица безнадійністю сирен
І загупали удари серед божевільної стуми
І метнулись натовпи від зловісних гангрен

Падають вивіски вітрини дзвенять і сипляться
Тротуари хрустять і скаржаться
від натовпених ніг
Зодяги труться м'ясо топчється
женщини верещать і плутаються
Телеграфні стовпи гнутья
розхилився камінний ріг.

27. IX. 1918. Київ

УЧЕНИЦЯ ДРАМАТИЧНОЇ ШКОЛИ

Експансивна ентузіастка з драматичної школи
Весело спостерігаючи, як захльобувався Пап,
Мені сказала, вдивляючись в туман:
Ніколи.

? Чому ж ніколи —
Запитував я себе сам і ворухив струни старі.
Байдуже всміхалися ліхтарі.
«Учениця драматичної школи».

4. XI. 1918. Київ

НА ПЕРОНІ

Крізь мокрий туман блимають ліхтарі
На пероні повно тінів і розпливаючих силуетів
І тільки з центру — сам —
 безсмутковий промінь грів
І метушливий вечір видавався
 вібраціями менуетів

Уяву гріла сіра подорожня сукня
Лоскотав еротично капризний капелюх
І рухалися тіні ніби їм не було ніколи нудно
І відповідав зворушно перонний рух

Скиньте таємничість я не можу зосередкуватись
Губи викривіться в слухнянім стоні.
Хутко відійде потяг.
 Ми не будемо з Вами прощатись.
Я люблю, я люблю всіх женщин на пероні!

5. XI. 1918. Київ

З книги
«Дев'ять поем»
1918

ПОЕМА МАЙБУТНЬОГО

(La futurition)

Незнані гуркоти найновіших патентів
нечуті цокотіння металів міцних
виблискуючої міді сліпучі плями
горді будови залізних архітектів —
вся моя душа повна змагання
вся сила мого розуму горить у поривах
в прагненнях піниться моя кров —
відчути промінь винайденого сонця.

Зір мій опереджує експрес
вигинає він між камінних схилів
що ховають в собі
скарби майбутньої реалізації
через долини перерізані
удосконаленими каналами
повз череди вихованого скоту
до блакитних хвиль
де кінчається дикий граніт
де починається горда блакить океану
переможена мікроскопічним рухом атомів
подолана безмежним кабелем
що таїться на дні.

Зір мій опереджує електричний ток
моя безсонність переборює в мені звіра
моє натхнення

звільняє мене від аморфності
моя геніальність

зруйновує спокій обставин.

Я почуваю себе без меж
я почуваю себе надрасовим
і надкультурним
я змагаюсь з безсиллям погасаючих атавіз
я становлюсь майбутнім і сильним
шуми незнані міняться бетоновою музикою
і встає залізна людина
осліплюючим силуетом
на фоні матерії подоланої.

З його очей струїть електрична воля
що ховає в собі надзвичайні прикмети
гори падають під її напруженням
час і простір зливаються в ірреальність.
закони природи підпадають впливу
утворюється великий синтез

об'єктивності і егоцентризму
апогеї заходу й сходу зливаються в
жагучий скок

в інтуїтивнім єднанні
збіглись в неминучій точці
natura naturata й natura naturans.

Хто засвітив у млі непевній
Смолоскип блискучий, смолоскип з-над
стіл?

Щоб освітлить дорогу мрії марній,
Щоб освітлить красу руїн?

Збігайтесь, збігайтесь, титани-велетні
Таємними силуетами з усіх сторін!
Бо я засвітив електрику!
Бо я задзвонив у дзвін!

Не бійтесь вісників,
Не оглядайтесь, не повертайтеся назад!
На кладовищах, в квітах запоезених
смітників,
Вигинається містичний гад.

Я люблю, я люблю бульварні погляди,
Я не подам несміливим руки.
Хто умирає від позиченого голоду?
Хто благає неймовірно: — кинь — ?

Переїди, переїди роздратовану вулицю,
Просто в вічі божевільному глянь.
Хай твій мозок і увага напружаться,
А ти розсмійся і стань!

І коли стане непривітно і холодно —
Зайди у міський сад.
Друзі мої, не бійтесь вісників!
Друзі мої, не повертайтеся назад!

І хто злякається несподіваного крику —
Той оганьбив існуванням величний час.
Друзі мої, я встав і засвітив електрику —
Друзі мої, ніччю — це для вас!

Панночка-спеціалістка в коротенькій сукні
йшла на лекцію музики
І задивилась на афішу — був оповіщений
Klavier-Abend Скрыбіна в залі консерваторії
Висока й стрійна красуня за проводом пана
в червоній жилетці поспішала до
скетінг-рингу
В кареті «червоної допомоги» помчали в
лазарет епілептичну істерію
Перед фонтаном в заснулім скверіку
самотньо ворухив заломленими губами
маніяк
Публіка з садів і електричних театрів
розходилась по кав'ярнях
Садист на темнім розі перестрінувши солодку
мрію притулив енергійно до жіночої спини
свій стек
Маленький цуцик зупинивсь отриножено
біля загородженого корня.
Верлен сидів очезпідбровено
за мармуровим столиком
Спостерігаючи силуетні рухотіні
за вікном отёмреним
В телефонній будочці панна інтимно-випадково
розмовляла з Семенком
Електрика освітлювала дзеркальну залу
обезпаморочено.
Все місто зосередковане шматками брало поти
повторюючись без кінця з-за такту
Слова і вигуки втеряли рими,
мелодії випадковані позбулись знакомих
ритмів
Душі злились в заплутану драматичну коректу
І всі зітхали простягали окишенені руки
й мовчали: — Ми напередодні!

ОСІННІ СКРИПКИ

(Poeme triste)

Ніч зітхала останніми краплями
Прищулювся шепочучи сад
Тоскність спливала тінними плямами
І був такий закинутий фонтанний каскад.

Програма закінчується скрипичним соло
Листки тріпотять на пюпітрах нот
І був падмірно болючий затоскнений голос
І був такий непотрібний на закінченні гавот.

Умирили всі блиски, умирали всі мрії
І був такий чужий
 і далекий садовий кафе-ресторан
І здавалось —
 не прикрилить пташка і серця не обігрів
І здавались такими неприступними
 танучі силуети панн.

Юрба відпливає в електричні ворота
Зостають такими мізерними передестрадні лавкі
Була такою прозаїчною і буденною турбота
І було так шкода свята
 і в серці плакали струмки.

Сивоволосий дід згадував про далеку молодість
Механічно офутлярюючи передзначену
 віолончель
Було видно на музикантах безпорадну
 стомленість
І так нереально смутив за кіоском Боттічеллі.
І здавалось що покинув щось найдорожче в
 світі

Там де розгубилися звуки осінніх скрипок
Озираючись на трамвай
 думаєш про гогенівське Таїті
І придивляєшся ступаючи по тротуару
 на тремтіння далеких крапок.
Згадуєш що завтра йти на лекцію
 англійської мови Берліца
Пройде зима і кров за океани
 владною молодістю позве
Те що було зникло назавше
 і безперечно ніколи не вернеться
І без особливої жадності
 дивишся на вітрини кондитерських і кафе.
Минають залюднені квартали
 де безупинні огні і грюкоти
І від мрій звисає на плечах
 вже заморена голова
І споминаєш якісь давно чуті ніжні як голос
 русопанни плюскоти
І споминаєш якісь теплі щойно відзвучали
 слова.

ЗМАГАННЯ

(Poeme synthetique)

Хто сидить над блакитним столиком?
Він.
Огонь звалював бетонні сволоки
І крихкість камінних стін.

Хто станув в п'їтмі над чорним кутом,
Схиливши до ніг невідомий стяг?
Прийду до нього, стиснувши душу жмутом,—
Я.

Розсилайся, каменю,
Дрібненьким порохом.
Всі колони з барельєфами зламані,
Леви подохли.

Фонтани розлились штучними озерами
Під деревами листними отемрених куп.
Червоний дракон пролетів над скверами,
І на персах коханки з'явився струп.

Бризнули метеори жемчужними гірляндами
По простору слизькому скляних склепінь.
І озвалось небо арабськими фоліантами,
І зворухнулася незнана тінь.

Множились думки ротаціонно-опопулярнені
Мрії і плями локалізовані мільйонами бібліотек
І хтось благав що всі змагання — марні
Що він до цього звик.

І піднімались мікроби надзвичайними стихіями,
І розтинався прокльон — без кінця і без меж,
Коли валились будови
населені містичними повіями
Коли гонок скочив і крикнув: я бентежний!

Плакали неслухняні постаті у ліхтарних тінях
Весна зомліло закінчувала свій
ліловий семестр

Вулиці задихались в пекельних цокотіннях
І мотор викидав поєми в десять тисяч метрів

Коли ж оглух колос з заплющеними очима
І мріяв про м'якість вищечених спин
Фокстер'єр спинився, пирхнув: — це дилема —
І сховався між ботинками панн.

Мрії туманились далекими пароплавами
Манили і плакали мініатюрністю огоньків,—
Але натовпи тиснули всестираючими лавами,
І в душах розмірежились газони
оранжевих смітників.

Наївно гавкали цуцики
Біля стовпів афіш
Гіпнотизували електричні гудзики
І замість прани вживали гашиш.

Місяць пролазив стримано
За окреслення темних будов
Фізіономії були смертно скривлені
А на тротуарах була кров.

І ніхто не знав, що це за містерія,
І в гарячій пульсі злилися віки
І притуливсь до землі знищено в сквері я
І всі виходи були заперті на замки.

Іхтіозаври в скажених рухах
Мстились за зневажений сон
І були страшно розгнівані епохи
І стежив за порядком полісмен.

ДИМ І ГРЮК

(Poeme social)

Ніччю темною — дим
І грюк.
Місто затремтіло.
Заворушилось від бетонових мук
Потоком ревуче-злим.

Заторохтіло місто
Залізними колесами
Зашипіло від злості
Резиновим експресом —
Ніччю темною — багровий дим
Заволік небо покровом густим.

Струнками лавами струнками лавами
Сила жива
Оланцюжена спільною метою
Покриком патхненних душ
Вигуком натхненної волі
Сила жива оланцюжена
Спільною метою.

Мчить на вокзали заким не рушив потяг
Не ждять світанку — замигтить сталь
Сонце освітлить інтуїтивні здобутки
Спільна воля стихії диктує свій закон
Світ захоплений мрією проститутки
Отримує матеріальні форми сон.

Місто розкидає залізні акорди
Рукою сміливою сталєних шляхів,
Коли рушили до центру розворушені народи,
Коли високий дах відбиваючись горів.

І зливалися виї в потворні арії
І співала криця розлютований романс
І засвітились смолоскипно червоні тротуари
І тремтів минулого погасаючий каданс.

Розміреними смілими координованими
досяганнями
Йшли натовпи пожарами до знайомої мети

І зупинивсь індивідуум —
на розі — прагнучи кохання
І загуркотів камінь і придавив: не ти!

Хто, хто ще закоханий в пожари,
У кого серце стискається, спостерігаючи дим?
Місто тремтить під залізними ударами,
Місто окутане покривом густим.

І коли настане ранок,
і коли розійдуться хмари,
І коли оживе реально геніальний труп, —
Заворушаться в сяйві сліпучі тротуари
І розпадеться безбільно віковичний струп.

Пароплави й експреси, регульовані волею,
Розмережать шляхами чорний спрут-центрль,
І завітнуть будови,
винайдені координованою долею,
І закриє філософ книжку і зарішучить:
це — спіраль!

Загуділи всі сили і фрагменти
Потоком ревуче злим
І затремтять бетонові постаменти
І стає над містом дим.

1918. Київ

ТОВ. СОНЦЕ

Ревфутпоема

В с т у п

Розгубилися напередодні великих свят
розірвали люди —
і може ніколи ніколи не простять
ображені груди —
стомлені папередодні залізних свят.

І сказали, що ніхто не винний,
і промовили всім душам і всім серцям —
неминучого руху ніхто не спинить
і ніхто не помітить ям —
і ніхто і ніхто і ніхто
не захоче лягати посеред дороги
і кожний жаліє своє пальто
і кожний обмацує свої ноги.

Не збивайтесь зі шляху —
бо не хочеться думати —
бо ми заплутаємось —
не відходьте не розбігайтесь
всі разом —
в душі спільне змагання —
не збивайтесь,
не розходьтесь по манівцях,
бо ми заплутаємось і не зійдемося
і загубим зорю.

Зорі владають
засвічені нами —
зорі в димну ніч

підпалену нами —
загине, хто відірветься —
пропаде, хто втеряє ногу —
не пристане, хто загубить пульс.

І скільки вас блідих і піжних
що довіряють Сатурну —
хто сполучив з душею сатурновий знак —
околені —
розгублені без мети —
відбилися від шляху —
піддалися гіпнозній силі —
стомились, обезуміли без майбутнього.

М а н і ф е с т

Марш

Розносить буря всесвітній пожар,
Хитаються будови, корчиться світ.
Там, де пройшли, вже немає хмар
І сходять червоні зорі над сутінками віт.

І блисне сліпуче сонце,
і запалають міста і села,
І зворухнуться серця одверті у золотому
огні.

Приходьте до нас, у кого обличчя веселі,
Хто життя не шкодує у червоній борпі.

Темні сили рідіють. Зажеєм їх у пори!
Розіпнемо на стінах, хто коритись не міг!
Хай покриють всю землю червоні
прапори —
Лише той веселий, хто світ переміг!

I

Схвилювалось синє море до дна
пішов галас по всій землі
хто каже що надходить весна
і зашелестів молодий ліс

схвилювалося море до дна
пішли грюки по всій землі
цього року буде рання весна
і вода затопить ліс

і здригнуться віки до дна
і прорветься огонь з землі
і освітлить нетрі весна
і захитає буря ліс

розітнеться підземний грюк
здійметься порох з ним
затріпоче мільйоном рук
загуркоче пеклом рим

розгойдає сліпучий крик
замигоче блідим огнем
і побачить що хтось вже зник
і зажадають сталєних поєм

але стримать той гук не міг
одноротий шалений вий
і залоскоче над містом сміх
і відгукнеться безжальне — бий.

Загуде із ночі.
Рявкне переляканим вибухом.
Місто витріщить очі,
сколихнеться глибоко.

Обтягується червоним.
«Хай живе революція!»
Тягнеться підбита ворона
по Прорізній вулиці.

В перший такт не попали —
загули хто куди
але всі пізнали
«Інтернаціоналу» мотив.

Буржуй на дорозі па біду.
«Смерть контрреволюції!»
З великим червоним баптом сказав:
«Завсігди
ми за революцію».

Буде жалітися хто не повірить —
можна йому показати на плакат.
Хтось буде пити за нову віру,
а хто буде плакати.

Пролетів грузовий з симетрією багнетів
закахикали від бензодиму.
І підкреслили: з буржуя ми зробимо
котлету:
нічого панькатися з ними.

Перетягли через всю вулицю
і задерли голови —
подивись, кажуть, як здорово
і в очі не мулить.

А як буде вночі!
Ге-е! Це тобі не «Salon d'Art»
тут і не пахне Пасажем.
Просто тобі снопом як ударить,
піби між очі кулаком, скажем.

От тобі й мистецтво!
Музу стягли,
крутнули разиків до два,
божкались: що за рвецтво,
що за хулігани, неуцтво —
і прочі слова.

Аж тут справа не в тому!
Хоч умирай, хлопче,—
немає життя конче,
не розсипайся золотом.

Ну й перетягли ж!
От же й постарались!
Віник обмочили в фарбу
пообмотували ліхтарі
і наказали:
«Свято».

І було дійсно (свято).
Ну й же ж а-а-а!..

II

Переходили засніженим бруком
у відтінках каламутних хмар.
Небо гнівалось, земля відповідала грюком,
і гунав черговий удар.

Червоними язиками розкидалася мрія,
кожний крок відмінювався фільмами
мініатюр.

Всі поспішають до залізного змія,
всі благословляють вокзальний мур.

Метушилися заклопотані натовпи
в шуканні невідомих доріг
підпирали навхрест телеграфні стовпи
бетонний ріг.

А потім подавали потяг —
загули паровози —
гамір зливавсь у руйнуючі погрози
і було сухо в роті.

Сіріли фігури в рухаючій барельєфі
гудили вигуки і затривожені дзвінки.
Валялась під ногами брошурка Тефі,
два ешелони вже рушили на Київ!

Було небезпечно на бушуючій пероні —
геть хто без діла! —
зливаються сирени в ухаючій стоні
а по той бік гуркоче автомобіль.

І ще один ранок.
На небі було написано:
«Встань».
Хтось тикав пальцем на спис
і захопив обранець.

Виліз замурзаний
крутнув рушницею
і попав у пузо.
Масло з паляницею!

«Советская типография»!
Оперний театр!
Винесли заколотого графа
і останню звістку з Татр.

Небо душить місто пасмами похмурими,
улиці здригаються захватом випадкових драм,
пробіг гуркітно автомобіль
навантажений літературою
назустріч завойованим дням.

Саме час як виходить газета —
хлопчаки розбігаються з вигуками: «Комунар»
починаються перші раз вечірнього менуета,
ворушиться світлотінями мокрий тротуар.

Улиці розбігаються огневими хвилями
в тремтячих іскорках залізного попури
і здригається небо зачарованими крилами
у такт затурбованій грі.

Стікає вода по трамвайних рельсах,
день зупиняє ходу.
Все перечули, ждуть останньої версії,
і розгукнув: іду!

Слава богу!
(отримав ляпаса) —
загубив останню змогу,
всі очі випас.

Вечірня газета!
Одгукнулось по всіх кутках.
І затріпотіло серце поета,
і просвітілішав жах.

Вечірня газета!
Як там Одеса?
Хочеться дредноутового піруета
після заштореної меси.

Осліпили великі вулиці,
стікає вода при ліхтарях.
Немає місця муці
поки чуто — гряк,
— Гряк!

Дихає ніч знайомим вітром
після сонячного дня.
Всміхнувся Хрещатик тогорічним привітом
розстебнув пальто і капелюх здійняв.

Завтра день прокинеться
і приголубить усе розхристане —
усе хлоп'яче і молоде —
омайнірене, омонтекрістене —
ранком весняним по вулиці йде.

І розкаже зустрічним паннам
про дихання вечірніх рим
здивує вічнознайомим і вічнонежданим
захвилює в арпеджах гри.

III

Сміливим рухом
видряпались по бруку
і потухли,
і повисли руки.

Відпочивають на рівному місці.
Усе висить на своїх гвіздках —
на небі місяць,
електрика в ліхтарях.

Ждуть з-за рогу залізних коней —
іскор від камня.
Може ще блисне багрово-червоне,
в очах неминучим стане
і переконає неймовірних
поки ніч потухне
про субстанціональність металу і гамірний
рух.

Випливали сизі дими з-за міста
вквітались оранжевими стьожками
переливались вилиском намиста
і мінялись казками.

На небі ювілей Тараса Шевченка
на сході висовують сліпучий плакат
і шумлять людські віти —
— енко
— енко
— енко
і крутивсь
скажено і безтолково світовий циферблат.

Уже зійшло.
Уже день.
Брязнуло перше без слів
а потім —
дззе-нь!

На плацу трибуна.
Всі, всі до центру!
Зараз повезуть труни
на цвинтар.

Глянь, хто може!
Хто не міг — сховався.
«Боже, боже», —
з льоху озвавсь.

Червоне!
Червоне!
Червоне!
Сонцеві перше слово!
Голова у мідь дзвонє!
Не треба розмов!

І заговорив тов. Сонце:
«Сніг уже розтає
Треба тачок конче».
І хтось відгукнув:
«Є».

День був дуже пекучий.
Ждали вечора.
Піт котився з натовпеної бучі
закликали фельдшера
і просили води.
Руділи й мерхнули високі плечі
і благали:
прійди!
І прийшов вечір.

Зостався сам на плацу
біля міської Думи.
І шептав без плачу
в задумі:

Це ж тимчасово!
А далі? —

Візьме останнє слово —
ну і що ж?

— Ціанистий калі.

?

Зле.

Зовсім спокійно!

? Залишиться довічно мале

? Ритмічно і мелодійно?

Фі.

Це ж тільки епоха!

Тема: Міф і

блоха.

Залишивсь один на трибуні
місяць був високо над будинками
вже позлітали на небо дурні
спостерігав навшпиньках
але ж була ніч
уже полягали спать
ворушиться слизький брук
відпочивають на рівному місці
усе висить на своїх гвіздках —
на небі місяць
електрика в ліхтарях.

IV

Виводили армію з міста
щодня зникали непомітно
спустили вулиці
— на фронт!

Без вигуків і без парадів
ніби буденно
(невже кінець?)
лязгали грузовики

тріскали машин
шини
тротуари натовпом
праворуч
(ліворуч)
плакати на вітринах
(гідра контрреволюції)
магазини взяті на учот
бігали собаки
крутили хвостами біля кафе
гнались за двоповерховими автомобілями
а я
на розі Фундукліївської й Володимирської
розставив свій мольберт.
Виринув один з паштетної
і кинув:
— прозаїк.
І другий:
— зрадник.
Торкнув мимохідь
здійняв капелюха
і сказав:
— Романтик.
Сіпнула за рукав:
— Милій.
Вийшов з воріт редакції,
(портфелем)
застібуючи пальто
призирнув:
— ліберал.
І гукав газетяр
з обірваним чоботом:
— Розумієте
— Розчинили фронт
— Розірвали

— Розігнали розумієте військо
— За Київ
— Привезли свіжої літератури.
От це гаразд!

Розділились між двох ідей,
переплутались в традиціях.
Один кричав: я геній
і робив геніальну репетицію

— Згадував Японське море,
— Тигрову Батарею,
— Озеро Жовтих Лілій
— І Чін-да-лаз.

Сховався під ворота
повертаючись з «Молодого театру»
як би спастись від кулі —
це не я
я затримався з Лесем Курбасом,
потім нас догнав Марко
і стукали кулаками,
дивились афішу
Маніфестація
а поки що:
як би дістатися додому
(Гоголівська вул.).

Не буду обертатися з «вибачте» —
застерігав лівий поет.
Ви мене прочитать доклад покличте:
марка «Багнет».
Завше можна знайти в Клубі
дивіться — плакатить афіша
у мене чоботи грубі
і є воші в чубі.

Час злішай —
час не жде —
попадай в погу
завтрашній день —
не зважай на осторогу ---
небо шматтям завішай
землю гуком утопимо —
дзз-е-ень —
час злішай —
викрив брови строго --
час не жде —
попадай в погу —
день —
дзень!

Як би до моря?
Зібрати думки
докупи.
Нерви хорі
голос хрипкий
очима лупаю.

Роздягнусь біля Хмельницького,
покажу всім
що в мене красиве тіло
небо надушило низько
з'їм два оселедці сміливо.

Продиралось фіолетове сонце між ногами
плутались промені,
верещав мотоцикл — не стежив.

Розкидавсь теплими струйками вітер
(весна)
поскидали зайве

сувні просвічують
прогулялись вийшов.

Ах, кав'ярні зачинені
сьогодні громадське свято
але зате увечері концерт Собінова
оратор Затонський.
Потухали шибки на четвертому поверсі
сірішав брук —
оранжевими плямами повисли ліхтарі.

V

Стояв — надвечір було —
водив пальцем по небі
поет.

Газета в одній руці
Шептав:
«Десь далеко димарі ескадр».

Притуливсь до кіоска
патовп дививсь
шептав:
«Десь далеко димарі ескадр
з пасмами диму».

Хотілось пожежі страшною загравою,
надходила спокійна ніч.
«Десь далеко димарі ескадр
з пасмами диму
плавають на Чорному морі».

Водив пальцем по небі поет,
шептав:

«Забризкати водою блиски
огневої ватри,
знищить,
розбити».

Насувалась ніч.

«Море з землі посувається до берегів».

Водив пальцем по небі поет,
шептав:

«Деся далеко димарі ескадр».
Зігнутий оповідає сучасну історію
на розі двох пустельних улиць ліхтар.
Світиться хрест на покинутому соборі,
благає знищено: прийди, вдар.

Зникли зорі на помутнілім небі,
прищулився бог в жаданні людських містер
Але озвалась улица
категоричним «не треба»,
і бог схилився на тумбу і вмер.

Плакав вітер дориваючись з поля:
мені бога жаль!
Розігнав тіні самотній постріл з містоля
і пагадав про камінь і сталь.

Розсміялись силуети на темних конях,
хтось запізнілий подумав, що міраж.
Здавалось,
що перед ранком ще в мідь задзвонять
але всі мрії розігнав центральний гараж.

Вискочили, загули світанком,
зашипіли крізь сизий дим.
Зникли силуети, тіні, фіранки,
прокидається місто, повне залізних рим.

Кричали вголос —
камінь —
бетон —
залізо —
— всесвіт
всесвіт
сталева людина
огненным серцем
єдиний владар
планети пан
блискавками руці
дротом меридіанним
броневому автомобілі
— ворога!
— ворога!
кам'яниці
залізо
чорному димі
відблиском вибуху
тріскають дзвенять
ланцюги
падають
стовпи
гнуться залізні
— і станув зачарований на сході
— будинок на червоному фоні
— окреслений виразно й гордо
перший будинок нового світу.

1919. Київ

ВЕСНА

Поезофільм

I

Весна.
Злетіло з нервових уст.
Потер рукою лоб.
Але хто повірить?
Від пальта відірвався гудзик,
відтягує руку футляр.
Хе, музикант!

А чи ти вже був на Володимирській гірці?
Сіпни за рукав блондинку
і відмовся від сонетів.
Хе, музикант!

Весна.
У вікно ввірвався дзвін —
густий,
умираючого свята.
Нагадує, що немає змін,
що дитинство відтято.

Але неймовірно здригується місто —
проспати лише сьогоднішню ніч
все задавити
вранці свою порцію хліба з'їсти —
досить звичайна річ.

I запитується оксамитово: за що?
I лащиться в звуках весняного вечора.
Буду слухати у вікно краще
етюд № 22 Крейцера.

Загрузли — не виймуть чобіт з болота —
тягнуть за вушка —
вгрузли —
(десь).

Вечорами читали Вальтер Скотта
перед очима дика грушка
не вилазили чоботи з болота —
вгрузли.

З весною зирнувсь перелякапо —
бо маю свої причини.
Мені нагадав про весну Коряк
а вчора я бачив Тичину.

Добре, завтра піду послухаю,
забуваю вдома портфель.
Але ж за мною женеться що є духу
автомобілева трель!

.

Сонце! Свій дріт розкручуй!
Вийми розтопленим золотом!
Сонце! Здіймемо весняну бучу
і поділимось серцем розколотим!

Ніч сміялася холодними зорями
і ждала, коли стовпи зігнуться,
освітляться вечірніми, ляжуть тінями хорими,
здригнуться.

Але жахали пожарами обрії
і колихались людськими натовпами,
сіпалися, одмінялись в надзвичайному горі,
майоріли прапорами — вилинялими, латаними.

І не пускали уяви за місто,
відходили неприступними потягами,
і ніяк було встати, і ніде було сісти,
і не можна було встигнути
за нерівними нотами.

Скільки вас — що не спитались —
полізли просто в гущу —
і оглядались — чи ніхто не гнався —
і кричали: в пущу! в пущу!
Розставляли батареї на висотах!
наводили біноклі в море —
записували олівцем в блокноті
і думали забути горе,—
але сонце сліпило поверхнь —
смужило далекий беріг —
і ніхто не розумів чужої мови —
і боялися — і зачиняли двері.

І скільки вас — і скільки вас у блуку —
на вітрилах чужої волі —
що несуть у далеч муку
і не почувають болю.
Годі,— годі — не треба нам —
назустріч незнані птиці —
вітер журить молебнем
і ми в змаганнях криці.

II

Принесуть весняні привіти
з далеких сел.
Розкажуть, як шумлять віти
весело,—
нам — залізним —
в куряву весняних улиць.

В пуцу залізли —
сонце перед натовпом око шулить —
перебралися за чорну завісу,
захопили незалюднений світ —
принесіть же нам гілочок із лісу,
передайте від степу привіт!

Блиснуло сонце в куряву осліплених хат,
зустрінулось з загравами міських пожеж —
на вулицях незрівняне свято,
на вулицях безмежний кортеж.

З плакатами і хустками!
Всі барви сьогодні в огні!
Цілий світ сьогодні з нами!
Сьогодні все нечервоне в труні!

Вискочимо прудкими автомобілями!
Станемо на тротуарах в ряд!
Забудемо, скільки терпіли ми!
Глянемо, як прапори горять!

Співом хитнеться місто —
відгуком мідяних труб.
І розсипле небо намисто,
і свій скарб загубить —

сьогодні немає сліз —
нічого сонцеві сушить —
сьогодні свято скрізь
і усміх землю здушив.

І відчує повітря галас
і брук — ходу впевнених ніг.
Здивується: що за пригода сталась?
Ще так недавно був сніг!

Вийдемо в святкових строях!
Сьогодні свято борні!
Сьогодні наша пісня — зброя!
Цілий світ сьогодні в огні!

• • • • •

...Будемо вартими дев'ятнадцятого
і ще кількох
купки віків роздряпаних
і забутий льох, —
будемо вірити дев'ятнадцятому —
ми пульси в віках, —
мука і щастя — це тому,
хто переборе жах, —
і переповниться дев'ятнадцятим,
і виблисне, і потухне,
і буде весело спатися тим,
хто переможе дух.

• • • • •

IV

Ще не всі однакові
перед відновленням —
нецікаво заплакані,
затурбовані виконанням —

ще не в усіх наперед очі
і на устах прийдешне —
один ще ласий до борщу —
другий агітує за явшню.

Ні, ще не всі ми варті
і не всі розплутані —
перетинені й безкрилаті,
робітники й трутні —

але всі ми зубаті
і сверблять долоні --
і оглядаємось — і страти —
і без супоні,—

але всі ми потрібні
для днів і крові
забрудлі задрипані
перед чередою коров

не ми втворимо ясність
і прийдешність нового слова --
ми підбиті й зламані
зойкаєм під галас промов —

але в очах немає сліз
і ми безхвості — веселі
метрономники по льохах розлізлись
а до нас надходять з сел,—

могила наші горби виправить —
ми сьогодні для завтрого —
нас буря ще не раз викривить
і не для нас лагідна ватра.

Так минуло й запалюєш нове
смолоскип готовий —
прийдешнє от-от спливе
і нерв пульс зловить --

годі дряпуть нестримно
і щипать задубіле —
сьогодні — в ніч в Єрусалим
вибігає автомобіль —

і захопить легенди порох
переплутає нереальне.
Ми ще не виліземо скоро
з бензинного в астральне.

Не ми пророки й творці
хоч маєм сталеві крила —
і не вилізуть сучасні мерці
з околених могил.

Веснить підтяте свято
відблисками штучних зор —
хорі хоробрі звірята
пуп'янками здорових спор.

Разом ввійдем в мету
схиливши в пошані голову
мрію втіливши золоту
в огнисту неслухняну мову.

На майданах зустрінем сонце
кирпатою й радісною посмішкою
заструнять кларнети dolce
оксамитовою стрічкою —

прискочать спутані коні
зацьковані наївними собаками —
придавлять люди долоні
і зникнуть багрові знаки.

Хто ще суворий і щирий
звернеться з розплавленим привітом
бажаючи обмінять сокири
виправдуючи розтіпаним звітом —

горбатим профілем не вдасться
затулити красу картоплі
і почнуть тумани над бруком слатся
і канали і степи затоплять.

Затулять над мисом бурним
затоку маленької надії
глумливо над талановитим дурнем
повиснуть зелені змії.

На Хрещатику фламінго рожеві
і ще веселе в плакатах —
плакали, плакали тіні — «де ви?» —
в кімнатах — сірих кімнатах.

Але в місті не вистачило вуглю,
гомін і ремство на базарі,—
довелось викулити не одну кулю
вздвож по тротуару.

На майданах натхненні гіпси,
і на кожному розі бутони,
уява завітчує еліпси
і оязичує уявні дзвони —

сіпайте,
сіпайте за віршовку
тягніть осмолені канати
назустріч нічному вовкові
викиньте багрові набати —

поцілуйте губами невмілими
весну і вітер з-за каменю
об упругий стовп автомобілями
зваліть купу зламаного —

нагородить такого страшного
і потім при нічному світлі
зобачимо труп зваленого бога,
що в нього кістки зотлілі.

Банани й зміїні ліани
загородять шматками небо
відіб'ється сонце скляно
і може без потреби.

Засуджено, засуджено не проснуться —
не проснуться весною —
зів'януть, зсохнуть, пригнуться,
не помірявшись зі мною —

уже став цілий світ на герць —
уже чи подолаю, чи не подолаю —
але я буду останній мрець
і на моєму трупі — знаю —

стає й блисне сталевим луком
і спростує стрілу в світило —
і завоює суходоли звуком
і морські води — крилами.

Засуджено, засуджено вмерти,
бо не можна жити надвоє
бо не можна половини зітерти,
бо ще шелестить хвоя —

І не для вас — не для вас —
сучасних —
потвори в краси жадобі —
під гуркіт руїн прекрасних
поемний і тривкий чобіт!

V

Сонце нечутними набоями
стискує — ранить —
пестить ніжними болями
кольорові майдани —

іскрить на зеленому листі
в грудях мільйонами гуків
і капають блиски огнисті
і простягають руки

Лероплани над містом в небі
розкидають палкі відозви —
останній крок ступити треба —
краплю найгустішої крові —

і завоюєм шовкові ниви,
стіни світового міста —
тріпочуть на вітрі гриви,
гуляє весняний гість.

VI

.

Вишпав титан з моря,
виткнув велетенську спину, —
заколихалась хвиля —
прапорами обвішав мапу
землетрусом скинув суходоли,
знизав плечима Урал —
розкочується здвигами міцними
і змішав простір шквал.

Вискочила спінепа буря,
розтали сніги на спинах —
розлилося весняне море
по селах і по містах.

Викиньте вуха на тротуари,
згодьтесь умерти в юрбі —
ще не одну зродить хмару
рішучий і останній бій.

Як гарно, як гарно під хмарами
метнуться метушливі пасма —
не зустрінеш людей парами
і вулиці здушить спазма, —

поете, зуби зціпи,
кресало обіскри підковою —
огневу вогкість пий
і не виказуй тремтіння нікому —

душу свою з'єднай
закликом весняного бою,
не попадеш у рай
і зміцниш силу гною —

хай живе цілющий гній
що родить довічне в віках
назустріч бадьорій весні
у блідих з крапками квітках —

не сплете доля вінок
руйнуючи чорний мур —
ще один сталевий крок
і ти далеко від бур.

Загуркотіло на обрії —
прислухайтесь!
Не раз грім грякав —
трусилась земля —
гупали й зітхали набої —

стоголосо відповідав ліс —
кректали відгуки
а вночі спалахувало небо —
мигтіло,
горіло за чорними нетрями.
Покотились паровози,
заторохтіли між степів,
загули тривожно.

Вся земля — тремтячий млин —
метушаться мірошники,
пабігають нові й нові
з мішками,
возами немазаними,
автомобілями-броневиками,
легкокоотними вагончиками, —
посувались залізні валки
з людьми в шкіряних куртках,
блискучою зброєю,
огнем з-під брів.

Платформи смертоносними дулами
по веселій колії —
вже минули семафор
загинають за ліс —
обережно, обережно
(більшовики-комуністи)
через сонцеве вікно.

Прирости до трьохдюймовки,
може хтось засів у лісі
і зіпсує машину.
Впливає повновидий місяць —
затемніє ліс —
засріблить залізниця —

бронпотяг силуетно окреслить -
хай живе криця!

Глибоко западають вибухи —
важких гармат не забудь.
Відпадають колишні примхи
коли глянеш на дальшу путь.

Будуть ззаду пожарні фони
і куряви степових шляхів,
зникатиме мережка зони
під оркестр фабричних гудків.

Буде ззаду зірваний міст
і хрести забутих могил
руїни попалених гнізд
і золото згорілих хвиль.

Глибоко западають лоскоти
кулеметів наївний спів —
все минуле заснуло покотом
і розтанув колишній гнів.

Глибоко западають вибухи —
важких гармат не забудь.
І зворухнеться у серці глибоко
сонцевесняна путь.

1919. Київ

СТЕП

Поезофільм

В рупор стоголосий
Втілимо спільну мрію,
З парохода — в зарічні покоси
Кинемо весняний бій, —
Щоб запахло в лісах горілим,
Опітьмив обрій дим,
Місяць лінії осрібле
Подихом неземним.
Як нудно, як нудно в небі —
Порожнє й зимне в віках,
Скляний, оголений степ
В логічних і мудрих руках, —
Як нудно, як нудно у бога
Що єднає розвій і міф
В час, коли стали біля порога
Сталевий — і в хутрі скіф.

I

Співом, засліпшим оком,
Сміливим виломом губ
Здіймавсь із печери скоком
Неприкаяний дуб —
Розмахував вітри шелестом,
Розкривав чорне дно,
Простягався віддаленим берестом
Через сонцеве вікно.

Лягає між зору порохом
Світанок нових огнів,
Зігнулася хмара строго
З вилиском недогнівених днів —

Сіпнулися питки дзвонами,
Побутом пільних пісень.
Покотилася мука стопом —
Невиплаканий день.

І стояв посередині колос,
З несподіваним вигуком труб
Благав ніжного голосу
І шепоту листних губ —
З далекого обрію смужкою
Розростався незнаний дим,
І зітхає вітер, і тужить,
Дориваючись разом з ним.

Обезміряно степ розкинув
Навкруги безголосих мов,
І показує сонцеві спину,
Щоб заснути на зиму знов,—
Щоб розпариться вогким духом,
Зберігаючи зміст зерна —
Коливається непомітним рухом,
Легким життям без сна.

Переглянеться з ним непароком
Очними блисками губ,
Розкидає розтіпаним оком
Недопалений дуб,—
Гнівить сміливим шелестом
Через петрі в вікно —
Як шовково і м'яко стелиш ти,
Не ховаючи темне дно.

Розіслалися шляхи в степах,
Привітання простору шовковому —
Ходить в чоботях по залізних містах,
Переливається золотими мовами,—

Прокинулись пелюстки в гаю
Крапельками повними і росними —
Я сто літ на бугрі стою
І змагаюсь з далекими соснами.

Понесуть на базар мій крам
Жовтою й зеленою дорогою
До залізних і димних брам,
І заплутаюсь, і зачовгаю, —
Розбуджу мешканців плачем,
Зворушу возом сіна,
Діткнуся спини хуткоплижним м'ячем
І зненавидять камішні стіни.

II

За ровом простягавсь зеленим
На обрії вівцями повітряними,
З'єднували небо незримі вени —
Блакитні і білі плями палітри, —
Шурляло вітра наївним голосом,
Безтолковим і немудрим,
Похитувалось життя байдужим колосом,
Прозорим закутувалось хутром.

І пабіжить, і наскочить неждано,
Задзижчить бажаною прохолодою —
Захрустить сухим, заскрипить слухняно,
Принишкне в ярі шепотом на болоті, —
Зірвалась буря в степу розбещено,
Зачорніла загадковою хмарою,
Заб'є краплями, засіче, заплеще,
І притаїться, й чекає відповідного удару.

Викупалось, заблисло, засліпило очі,
Затремтіло краплями на пелюстках,
Замахало вітряками, тишиться неохоче,
І полетіли огневі птахи —
Замигтіли в повітрі голубині крила,
Тонуть срібляні плями.
І надавила на груди чергова хвиля
Степовими, блакитними, золотими днями.

Синіми нитками у прозорому роті
Завісило молоком у тумані,
Вібрує хуткоплинний спів у дроті,
По далеких балках заблищали бані.—
Річка неслухняно й несміливо
Прокладає маленьку волю,
Відбиваючи хвилинні стріли,
Морщиться від легенького болю.

І пройшла чутка незрозуміла й чудна,
І схвилювала степи і ниви.
І була ніби буря натхненна й голосна,
Запахло громом без зливи,—
Понесло по степах друкарською фарбою,
Прокинувся в жилах Гонта,
Ану лишень, покажуй свій скарб —
Розпливлись солдати з фронту.

Спалахнули панські економії,
Загомонило по дворах і улицах,
Заревли корови на чужій соломі,
І хутір ніяк не притулиться,—
І заплутали, і заморочили універсалами,
І жовтими, і блакитними,—
Але проривались — «скільки не писали ми!» —
З міста думки новітні.

І казали, що поріжуть степи,
Обмотають тремтячим дротом,
І землю, й небо крицею охопив,
Знищив повсякчасну турботу —
І казали, що поляжуть хліба в степу,
Виростуть несподівані опеньки,
Зійде на дзвіницю світовий сіпун —
Приїде на степи Семенко.

III

Манівцями, ночами місячними,
В ліс, окреслений на снігу,
Перехрещений слідами заячими,
В степ,
 відтятий в бліду дугу,—
Пробирались невеличкими бандами,
Відкручували сталеві гайки,
Зупинялись таємничими нарадами
І збирали докупи думки.

Отаман сміливою фігурою —
«Нас залишилось десятка два».
Прошепотів — напевне його джура —
Що немає ніякого дива,—
Їх налетіло з сусідньої станції,
Але тут збоку село,
І, поки дійшли, було уже вранці,
І сліди знову замело.

Лютує хуга невпинно,
Рве й розкидається по шляху,
Добре, що попалась дрезина,
А коли треба, переночуєм в льоху,—

Годі сподіватися валки,
Потяги не ходять уже два дні,
Тінь простяглась до глибокої балки,
І ночі такі непривітні й хмурні.

Блукали по лісах стежками вовчими,
Лаялись і крутили цигарки,
Встромляли в далечінь насуплені очі,
І обережно озирались на боки,—
Одірвалась, відбилася розбишацька купка,
Пробивається здаля від широких шляхів,
І тримається в голові лиха думка ціпко,
І душа бентежна шукає гріхів.

Деся хвилюється рухливий Київ,
Злітаються ворони й грачі,
Залізниця по степах гуркотить і нис
Хвилею холодною вночі,—
І настрінули, й захопили на світанні,
І прийняли остаточний бій,
Поліг у бою отамац,
І вся ватага пішла на гній.

І скрізь по ярах і селах
Пройшов гайдамацький буруц,
І світивсь по ночах священний келех
Над каменем майбутніх комун,—
Запирають міцно ворота,
Трусяться й не сплять на хуторах,—
Не те щоб помирать неохота,
А просто невідомість і жах.

Привезли книжок і нові закони,
Заходжувались наставляти лад.
Хрипіли під вершниками коні,
Повеселішали мешканці хат,—

Лише вчора полагодили міст
І поставили з рушницями охорону.
І гризе над рельсами чоловічу кість,
І дивиться на місячну корону.

IV

Плазували, розлягалися густо
Над степами важкі тумани,
Прямує до волості дідусь —
На збори —

«Товариші селяне!»

Признається один, що він зроду наш,
І б'є по чумарці в груди.
І читають баби «Очченаш»,
І слухають, і гомонять люди.

Переходять з червоним на руках,
Метушиться своєрідна міліція,
Гомін і запитання по дворах,
І собака виткнуться за ворота боїться.
Стріляли з рушниць уночі,
Порозносили добро із палацу,
Ховаються в ровах паничі,
Степом луна обізвалась.

А з лісу долітали вигуки,
Паровози чадили в небо,
І небо, бажаючи криги,
Кидало на степові ребра, —
Замітає і курить зима,
Що то буде весною —
Бо ж землі, землі нема,
Ремствує з надією голосною.

Задзвонили тривожно серед тижня —
Але бог уже втік із церкви,
Лататнув без сліду недивовижно
І не відповідав (лаялись) «стерво»,—
Не гримав справедливими стрілами,
Не посилав відповідної кари,
Теліпались дзвони сіпами умілими,
І посувались байдуже хмари.

Меле вітряк на толоці,
Дивиться мірошник — гуркотить,
Он іще їдуть хлопці,
Весело буде жить, —
Стягується військо до повітового міста,
Агітатори скликають збори,
І не знає дехто — журитись чи радіти,
А багатіям буде горе.

Котяться валки, вібує ліс,
Ще надходять нові відомості —
Насуває хмара, повна сліз,
Нахвалом дикунської помсти,—
Заметушилось і затривожилось навкруги,
Уже за третьою станцією,
І здавались такими жахливими вороги —
І от розітнувся перший вибух вранці.

Загупало, зататакало біля Ромодану,
Затихало пізно увечері,
Кулемети похапливо і старанно
Виводили благаючі речі,—
І так вирішалась доля,
І мовчали сніги на нивах,
Повівало горілим з поля,
І день усміхався криво.

Стежить поза лісом стежкою,
Рипав вночі дверима,
Ходив поза клунею обережно,
Прислухається, чи ще не грима, —
Казали, що насуває велика армія,
Ватагами блукають перед кінцем,
Уже тричі він брехав: — з вами я! —
І груди виповнювались плачем.

Ще в'їхали два вершники,
Загавкали собаки; зупинились біля комори,
Не вірили, що забрали овес — брешете ви! —
І нахвалялись, і показували, що буде горе,
Розмахували наганами й рушницями,
Прив'язали коней, повходили у хату —
Вони довезуть ще мішок пшениці,
А тепер їм треба поспішати.

Куріло на обрії білими пасмами,
Проходив здаля по степу потяг,
Посвистував вітер незрозумілими гаслами
На степу в стовповім дроті;
Стояв і дивився на степ за клунею,
Вдивлявся в даль, де куріла станція,
Стовбичив самотно, покинуто притулений,
І нагадував степового засланця.

Забрали поле й поділили зборами,
Залишили новий закон про землю,
Цілу ніч вздрівалось потворами,
Довго думав і дививсь у стелю, —
Сяни утікли з білогвардійцями,
Що з того, що в садку закопане золото —

Не може він зникнути, і нікуди йому дітсья,
Пропав козак, і метушилось навколо,

Сумно, тихо і страшно вночі,
Вітер стукне віконницею,
І здригнеться куркуль на печі,
І в ухах задзвонить,—
Визирне і скам'яніє слухом,
Сподіваючись на вірних собак —
Цілу ніч зітхає і чухається,
Доки ранок не кине знак.

І дочекавсь сподіваного гуку,
Пронісся степом лоскіт гармат,
І одмерзало серце, і проганяв розпуку,
І нахвалявся, і веселішав, як брат,—
Німці, гайдамаки і багато війська,
Спалахувало й горіло ночами,
Уже вирушила резерва мійська —
Кажуть, що не вдержаться з нами.

І прийшов день — було надвечір,
Заголосили паровози, загуркотіли,
Один за одним, у розпачу втечі,
По степу один за одним бігли,—
Весело дивиться, потяги навздогін
Зникали за лісом у білому димі,
І полягали спать, і чекають змін —
І заснув степ з ними.

VI

Перевозили важкі гармати
Невиданою валкою між нив,
Повисипав народ із хат,
Дивиться на чудернацьке диво, —
Все чужі й чужі по шляху,
І скільки збуї та коней,
Через усе село, степом, з льоху,
Пищики, барабани, дзвони.

Лицарі далеких земель,
Силою гріховної волі —
Діти ланів і скель,
Замурзані, суворі, кволі, —
Самокатчики, кіннота й інші,
Насупленими мовчазними лавами —
Гуркотіли й бряжчали серед тиші,
Похвалялись таємничим «слава».

Розпрягали на майданах коней,
Гомоніли незрозумілою мовою —
Сонце западало, однаково червоне,
І в повітрі ніби пахло кров'ю, —
Розташувались табором біля волості,
Папували й розкидали сіно,
Вечір підсемикувався від млості,
І пахло на вулиці бензином.

Замовкло у вечірнім селі,
Заржали чужі коні в клунях,
Місяць здивовано приліг,
Дим між садками суне,
Порозходились по присмирілих хатах,
Пороздягались і просили вечері,

Цілу ніч над селом ровстилався жах,
Лише ранок ватривоженість стер.

Вранці бігали зацікавлені діти,—
З гори спускаються нові й нові.
Ще довго буде на шляху курити —
Порвали міст на 130-й верстві,
Обходом переходять з повітового міста,
Поволі котяться по курній стовповій,
Увечері порозпрягають і сядуть їсти,
А передні десь уже провадять бій.

Може три дні повзли по селах,
Обганяли вершники і авто,
Чудернацькі люльки; сердиті й невеселі,
І може з них не радий ніхто,
Але зникли, пройшли нарешті,
Залишили останній універсал,
Просіяли обіцянки через решето,
І треба сподіватись далі.

Звикається — закони, влада,
Але шкода вибореного в крові,
Незрозуміла й жорстока зрада,
І до стіни знову привів,—
Сидять біля волості діди,
Смокчуть люльки, водять ціпками,
Дивляться по шляху на глибокі сліди
Замисленими, обдуреними свідками.

VII

Плакав степ сліпими слізьми,
Сивого батька згадував,
Простягав руки і благав: візьми!
І застинала очі зрада —
Тумани скипались дрібним дощем,
Підгиналась земля від холоду,
І згадував степ — плачем,
Який він був замолоду.

Проглядав степ свіжу газету,
Нюхав фарбу далекого міста,
Кидав оком на повалене дощенту
І ляпав руками — дивись ти!
Заярними легендами розвертав душу
І перегортав «Історію» Грушевського,
І гримав якийсь голос — «не руш» —
І налякував випученістю очей.

Запрягали й рухалися підводами,
Зганяли докупи села,
Гикали, глумились над сходами,
Роздягали й нагаїли — весело!
Поїхали з хуторів на базар
(Через яр проїздити небезпечно —
«Скільки попрпадало отар
І кабанів забирали гречно»).

Їздили, вибирали гетьмана,
Повернулися паничі у гудзиках —
Соціалізм — от так видумано,
Це не наша музика,—
Ожили маєтки і палаци,
Розтягли голову за ноги,

І хруснули степові пальці,
І не ставало змоги.

Сходив оратор на могилу вночі,
Скликав нараду померлих тіней,
Заскиглили на клуні сичі,
І було страшно ранку, і благали зміни.
Блимало сяєво на степах,
Лоскотало казками волі,
І щось чорним крилом махало
Скрізь на заснулім полі.

Отамани збирались ватагами
Довкола самотної могили,
Хрестили мечі, схиляли стягами
До останньої сили,—
Прориваються знову плями
Від світла нового світу,
За обрієм, на глибоку яму
Мигоче братерський привіт.

В глузу ніч на степу ще блискає —
Рухи — зловісні — заграви,
Перекидались заплямовані списки,
І відновлялись багрові барви,—
Виднішає, виднішає на степу,
Розпливаються тіні в тумані,
Покидає тавро ніч сліпу —
Сонце, сонце на світанні!

VIII

Пішли знову на Київ,
Заворушилися степовики,
З колишніми гаслами, за знайому мрію,
А назустріч фабричні гудки,—
Хвилюється червоний степ,
По степах революція,
І притаїлось високе небо —
Молот і плуг зіллються.

Вкриється степ залізними будовами,
Перетягнеться дротом на стовпах,
Ех, заживем по-новому ми!
А доки що — хай бабахка,—
Виженем, виріжем без жалю,
Червоний стяг у селі,
Приходь і небо проти нас змалюй,
Щоб мати образ землі.

Заблицать на степу дахи залізні,
Заскавучить, заграє машина,
Сітка вкриє, розмальована грізно,
Степ — старий — родючий — нічий,—
Сонце заходе, кінчає друга зміна,
Спів степом тисячі ротів,
Прислухається степ трудового гімну
І відчуває, чому віками радів.

Умерло в степу дідівське й звичне,
Діди старі доживають у кутках,
Прийшло нове, сподіване й недокличне,
Розташувалось в здивованих свідках —
Збирайтесь, гуртуйтеся сільськими
комунами,
Крайте землю і кладіть зерно,—

Дзвенить степ людськими лунами,
Пішла робота знов.

Попливуть ліси широкими ріками,
Запахне бензином серед степів,
Витисне паровоз металевий крик
У відповідь на заклики молодих слів.
Радіодумка обкрутить землю
Спільним змаганням мети,
І завоює людина небесну стелю
І скаже сонцеві: — світи!

Так поєднуються нитками спільними
Степи і високі гори,
Зсохнуть нарости звільна,
І завітне земля квітами спор —
І заллють пустелі піски
Океану солоні хвилі —
Сучасний, оспалість кинь
Для майбутнього на могилі!

1919. Кпів

ПРЕРІЯ ЗОР

Поема-роман

I.

Ліфтом на п'ятий поверх.
English Berlitz School.
В скляній кімнаті
Зустрілись вперше.

Білі снігові ulиці,
Будинки, телеграфний дріт.
Серце сказало: годі скулитися,
Годі ввечері мерехтить.

Рипіло на тротуарі,
Їзрутились сніжинки біля ліхтаря.
Руки в муфті, обличчя en face.
Повертались вперше.

Прийшов сам.
Капало з дахів.
Хотілось грому,
Гріхів.

II.

Мокла цигара в роті,
Блищав сніговий шлях.
Зупинивсь в блок-ноті —
Пролітав птах.

Йому зимно, зимно йому,
Крізь душу птах пролетів,
Ходив по кімнаті, бурмотів: я зніму
З гвіздка роз'ятрений гнів.

Бо не можу, не можу я
Дивитись в узорне вікно.
Капелюх зняв,
На улицю знов.

III.

Парадного зачинив двері,
Хрустів і миготів пейзаж,
Витикалась з-за дахів прерія —
Зор шкляний вітраж.

Сопіли заморожені коні,
Дзвенів на розі трамвай,
Горіла вітрина в ілюзії,
Колихалась в акваріумі трава.

Вібрує далина запорошена,
Сліпить назустріч сніг,
Дрімає увага насторожена
І стежить за руханням ніг.

IV.

Зненацька встала постать.
Здивовано солодко затремтів.
Це була — лічив — шоста,
І ніж у серці стримів.

Усміхнувсь недбало й просто,
Нарочито руку простяг.
У нього були ненароком гості.
Ах, оце бурлацьке життя!

Вона не була не рада
І зараз додому йде.
Хоч може повернуть назад,
Бо її хтось жде.

І потім ще кілька кварталів.
Небагато сказали слів.
Не спитали —
І вечір згорів.

V.

Моя кімната на третьому поверсі,
І в двір вікно.
Перед ліжком розплітаю коси,
І всміхаються зорі знов.

Я ще наївна дівчинка —
Ах якби ж то так!
Простяглась за вікном молочна річка,
І таємить у серці знак.

Перед очима мені
Чорний портфель,
І Сатурн за вікном в огні,
І не бачу я стелі.

У кімнаті на третьому поверсі,
Де в двір вікно,
Перед ліжком розплітає коси
І співає і тужить знов.

Може завтра побачу, побачу я,
Бо сьогодні легенький сніг,
І він не згадав про побачення
І докінчить не міг.

Душно, душно мені,
Увечері піду до кафе.
За вікном Сатурн в огні,
А на столику портфель.

VI.

Сідають звичайні гості,
Кафе в огнях.
Не витримує цигарної млости
Жах.

Доміно, східний профіль,
Табачний дим.
Здіймавсь туман на Голгофі,
Колихалось серце з ним.

Розчинила несміливо двері,
Ввійшла, зирнула в кут.
Хтось кричав у сусідньому сквері,
Кинув жаху жмут.

Зблідли червоні вази,
Росою слова взялись.
Пили каву разом.
Сплелись.

Неясно відчув питання,
Одрікатись більш не смів.
І заблимало сподіване смеркання,
А вогник ще грів.

Цілий світ вібрує мерзлим дротом,
Затремтіли гори-ліси.
Вона стежить з піврозкритим ротом
І наївною недбалістю коси.

VII.

Він говорив не скоро,
Промінь пестливо грів,
Стежигь замисленим зором
За летом химерних слів.

Гори там високі й дикі,
Море блакитне чуже.
І багнеться приятних стисків,
І вона не зводить очей.

Далекі міста шуміли
Приморські на островах.
Меткі свистіли стріли,
З бронзових рук — жах.

І може ніколи, ніколи
Не побачить зелених пальм,
І мрія кохать не дозволить
Перед острахом чорних проваль.

Дими, огні колихали —
Навіщо, навіщо тут?
І навіщо на ньому, казали,
Чорний сурдут?

На губах іронічно тремтіли
Риски, захований сміх.
Але ви — яке мені діло?
Скоро піду до них.

VIII.

Стомивсь, виснаживсь зимою,
Горіли кам'яниці без води,
І над телеграфним дротом трюмо,
Й на ньому місяць блідий.

Коли ж розтопивсь віск на бульварі
Пелюстками запалених свічечок —
Затремтіли стривожені телеграми,
Ізолятори забриніли цоками.

Запитував туберкульозну весну:
Чи мене прийме нова весна?
Упав промінь на вогку стіну —
І висхла стіна.

Чи вона знає, знайде мене?
Очі такі рідні мені.
І проміння летить до неї,
Й улича не почуває ніг.

Чув, що потаємність марна,
І просто табачний дим,
І що це звичайна кав'ярня
І звичайна жінщина з ним

І доміно і грецький профіль,
Незнайомої погляд вабний,
І просто туман на Голгофі
І в жилах підвищений плин.

ІХ.

Годі дивиться в вічі!
Серцем — вітри.
Стиснемо руки двічі,
Немає в мене сестри.

Тьмяність далеких туманів
Вабить погляд мій.
Над шхуною я отаманом
І спеціальний стрій.

Дощів моє серце прагне
І вию скажених бур.
Кохана, не думай про рани,
Без сліз, брови не хмур.

Улиці таємний шепіт
І блиск сліпих ліхтарів.
Слухаючи нервовий трепіт
Я заморивсь, я згорів.

Падає як порох попіл,
І підводжусь із криці я,
І ніхто з них не второпа,
І ніхто не збагне ніяк.

Мій погляд зміряє строго:
У блисках далеких огнів
До крижаних гір — дорога
Моя затоками блакитних днів.

Мила — в кав'ярні годі.
Може вернусь колись.
В Гренландії через холодні води
Ти мене покличеш: вернись.

Бо заморивсь, заморивсь я,
І поцілунок гіркий.
І поле і жовтий яр
Благає і молить: кинь.

Годі кохать не в вічі.
Серцем із гір вітри.
Стиснемо руки двічі
І з серця мене зітри.

X.

Розповідала знов вчора,
Розкидала блиск іскр:
Я зробилась знов хора,
Подивись: руки — віск.

І не живу зовсім сучасним,
Рабиня середніх віків,
Може почала невчасно
І без свідків.

Мене так вабить синс
І неба шовкова ніч,
І плину ніхто не спинить
Земних стріч.

XI.

Над піаніно незрозуміла пара
І звуки-ручаї крізь дим.
А поверхом вище гітара,
Під столиком жвавість рим.

Я кину тебе самою,
З іншою по сходах зійду,
Я кину тебе німою
З склянками ситро чаду.

Дай мені знайти двері
Після поглядів панн чужих,
Я залишу душу в сквері,
А ти свою залиш.

В опереті, в кінотеатрі,
В тріпоті моторних крил
Я піділлю крові в ватру
В пошану синіх могил.

XII.

Сказав, що, коли не буде
Завтра його тут
Вітер на горі остудить
Голову й серце — вмруть,

Вмруть ненажерні сили,
Стікають з тіла для нас
І щоб заховати в могилу,
І щоб не впасти ні разу.

Віп утече за обрій
В ліси, крижані степи,
І вклониться священній кобрі,
І скине сміх сліпий,

Я схилив чугун і залізо
Під владу нервових ніг,
Я хочу охопити скрізь!
Спиною до неба ліг.

І знов ніби розстання
І знов ніби прощай
І коли переступимо грань —
Пекло нам буде раєм.

Ні не треба, не треба більш,
Зостаньсь, знесу сам —
Нехай спереду виє зліш,
Назустріч нехай нам.

XIII.

І раз ранком сталося так:
Хитавсь на воді пароплав,
І обоє зійшли — сумний знак —
І поруч став.

Ти чуєш: хлюпочуть хвилі,
Моря привабний клич,
Приємно в зеленій могилі
Заснуть — рослини, ніч.

Цілую білі перса,
Кров викликає мене.
Ніж спокушає на герць
І серце гостроскляне.

Бачиш — в очах мука,
В волоссях гірких твоїх,
В устах вогкість розпуки
І смак баговиння в них.

Стогнеш, ніхто не чує,
Лиш я, коханець блідий,
Біль смоче і трує,—
Блакить, океан води.

Обніми, здави палко,
Вколи відчаєм губ,
Ти запальна коханка —
По хвилі будеш труп.

Це я — твоє завтра,
Вічність, кохання, смерть.
Горить жагуча ватра,
З моєї волі життя кінець.

Заплющ очі в тінях;
Владницькі рухи мої,
Ми вдвох в німих стінах
На ліжку в білім вогні.

Заплющ очі, кохана,
Останній притиск твій,
Мої ласки прощанні
І твій стогін: мій.

XIV.

І вже покинули берег
І внизу і вдвох
Позачинені двері
Електричний маленький льох.

Вискочить сам нагору,
Подивиться — небо в огнях,
Хлюпотить за бортом море,
І в каюті вдвох нас.

Зупинялись і відпливали,
Не бачили міст, берегів,
І чого вони вдвох — казали —
Чим скінчиться гріх?

Розпатлана й мокра на ліжку
Ніччю після гудка
Вона вже холодне — ніж
Встромила його рука.

Кохана! вискочив в двері —
Порожній і чужий чардак,
А недалеко бовванів берег,
І серце капнуло: так.

Захолов біля колеса штурман,
Схилився до моряка він;
Хай роздере душу сурма —
Серед ночі не хоче стін.

І вмить кинувсь — голі --
В пінявій хвилі голова,
Солона вода в роті,
І останнє прощай, прощай.

XI.—1919, IV—1920. Київ

ОКЕАНІЯ

(Уривок із загубленого поезофільму)

Невеличка дівчинка
Мати
Говорила паївно:
Кати!
І виходило моторошно —
Звисали хмари
Розгубленими пасмами
Утік з неба бог.
Великий Бог утік з хати!
Але це нічого,
На душі гірше.
Немає, немає у всесвіті.
Десь пінявий океан
І сріблиста Океанія —
І блакитна, і руда.
Океанія, Океанія —
Маленький шматочок кремню
В піні — мій.

І потягнеться за мною дріт,
І буду слухати зойки —
Зі мною, зі мною
І невеличка дівчинка
Мати —
Океанія, Океанія,
Сріблястий холодний порох —
Маленький шматочок кремню —
Води.
Випариться сльоза під сонцем
№ №' №''.
Рамачарака
Salve 25 штук

G
vois la mer
Où mourront les rumeurs
De la ville.
Океанія, Океанія —
Безмежне срібло душі.

Жди мене
Заснула в чеканні.
Може згадаю усмішне
І розморщю чоло.
Не зітхай вві сні —
Не кохаю, кохана моя!
Океанія, Океанія,
Маленький шматочок кременю
В піні.
Ти, не відповідай мені.
Будь привітна і зимна, як завше,
І коли поцілую руку —
Доторкнись, доторкнись,
Як завше,—
Прощайте, прощайте всі,
Не бачити вас — радість моя.
Океанія, Океанія,
Сіра смуга в тумані,
Перстень смутку морського —
На світанку, земле чужа,—
Океанія,
Океанія...

1919. Київ

ПЕРША ПОДОРОЖ МОЯ КРУГОМ СВІТУ

(Уривок з поеми-роману)

Я,
Михайль Семенко,
Удосконалений Елек-
Тричний двигун
І великий поет
Сучасності,
Автор трьох П'єро
Рев-фут-поем
І незрівняний синтетик,—
Вирушаю в подорож
Кругом світу.
Зорі далекі
світили мені в першу
ніч як
вирушив я
і покидав
місто в огнях.
Сопів вокзал
і чмихали паровози
але пароплавом
вирушив я —
безбородий матрос
став мені другом
з першого дня.
Багато морів
пропливали ми
і веселі міста
кидали за
собою —
в голові моїй
танули образи й

силуети минулого.
Безбородий матрос
став
мені другом
з першого дня.
Йому говорив
я:
Я повернусь
до них.
У цілому всесвіті
одна малюсінька крапка –
відбуття
й за дугою Сатурна
потягне назад
далека крапка
незримим огнем.
Безбородий
матрос став мені другом
з першого
дня —
я розповідав йому
про дуги Сатурна
але незриму крапку
зрозумів він.
Пливли
в далечінь
дні й ночі
кидали за собою —
мерехтіли вогні
в білих туманах
рослини неznані
вкривали береги...

6. XII. 1919. Київ

З книги
«Проміння погроз»
1921

ВОНА

Вона приходила до мене
Сьогодні
Та, що поєднала дзвіниці
Нитками
Од вікна до вікна гірлянди
І золоті ланцюжки від зорі до зорі
І подругу свою приводила
І сказала: познайомтесь,
Це наша.

Була в білому подруга
Гарненька дівчинка з балетної студії.
Почервоніла
Весь світ перетягнутий
Тонесенькими павутинками з золотими
дзвіночками

І дівчина раділа й сміялась —
Як це божевільно гарно —
Дзвіночки дзвонять.
І призналася дівчина
Що вона любить поетів
a la Arthur Rimbaud
І що вона дуже рада що зі мною
познайомилась.

І розсміявся, коли зайшов наперед,
Протяг руку, механічно стиснув.
Не розібрав, чи то був папуас, чи швед,
Вечір утер носа і скис.

1919. Київ

ВЕЧІР

Вечір з товстого скла
З синіми й чорними смугами
І вже більше витримати не могла
І серце плакало від паруги.

І чекала на шовкову ніч,
Надсилала свою мрію в зорі.
Розсипались темні плями зліш
І крижані усміхались гори.

Розгойдай огні на чорних хвилях!
Розряби блискучий оксамит!
Світ навколо мене кличе: мила...
Але серце моє хоре спить.

6. X. 1919. Київ

СНІЖИНКИ

Вузькою стежкою на передмісті,
Спираючись на стек,
Прислухалися вуха до завірюхи,
І рот ловив сніжинки.

Упала одна за комір —
Бідна сніжинка —
І розтала.
Бідна сніжинка впала.
Бідна сніжинка.

Запалив люльку
Руку міцніше стис.
Довга, вузька —
Стежка —
В снізі на передмісті.

Куталось серце в хутро,
Щулилось в муфті —
Бідна маленька ручка
Замерзла.
Крутились сніжинки.

16. XI. 1919. Київ

БЛИМИ КОМІНКА

О. Т.

Останні блими комінка
На профілі журної панни.
Ховається самотньо бліда рука,
Ятриться весняна рана.

Може, затримаю останній блим,
Спалахнуть тремтячі тіні.
Йй сумно під грою осінніх рим,
Під звуки осінньої сонатини.

19. XI. 1919. Київ

ЖЕРТВА ВЕЧІРНЯ

Блисне промінь у думки заплутані —
Я жду променя.
Я не хочу думати, я не хочу думання,
Думка стомлена.

І думок не буде, і розбіжаться фрази,
І трагічно будуть повторюватись.
І ніхто не скаже, що то буде прекрасно,
І заблимає, і загасне без вороття.

І закручусь, і забігаю:
 де промінь?.. де промінь?
Умру, як жертва вечірня.
І затопчуть каруселеві коні
Бідне створіння.

1919. Київ

Я ПРИЙДУ

Дайте мені води на голову —
Налийте, налийте несподівано!
Я хочу знайти з вами спільну мову,
Я заплутався, хоч це й дивно.

На високій горі, звідки видно затоки,
Я знайду свою мрію — я знайду!
Я тобі розповім про нечутні зойки —
Вітре, вітре, мені в спину подуй!..

Спиніть, спиніть і не підходьте близько —
Сам прийду, я прийду з привітом.

Не зустрінусь з вами — я —
на кладовиську,
Я прийду прийдешнім літом.

І пригадаю — прийду —
несподівані поцілунки,
Блиски жартливі й засліплюючу даль.
Я відновляю завтра з тобою стосунки...
Я одержав першу медалю!!!

1919. Київ

ЗАГРАВИ

Зміями розкидається від заграви —
Блискучими й глибокими зміями —
Зміями огневими — на барви,
Вкриті чорним простирадлом, вії.

Це було вночі — може тому
Не було видно ненажерних натовпів —
Ніч схилялась до неба божественного,
І одірвана вивіска бряжчала: на́ тобі.

Може тому тремтіли дівочі вії
Ненажерний світ — в ясній сльозі без
барви

Небо страшно судило огневими зміями,
Небо розкидалося загравами.

3. II. 1920. Київ

З циклу
«В революцію»
1919—1921

СВЯТИЙ МЕТРОНОМ

Нерозмірковано і тенденційно
Заперся у білу вежу нудний символіст.
Стукається лобом, нереально й безмрійпо,
Об оранжеву стінку у 20 літ.

І затулює вуха, і завішує вікна —
Його галас нервує і проміння сліпить.
І жахаються стіни: їм жаль чоловіка,
Що у шафі, мов миша, сидить і скрипить.

І завішує вікна, і затулює вуха,
І не знає вже сам — чоловік він чи гном.
А на вулиці шуми... І здивовано слуха,
І розмірено стука Святий Метроном.

1919. Київ

В БІЙ

У грека зачинено кафе,
Вітрину засунуто дошками.
А на майдані зграя фей —
Туберкульозно кашляють.

Позасувай всі вікна і всі двері
Покинь кімнату на замку —
Віддавши мозок свій химері
Зоставленого в кутку.

Розлюби простягнуту руку —
По бруку —
Сталевий загін —
Він —
Волі міцній —
В бій!

1. I. 1920. Київ

ДНІ

Метушаться улиці поранені,
Колишуться тротуари.
Пролетіли над містом примари,
Залишились вітрини драні.
Понабігали хлопчаки з ірисками —
Сірники — цигарки — газети.
Не пишаються магазини вивісками,
Не білють веранди наметами.
Позбивали брук грізні коні,
Святкує сірий день на улиці в юрмі.
Ворушаться клунки на хорому пероні
І вечір виплакати не міг.

1—2. I. 1920. Київ

ВАСИЛЕВІ ЧУМАКУ

Розніміть пальці — вони залякли
Серце у білім огні.

Розніміть пальці — вони залякані
І в труні червоний гнів.

І над лобом холодні леза
І на небі холодні огні
Розніміть пальці — гудуть марселььези
І в труні червоний гнів.

4—8. I. 1920. Київ

40 КРБ.

Після пожарів
місто в кістяках чорних
сподівається, що хтось пригорне,
збудує біломармну браму
і ясний храм.

І риються баби у попелі —
40 крб. хунт картоплі!
Горить місто почами
і в загравах храм.

І чи скоро, чи довго ще
масло буде коров'яче
сіпне за піджак ззаду
сам не радий.

20. II. 1920. Київ

ЛЕСЬ КУРБАС

Прив'язаний до стовпа волею Леся Курбаса,
Натхненням напруженням таємничих зусиль,
Зойкають в вітрах божевільні сурми на нас
В змаганнях зростаючої сили.

Одійдіть набік, зламавши пиху
Ласкою людини визволеної,
Гладить вітром щоку шовковий дух
Дитина смілива павзи сумної.

Заломіть пальці щирим жестом
І простягніть непокірливу руку,
Одійдіть, одійдіть, виснажені доценту,
Зараз розітветься підземний грюк.

13. III. 1920. Київ

НІЧ

Ніч прислухається до порожніх улиць
І до тротуарів німих
Коли на тумбі сидить червоноармієць
І цілиться в місяць —
Коли місто завмре після 2-х годин ночі
Моторошно зацокотить зрідка по бруку
Затихне облите холодною електрикою
Глузуючи над зоряним небом —
Тихо в стінах кімнати
Капає з водогону
Працю скінчено —
Спать —
Не хочеться —

Піби чогось недоробив —
Ранок
Газети чай і обід
І метушня на вечірніх улицах
Западає й шумить в ухах
Доки не закапас з водопоцу.

23. III. 1920. Київ

ДНІПРОМ

Вода із плином неба —
Жовті піски, береги.
І назустріч «Інтернаціонал» пливе
І стоять без шапок — ми,
Дніпро і далекі гори,
Відбризки огневих стовпів.
Вгруз місяць в оксамитному морі
І пароплав перед мостом хрипів.
Через повідь — димарі чорні
І через зелене сяйво фабричний дим.
Засвітяться над містом огні вечірні
І замигтять майбутнє перед ним.
І на тлі фарб, і крізь спокійні гомони
Тривожний гудок пад хвилями ріки.
І побачив степ,
 що замки біля брам зламапі!
І свою нерухомість скинув.

3. V. 1920. Кремелчук

ПОЛЕМ

Поле хвилями недозрілими
І в ярку біля криниці —
Скалки на обрії гасли-горіли
Від небесної колісниці.

Тут проходили колись лавами-тінями
Вибирали де рівніше, розташовувались.
А сонце розкидає іскорки над насінням
І блукаю я і зітхи перешіптувались.

Вогким холодком заносить від лісу
Пахне корінням і листям над стежкою.
Зачиняє бог свій театр, спускає завісу —
Спомин минулого несподівано замерз.

9. V. 1920. Полтава

ЧЕРВОНИЙ СТЯГ

Вгору червоний стяг!
Тримайте стяг боротьби!
Міцною рукою — життя
Однімемо в судьби.

Затримуйте палкий мент!
Не гасіть огневого повстання!
В стогонах ворожого конання
Життя забуває вцертъ.

Не кидайте заліза й крицю!
Перемога й майбутнє в них!
На червоній революції колісниці
Вітер степовий затих.

Вище червоний стяг
В жилавій своїй руці!
Хто забажає вороття —
З лав мерщій!

25. V. 1920. Харків

СУЧАСНИК

Минулися — як сон — дні
Залишилися згадки сумні.
Силуети — тіні — блиски — як голкою...
Фокстер'єр і дама з парасолькою.

І заснути — і проснуться б знов завтра
При нових, невиданих огнях.
Хай погасне уже зайва ватра,
Хай запалиться вогнем дня.

Екіпажі, і сади, і зойки міста —
Як сумирний — і ще рідний сон.
Не горіти б мені зором утопіста,
А дивитись, а вслухатись тон у тон.

5. VI. 1920. Харків

СУЧАСНІ

Сучасні
Натхненні й жорстокі
Ви
З язиком полум'я
На голові

З завзяттям самопожертви
Для майбутнього
Нахабні пророки
І конквістадори
Могутні лірики
Континентів
А одночасно
Заскорузлі вузьколобці
Й нудні сектанти
Ви сучасні
Що по секрету
Смокчете спирт з пляшки
І ховаєте свою людину
Для майбутнього
Разом зі мною
Край кратера
Що розливає лаву
Днів нових
Майбутніх
На цілий світ
І коли для майбутнього
Не треба щирості
То це все так
Але жвавність мозку
Бездумність
І молодість
Теж велика
Річ
Пройдуть дні
Розклякнуть пальці
Гуркне рушниця
На підлоги цемент
Пройдуть потяги
Навантажені вуглем
Тоді покличете нас

Всіх тих
Хто розсунув лоба
Щоб вмістити глиби
Для безпросторового думання
Вартого велетенських
Днів.

3. I. 1921. Харків

ПОЕТАМ

Пишіть швидше —
Хай кожна хвиля часу
Хилить до бруку вас.
Пишіть більше —
Хай кожна хвиля часу
Витягас з вас свою частку.
Крешіть кремень —
Наше життя цілнні гори.
Одвалюйте свою частку —
Хай стукотить молот.
Вдірюйте динаміт —
Хай одскакують глиби в огні.
Працюйте, товариші —
Ви поети великих днів.
Не лийте води, виливайте воду —
Не бійтесь, огонь сильніший.
Більше пишіть —
Швидше пишіть, товариші —
Ви поети межі!

25. II. 1921. Москва

ІНТЕЛІГЕНТАМ

Одбодлерили, одсеверянили
порозкашували душі в кав'ярнях
і встас сонце з відблисками багряними,
і простягає лагідно — «всі заходи марні».

Треба вийти всім на широке поле,
щоб зібрав усіх до купи один шлях.
Слухайте — розсіпані, розсмикані, кволі —
спереду — сонце, ззаду — крах!

Слухайте, далі не можна розгублюватися!
Одинокий спосіб — густою колоною.
Слухайте, хмари на горизонті скупчуються!
Слухайте, спереду — вогонь!

10. III. 1921. Рига

МИ ЙДЕМ

М'язами --- міцні як криця ---
кров'ю — сильна як смола
з'єднали ми — боролись блискавицями —
рух мети.

З-під землі —
рудами —
землю давили ми —
порепалась земля.

З громом —
пожарами —
вискочили ми —
захопили.

Звалили колони
будови віковичної —
вчора
ми
перемогли!

Разом — суцільні
м'язами —
кров'ю —
стоїмо сьогодні.

Стиснемо руки --
всі, всі!

Градус за градусом —
іскрою — вогнем —
серця й мозку
рух —
Рух —
Всім! Всім!

6. IX. 1921. Київ

ОГОНЬ

Огонь -- огонь --
-- пожежею пожег
покидьки окису душ.
Огонь — огонь —
— червоною хмарою
в небо крик
погрозою знявся:
— слава живим!
Вийшли —
багато лежить на полі руїн.

Погрозно хмарою
в небо крик:
— слава живим!

Прагнення
правіків струмінь збігався
— огнем океаншим
розлили.

Сонце! освітлюєш
поверхнь століть —
— на боротьбу нашу
глянь!

Сонце, сонце —
— перемогу нашу
освітль!
Огонь — огонь —
— кулі земній
на потребу зараз.
Огонь — огонь —
— верстви людського мозку блощиць
і людської душі стоніжок —
спали.

Огонь — огонь ---
— гнилизну й вогкість віків
і дощів мокрий порох —
Огонь, огонь —
— рук наших всечистий
племінь —
— Огонь!
Огонь!

13—16. X. 1921. Київ

ПРАЦЯ

Здригнулось землі черево
а людина людині кров'ю:
на угноєння стерво!
на чорне поле!

І здіймаються землі груди
а людина людині кров'ю:
на заводи руди!
в огненну пащу горен!

І крутились колеса зубцями
залізним в ланцюгах скрежетом —
вартовий пильно стежить
за опором верств.

Крицею каменем дротом
комунікація земної поверхні —
однорупорним гігантским ротом
плюньмо полотняні легені!

І не людина людині, а людина павукові
а павук з двома ногами як чоловік —
ні, ми не хочемо щоб бур'яном заросли гори,
як торік!

18. X. 1921. Київ

СКРИПЛЯТЬ ВОЗИ

Скриплять вози битим шляхом
і на тих возах мішки з зерном —
ой що то за звір пролетів птахом,
небесним безкінечним дном?

Полетять журавлі сталевим ключем
над чорною стернею восени
сили земні золотим дощем
незримо впадуть на гній нив.

Вріжеться електричного виробу
металевий важкий плуг
сонця мільйонномільний вибух
шкідливих порозганяє мух.

Вібрує шляхом телеграфній дрiт
і вози до міста лізуть, сунуть —
і кричать, і кричать — везіть, везіть
до зсипних пунктів!

19. X. 1921. Київ

ІНДУСТРІЯ

Небо не дметься хмар злотом
як раніш повне пихи —
небо обікрадене пілотом,
продинамітено гір льохи.

Цебро за цебром великі цебра
з землі скарби цебро за цебром —
не гнуться над водою бліді верби
як завод свої труби встромить.

Скиба за скибою земпа кора
руді роззявляє нетра
планета не пускає з свого двора –
зачини на космос двері.

Перший шар справа лопат
далі крізь верстви током
і не пам жолуді збирають
ненароком.

22. X. 1921. Київ

З циклу
«Зок»
1921

РАНА

Ранила мене
В моє серце —
Я не прощу.
Я знайду тебе —
Я знайду.
Я заховаю біль —
Я заховаю в собі.
Я закушу тугу —
Я закушу.
Ранила мене в моє серце —
Ти.

24. II. 1921. Москва

ПЕСТИЛА МЕНЕ

Пестила мене
Шепотіла:
Гарно.
Шепотіла в ухо:
Мій.
Гладила й шепотіла:

Скажи.
А після говорила:
Ти — чужий.
Прощались —
Цілувала, цілувала.
Я гніваюсь:
Ти знала
Що я не забуду тебе.

24. II. 1921. Москва

БОЛЮЧИЙ ЗНАК

Весною розіллється ріка
Між гір
Згадуси — тремтить рука
І в далеч зір

Повільність в твоїх словах
І загадковість фраз
Ти зрадиш в сльозах
Ще не раз

Ти хочеш — весною — так
Рідний Алтай
Ти залишила болючий знак
Зачекай

25. II. 1921. Москва

КОХАННЯ

Осінь — зима — весна — літо
І вона — все інша — вона
Все далі — за нею — летіти
І весна — зимою — весна.

Тиждень назад — вчора
І сьогодні — кохання біль
І сьогодні — передчуття хоре
Завтрього тижня любіль.

25. II. 1921. Москва

МОСКВА

Хрипить на улицах сніг
одсвічує на Театральній площі
машини фігурки кінських ніг
пересовуються ніби моці

порешають стіна і вежі
воріт напівтемнить прірва
будинків вечірні межі
морок рве

м'яко вогкість бронхітить горло
ріг загубивсь — де земля
пройшли в повітрі пересохло
передзвони дзигарів Кремля.

26. II. 1921. Москва

СЛІВ

Сильніший за нас вітер
Дощ написи змне
Не знали магічних літер
Однорядки ми

Бапально буденна казка
Означила так сама
А я хіба що казав?
У мене слів немає.

10. III. 1921. Рига

РИГА

Крепнуть ламлють колють кригу льодоколи
мовчить в граніті Двіна
сірим крижаним паркетом берег голій
похмур'ям темним визирає надвечір весна

гостра лінія
тьмяною готикою витикається шпилів
в невиразне дно зблоченого неба
тиша спокій без слів
на середині мосту дуг герб.

10. III. 1921. Рига

СПОЧИНЬ

Влило в жили огневої отрути
Не забути запаху боротьби
Призначення свого не минути
Не повернути колеса судьби

Ти не вільний ти не сам
Не врятує клаптик далекої землі
Все минуле належить небесам
А ти землі

Не думай що ти великий
Це комічно без пояснення причини
На тобі в домовину гвоздику
Спочинь.

10. III. 1921. Рига

МІСТО

Місто мокре — люблю — надвечір
Ліхтарні плями — люблю — па бруку
Над будинками схиленимостомлені плечі
Простягають до площі сухорляві руки

Місто вітринами цоканням гудом
Розсипаним натовпом на тротуарах
Розгублені роз'єднані самотні люди
В тумані розтала пара.

11. III. 1921. Рига

ДОБРЕ

Виbach мені — будь ласка
Усміхнись — кохана
Була б тижнева казка,
Не було б рани.

З кіно прийшла тихо зажурена
Не обізвалась на мою фразу.
Добре, сукня в тебе привабна й ажурна.
Добре, ми ще з тобою побачимось завтра.

13. III. 1921. Рига

НА ПРИСТАНІ

На пристані пахне линвою
Весняним вітерцем в очі б'є
І туги своєї не стримаю
Й шукаю даремно де вона є

Навантажують пароплав краном
Вода рябить синіми смугами
Невже мені рушати рано?
Невже зостанусь я на березі з своєю тугою?

14. III. 1921. Рига

ШУКАННЯ

в очі б'є порох
вітром весняним
тротуарами
й аріями веснить серце
шукає існуючої
й запаху її
в квітах у вітрині
шукаю її
стоячи з нею поруч
і запитує серце коханно
де вона?
і каже що вона тут
і лащить в ухо голосом
а вночі жагучим шепотом
шепотить
і веснить серце
зойкає загнане в кут.

19. IV. 1921. Москва

БАТЬКО

Верни мені спокій не муч
Духу мого кров візьми
Промінчик приятні назустріч
Крізь срібло твоєї сльози

І воно хай вдаряє мені
Спокоєм свого серця — клаптика
У простір крізь ночі й дні
Де блукає бентежний батько.

12. V. 1921. Харків

3 віршів
1922—1928
років

СТРІЛО ВІКІВ

Нахмурило брови
сизі брови над києвом
ще на сезон zostавлено
ласий кусок

і питає поет розгублено:
а як же «убий його»
і як же владивосток
а як же париж і лондон
чікаго і нью-йорк?

і знову латані вітрини хрещатика
рейтерська
і кава
і дощ

Прострель мене прикнопнутого
на меридіані київському
прострель мене наскрізь, стріло віків!

3. X. 1922. Київ

піби сірі гуси вкрили місто
кра кра
осінь стара карга
але ви
але ви — люди —
що за чорт — серця пообмотували
ганчірками
служниці панни й дами
стоп
дайте пожалуста прикурить.

3. X. 1922. Київ

ДУРА

Восени почуваш
що можеш всяко думати
і коли ти не
дурень
то
не стісняйся в деяких галузях
кожний твій неясний рух
натякає на майбутнє —
потім
розберуться.
Коли ти не такий
то не виходь на вулицю
бо па вулиці
обітнуть
Чого штовхається — дура?

Так по тротуарі ходить іноді сила народу
і думка восени
дуже щиро працює
і в грудях
у такт:
яка насолода вмирати
якби тебе розстріляв петлюра!

3. X. 1922

МЕРИДІАН

I

О куле земна
куле земна

прекрасна ти й велика
як останній поет на тобі —
я.

О куле земна
куле земна

прекрасна ти й могутня
і хоч на нещастя й поет я
але не буду римою
думати я
не буду слинити твої
континенти й
моря

О куле земна
куле земна

може замість морів
крицьний гамак вкриє тебе
щезне навік
сучасний корабель
а замість материків
буде суцільне залізо —
о що ж!
не загину знак!
все ж наша вітчизна
куля земна
і тобі таки справді співає
останню пісню
останній на тобі пост —
цебто я —
лірик океанів
і континентів —
о куле земна —
куле земна моя!

II

Екватор і меридіани
полярні кола й тропіки
всі ці уявні лінії
і радіанти —
слухайте поети сзопики
і ви академіки комедіанти!
В ті часи коли ви
будете абстраговані й уявні —
меридіанні знаки
градуси
по залізній підлозі землі
проведуть інженери справжніми.

Замість кордонів між державами
кулю земну розподілено буде
паралелями й меридіанами!

Хто ж винеп

чи я —

чи куля земна —

що син батьків ненароджених
малює майбутнього панорами
сидячи тут з вами —

і крутиться

і сіпається

і плює

і плаче

і смішить людей

блукає й питається —

де я?

І таки добре знає

він не злий і

усміхається:

де ж пак?

у Києві.

15. X. 1922. Київ

І N

Жінка що віддається не часто
і таїть у собі стриманості красу —
ніби тобі самому — каже — що своє

кохання

я тобі — я тобі несу —

і чому тільки мені — не знаю я —

і дивуюсь — і не розумію — й не вірю їй —

і її життя — і своє з плямами —

печально й мовчки змірюю —

і павіщо мені — ще одна
і навіть болюча — мені — рана
і хочеться щоб це була остання
і хочеться щоб вона була остання...

(1925—1926?)

КРИМ

(Самотність)

Місяць
сходить над кипарисами
вночі —
водить
вітер
смуги по морю —
а вдень
від Ай-Петрі
з розім'ятих жмень —
різнобарвні
веселі
мінливі
плями —
аж до
берега
де Ірочка ходить
по зелених схилах
у светрі.

У виноградниках
в букетах
зелені
кинуто білі палаці —
чужі —

нудні —
а в глупу ніч
як нічого не бачиш —
сни.
Порожня лірика під сонцем
пудна під місяцем
над бутафорним краєвидом-морем
Криму —
і ходиш
сам
і ловиш гони в жилах
і молиш
безгучно і
квилиш:
Гори —
Камінь —
Ліс —
Берег —
якби
чорт приніс
будь-якого
в дверях
Ялового *!

1925

* Михайло Яловий (Юліан Шпол) — український письменник, один час належав до аспанфутів. (Ред.)

Тобі—дитино моя—що завтра на аборт підеш—

Тобі — що тільки місяць йому —

Тобі — що місяць як зародилося а живеш
мільйони віків у животі цієї жінки що я
люблю —

Місяць уже тобі а завтра ти — ніщо, викинуть
твій кавалочок у відро з поміями —

І попливеш ти каналізаційною трубою
аж у Чорне море, де й зародилось од мене —

Тобі —

Тобі —

Тобі це.

Невідомо і ніхто не знає — ні матір твою,
ні я, твій батько —

Хлопець ти було б чи дівчинка —

Любило б маму свою і говорило б: мамо!

Любило б батька свого і говорило б: тату!

Ссало б молочко з грудей і жмурило б оченята
на сонці.

Але минули б роки —

І ти пішло б у дитячий садок —

І виросло б, і змагалось б, і зачинало б...

Будь вічне ти, що завтра плаватимеш в відрі:

Завтра я прожену твою матір,

Зникне з серця мого вона, як ти з її тіла.

Будь вічне ти, безсиле й розумне —

Ти жило стільки, скільки дано тобі.

Будь вічне ти, бо і я вмру,

І мати твою вмре, і не одно ти

Плаватимеш завтра в білім відрі.

ЛЕНІНГРАД

Задумані твої води
і дуги камінних арок
розтають м'яко в роті,
як піюлі Ара.

Під снігом каналів води,
і синій спускається вечір,
і примари бродять,
і зводять неясні плечі.

Холонуть будинків лінії,
палаців шпилі сірих,
і настрій алюмінієвий
душу по краплі мірить.

Прощай — скажу я вдруге —
і не знаю, коли востаннє —
шуми твої муругі
торкають мшуні ранні.

Ходжу я тобою — скільки —
і голову свою додолу,
і ворухаться на дзигарях стрілки,
і я не знаю дому.

І дому мені не треба —
цівнич сувора в мені,
сіре низьке небо —
сірі почі і дні.

1926

ПІСНЯ ТРАМПА

Моїй дочці

Я знаю — як виростеш — будеш питати —
хто таки справді був твій маленький батько —
і може ти й тоді мене не будеш знати —
і може не дійде до тебе про мене згадка.

І може ти мене любиш не будеш —
може й тобі я буду незрозумілий і чужий —
може й тоді коло тебе будуть ці самі люди —
і тобі буде неясно — навіщо я жив.

І може тобі про мене розкажуть —
і ти будеш лаяти мене за деякі гріхи —
а зараз мене ніхто не розважить
бо не знаю я — чи будеш — як зараз —
мене любить
ти.

Я не знаю — чи мені довго жить зосталося —
і я не винен, що моя путь важка —
але я знаю, що за оці гріхи
моє життя
змагалося —
і що зараз мене зрозуміла б тільки ти —
моя дочка!

1926

МІЙ РЕЙД У ВІЧНІСТЬ — II

Слухайте шепіт хвої на хребтах
і гомін вікових віт.

Не можна затуляти сучасним
життям
життя тисячоліть.

Будьте вдячні вічності, що живе
в вас,
оживлюйте кожну
річ.

Коли знайдете в землі напівзгнилий
людини таз —
ви з людиною
віч
на
віч.

Не будьте мертвими археологами,
минуле не розкладайте
номенклатурою
механістичною!

Гляньте:
в гробниці лежить мумія фараона,
і біля неї — його
зубочистка.

Мільйонні когорти лежать кістяками
таких же футуристів, як
ми.

І вони будували «вічні» стіни і
брами
і в боротьбі лягли
грудьми.

А ви хочете зробити з людини якусь
платонівську ідею,
коли кожна людина — повна вічності
вщерть.

Мільйони сучасних і майбутніх людей —
мільйони людей
смерті.

Так не вмирає життя.
Так ми ідем у вічність.
Атлант-ель-стан,
Ніл-ель-стан —
зміняє наш
Дніпр-ель-стан.
От чому, коли і я вмру —
покладіть зі мною вмісті
мою зубочистку
і мій
чемодап.

1. VIII. 1928. Злодіївка

Чорний Берлін зогрів мене, чужоземця,
в стінах невеличкої зали,
де зібралась комфракція німецької громадської
організації
і стало зовсім ясно, що й тут іде вперед життя,
що йде нове життя і штовхає його пролетаріат.

В чорний Берлін вступають когорти стрункими
лавами
з червоними прапорами революційної перемоги
і потухнуть огні торговельних реклам —
але вогні не потухнуть:
червоний Берлін прокинеться рано-вранці —
робітничий Берлін надвечір засвітить нові огні.

От чому я тут уже не чужоземець.

3. I. 1929. Берлін

Alt-БЕРЛІН

Чорна вода не тече в стінах зчорнілих
набережних,
повільно пересовуються водяні маси,
регульовані плюзами
і туляться, хиляться один на один підновлені,
вузенькі будиночки зеленого, жовтого,
синього кольору,
вдивляються один в одного віковими очима
в тісних коридорах-вуличках.
А оточують їх нові невмолимі капіталістичні
громади з великими торговельними вікнами —
ненажерливими вітринами.
Легенькі місточки з'єднують віки з
сьогоднішнім

вгинається в ґрунт сумлінний камінь старого,
уже мертвого Берліна.
Валки важких повозок ганзейських крамарів
грюкали повз ці нерівні, тепер такі тихі
будинки
і цокали військові патрулі стародавніх
германських лицарів —
і от заростають мохом
високі гострошпилі столітні кірхи,
оточені сучасними універмагами
й над ними щохвилини гуркіт і миготіння
низки освітлених вогнів надземної
електричної залізниці.
Втиснуто alt-Берлін у граніт, оправлені
береги двох каналів Шпрее, і ходять глухими
коридорами повії,
де залишив alt-Берлін темні льохи,
трущоби й конури.
Сучасний велетень-спрут зачепив ці місця
своїми лабетами, і Берлін гуде, позбувшись
музейних руїн, цокає, гримить і пахне
газоліном.
Тисячолітній alt-Берлін, підрівняний,
підстрижений, підфіксатуарений,
підфарбований — стоїть навколішках,
підперезаний широкими просторами сучасних
будівель і вулиць, — місто-велетень змітає і
зрівнює, підпирається монументальними пала-
цами, домами, брамами, мільйонними пам'ятни-
ками, — чи не є вже й вони зараз мертвим ми-
нулим, що лише давить землю, — історичними
музеями перед життєрадісним світлом майбут-
нього?

14. I. 1929. Берлін

НІЧНИЙ БЕРЛІН

Шумить нічний Берлін
в червоних кафе й локалях,
і вулиці здіпив сплін
центральных магістралів,
зграю повій на розі
тисне компанія п'яна.

Б'є в ліхтарі мороз,
примерзло таксі до рана,
потухли узори реклам,
захолили бліді вітрини,
на поворотах тут і там
моторів кружляють спини,
і ніч схиляє уклін.

Відчуваючи вранішній гамір,
шумить нічний Берлін,
в сп'янілих кафе й ресторанах
потух вогкий чад,
змертвіли жіночі обличчя,
фокстрот і джаз-банд
зітхає комічно-врочисто,
принишк пласкуватий гігант,
розпластав велетенське тіло,
і диха ритмічно в такт
місто, зморене бігом.

Шумить нічний Берлін,
відгонить денним газоліном,
похмурі вулиць стіни
сплять.

29. I. 1929. Берлін

НА ШПРЕЕ

Зграї качок і чайок
мружать чорну Шпрее,
обивательське серце, звичайно,
повне жалості вщерть.

З мостів, з високих балконів
годують птицю ту,
і чайки крихти ловлять
на льоту.

Похмурі тіні від Дом'у
коливаються у воді
поліцейський катер знову
розжене чайок з путі.

Ріденькі юрби прохожих
з усмішками на качок
дивляться, скільки можуть,
щоб не втратити пфеніга й не заморозити
щок.

29. I. 1929. Берлін

СЕЛО

Село... І серце відпочине...
З вікна вагона, над шосе —
висока кірха, магазини,
цигар реклами і касет.

Сковзять селом автомобілі,
ярки й шпилі то там, то тут,

садки вишневі в голові лиш,
а ми прямуємо в Дортмунд.

Біліє сніг, гайок з ялинки
чорніс, шахматний квадрат,
і ти становишся навшпиньки,
щоб озирнуть увесь Deutschland.

Село — пройшло. І серце відпочило.
Чи є сільбуд тут і сількор?
Залізо села сполучило:
у нас працює автодор.

29. I. 1929. Берлін

ВЕЧІРНІ ВУЛИЦІ

Блимають вечірні вулиці різнобарвними огнями,
сплескує долонями зачудований провінціал:
ах як красиво! Берлін ночами й днями
роздмухує в вітринах привабний капітал.

Не чути вдарів у торговельних кварталах,
лише рух і гудіння, вібрує ритм.
Місто вдень свій крам розклало,
вечорами напоказ горить.

А тут же в завулках — розпродажа дешева.
Як в аптеці — на грами — губи ці.
І збирає Шрее нічні гешефти,
чорні трупи самогубців.

30. I. 1929. Берлін

НІМЕЧЧИНА

Уривок з поеми

Частина перша

Зустріч з Гейне

Розділ другий

В лікарні тихо.

Скоро ніч
у сні легковажні візьме.
В рожевім тумані проходить сестра,
до хворих всміхається різно.

Останній радіоспівів акорд
лоскоче ухо безмежно.
Ще п'ять хвилин, і буде бить
годинник кремлівської вежі.

Дивлюся: в розчинені двері йде
професор у нашу палату,
а з ним чоловічок якийсь блідий
у білім ступає халаті.

— Товариш Семенко! Це я до вас
привів ще одного поета.
Знайомтесь, будь ласка! Неспокій чудний
так само його прикмета! —

Приємно всміхаючись, стиснули ми,
Як водиться, руки. Негайно,
якби не професор, я з ліжка б упав,
почувши прізвище: Гейне.

— Який ви Гейне? — швидко спитав
я хворого нового.

— Та Генріх же Гейне, що Загул мене
недопартачив усього!

Адам Адамович нас оглядав
привітно в свої окуляри
і дуже вдоволений, мабуть, був,
що я дочекався пари.

— Чого ж ви тут? Хвороби — це ж факт —
ви літворогам одписали! —

— Тим гірше для фактів,---

Гейне всміхнувся, —
хіба ви ще жартів не знали?

— За довгий час я багато змінив
думок і ліричних звичок.

Чи хворий, чи ні, а кожного з нас
обов'язок власний кличе.

.

Розділ третій

До Німеччини ми з ним перейшли.

Фашизм там шкуру здирає...

Сумує поет. І знову мені
ще місця дома немає!

— Невже у Гаммонії *, в горщику тім,
жахливу я правду бачив?..

Але ж зустрічав я і плем'я нове, —
зрости воно мусило наче?

* Г а м м о н і я — персонаж з поеми самого Гейне
«Німеччина», покровителька м. Гамбурга. (Ред.)

— Ось Дюссельдорф... Гамбург...
Старенький Рейн...
Живої б почути мови...
Я стерпіть не можу — так потягло
до рідного краю знову! —

Зітхає, крихтить поет. Його
мені зробилось шкода.
— Давайте махнем у Німеччину! Нам
не треба ж ні візи, ні згоди! —

— Інкогніто знову? До рідних батьків —
і знов мені руки в'яжуть?
Та краще я ще раз помру, піду
і знову в могилу ляжу!

— Інкогніто? Я — німецький поет —
і знову — в шкурі овечій? —
Тут я припинив городити мораль,
ще й інтелігентську, до речі:

— Нагода рідка — притулитися знов
до материнського лона.
Не думайте довго,—
і от літака
я викликав телефоном.

Розділ четвертий

Пропелер шумить. Вітер знявсь.
Мотор туркоче жарко.
Іще хвилина — в повітрі ми
півкруг робили над парком.

.

Лігати б отак, боротись, творить,
ніколи і не вмирати!
Згадавш, що менше зосталось жить —
жаліть починаєш, зітхати...

— Неважно лежать в домовині... Але, —
сказав поет обережно, —
ось я ж помер — і нічого, живу,
По суті, життя безмежне.

— Розтануло в космосі «я» й «не я»,
бо все ж на світі існує.
Це листя зелене й душа моя
в віках одне одного чують.

— В матерії й силі єдність, змін
різноманітне коло.
Природа вічна! Людипа теж
вмирає й не вмере ніколи.

— Ось знаєш ти, що зникне десь
індивідуальна свідомість,
а тішишся тим, що змінить тебе
усесвіту творчість натомість, —

— і все ж таки думаєш: добре було б,
якби крізь віки відновилось
сполучення атомів, що у мені,
м о є знов щоб серце забилося! —

Розфілософствувався поет
в аеропланних висях,
в той час, як хутко ми вперед
кордону стрілою неслися.

Розділ п'ятий

.
Горіли очі натхненням, огнем,
здрігались руки тривожно...
Свою батьківщину Гейне почув!
Тут бути байдужим не можна...

— Німеччино, здрастуй!.. Може, тепер
про мене думку зміниш
і радісно й тепло, як мати колись,
ти сина свого зустрінеш...

— Чи зрозумієш ти муку мою,
розстання довгого трепіт...
Ось зараз вітаю я рідних лелек
в болотах рідний клекіт... —

На самім кордоні німецьким тепер
співачка не зустрічала...
Поглянув Гейне — банда якась
там піснею галасувала.

Прислухався Гейне до звуків тих,
до змісту рідного слова...
Та пісня, дійсно, була голосна,
хоч повпа зіпсутої крові.

— Німецькі фрази, німецькі слова...
це пісня моєї вітчизни?!
Чому ж ці слова так ганебно звучать
і їхній зміст непависний?..

— О, ні, я ще раз і ще раз скажу,
що пісню, яку оце чую, —

пе можу я визнать за душу твою,
яка у мені почує!

— Ту душу я чую по всіх містах,
на фоні розпачу й крику...
Невже я покинув культурну тебе,
а зараз зустріну дику?..

— Де вільний розум і вільний дух,
якого хотів бути пророком?
Ось знову рицарський бачу парик,
знайомі фухтеля кроки...

— Невже даремно зусилля століть
германського буйного зросту
повз вас перейшли, щоб ждала мене
ця пісня Веселого Хорста?..—

Я вибачить мусив Гейшовий гнів
і певну нервову кволість.
Гадаю, що ненависть ця й любов
не зіпсують мою повість.

Під нами давно вже німецька земля.
Не всидимо ми в кабіні.
І от несподівано знизились ми
на аеродромі в Берліні.

Шуміло місто, гуділо в огнях
блискучих реклам, вокзалів.
Потиснувши руки, ми в місто пішли.
Щось Гейнові губи шептали...

.

1933—1936. Харків

ПРИМІТКИ

Це видавня у «Бібліотеці поета» здійснюється вперше після останнього зажиттєвого видання «Вибрані твори», К.—Х., 1936. В підготовці збірника після смерті упорядника Є. Г. Адельгейма (1982 р.) брали участь дочка письменника І. М. Семенко, С. А. Крижанівський, М. М. Сулима (примітки).

Всі назви розділів (книг) належать автору, крім розділу «З віршів 1922—1928 років», назву якому дав упорядник.

З книги «Prelude»

Подано за виданням: М. Семенко. Prelude. Лірика. Київ, 1913. На цю першу збірку ранніх віршів поета було кілька прихильних рецензій (зокрема, М. Вороного в ж. «Літературно-науковий вісник», 1913. № 6. с 571—574).

З циклу «Наївні поезійки»

Подано за виданням: М. Семенко. Кобзар. Київ, Вид-во «Гольфштром», 1924 (повторне видання — 1925).

Королі — у вірші згадуються славнозвісні композитори, скрипкові твори яких виконував М. Семенко.

З книги «Дерзання»

Подано за виданням: М. Семенко. Повна збірка творів. Тт. 1—3, Х., ДВУ—ЛІМ, 1929—1931; далі назву даємо скорочено — т. 1. Відсутні у цьому виданні вірші «Я хочу кожний день», «...про білі ночі...», «Річ», «І дру-

гу-стихотворцу», «Потяг пролицув...», «Сосни», «Метелик» — подано за «Кобзарем». На початку 1914 р. у Києві під назвою «Дерзання» було видано книжку творів поета, куди увійшла лише частина цього циклу. Збірка «Дерзання», як і наступна «Кверофутуризм», 1914, викликала напади критиків із ж. «Українська хата» — М. Сріблянського (М. Шаповала) та М. Євшана. У віршах «Прикрий стан», «Притиснутий», «К другу-стихотворцу» М. Семенко торкається саме цієї критики.

А с ф а л ь т. Омагазинив — неологізм автора, подібний до нинішнього виразу «отоварив».

К у х о в а р н я. Автор у цілях «динамічності» свідомо опускає декілька применників (те ж саме у вірші «Місто»).

М і с т о. Розриваючи слова або ж, навпаки, з'єднуючи та удвоюючи їх, автор передає примхливий гомін міста.

П р и т и с н у т и й. З а м і р. Чурляніс (Чюрльоніс) Микола (1875—1911) — литовський художник, композитор і поет. Врубель Михайло (1856—1910) — російський художник. Сезанн Поль (1839—1906) — французький художник, один із засновників імпресіонізму. Гуро Єлена (1877—1913) — російська поетеса.

З циклу «Осіньна рана»

Подано за виданням: Повна збірка творів, т. 1. Відсутні тут вірші «Аналогія», «Краєвид», «Про себе», «Мое піднесення», «Сон», «Осіньне», цикл «Бліски» подано за «Кобзарем». Розташування циклів у «Кобзарі» дещо відрізняється від остаточного варіанта у тринадцятику.

П а с т е л ь. Пуантилізм — один із напрямків нового європейського малярства.

П р и в і т а н н я. «Більш немає депеш...» Поет у

цей час служив військовим телеграфістом (див. вступну статтю).

М о р е. Цехмистрюк і Рибаків—солдати телеграфної роти, приятелі поета.

З книги «П'єро кохає»

Вперше вийшло окремим виданням: М. Семенко. «П'єро кохає». Вид-во «Сяйво», 1918. Присвячено дружині поета, Лідії Іванівні Семенко (Горенко; нар. 1898 р. в сім'ї українців—переселенців на Далекий Схід). У «Кобзарі» книга розділена на два цикли: «П'єро кохає» (вірші 1916 р.) і «П'єро задається» (вірші 1917 р. вийшли окремим виданням: М. Семенко. «П'єро задається», 1918). У Повній збірці творів, т. 1, автор відмовився від такого поділу, що набагато збільшило обсяг циклу. Тут вірші подано за цим виданням. Відсутні у ньому вірші «Бажання», «Поезія про себе», «Осінь симфонія», «Улиця», «Моя кохання», «П'єро кохає», «Місто над бухтою», «Запитання», «Атавіза», «Кохання», подано за «Кобзарем».

На могилі Розалії. Розалія — молода дівчина-естонка, подруга Л. І. Горенко; покінчила життя самогубством через нещасливе кохання.

В о н а. Маються на увазі елегійні, ліричні мотиви українських поетів О. Олеся (1878—1944) і російського поета С. Надсона (1862—1887).

З а п и т а н н я. Обагнена — неологізм автора від улюбленого його слова «багнути».

П р о т о к а Б е р і н г а. Кубелик Ян (1880—1940) — чеський скрипаль.

Р у с о к о с о ю о т о ч и л а. Уїтмен Уолт (1819—1892) — американський поет, звеличував красу і силу людини. Стріндберг Ю.-А. (1849—1912) — шведський письменник; послідовник неоромантизму та імпресіонізму.

Поезі́йка розчарування. Трілери (трелі) — музичний термін, вібрація звуку.

Трамп. *Trump* — бродяга (*англ.*).

Терен. С. Гуляєв — солдат телеграфної роти, приятель автора.

Я умру. Прана — в стародавній індійській міфології означає дихання та інші форми життєдіяльності людини (зір, слух, мова, думка).

Гора Жовтих Лілій. Мається на увазі пейзаж острова Рускій недалеко від Владивостока.

Беатриса. Сестра Беатриса — героїня одноіменної драми бельгійського письменника М. Метерлінка.

З циклу «Селянські сатурналії»

Подано за Повною збіркою творів, т. 1; у «Кобзарі» вірші надруковано без назв, а з римськими цифрами. Зміст тому першого дає назву всієї книги «Селянські сатурналії», на сторінці 221 — «Сільські сатурналії» (очевидно, друкарська помилка). У «Кобзарі» — «селянські»... Сатурналії — зимові свята в Стародавньому Римі, пов'язані з міфом про Золотий вік Сатурна.

Умирає хлопчик. Газель — так автор називав свого молодшого брата Олександра. Книга «Селянські сатурналії» йому присвячена.

На Росінанте. Росінант — кінь Дон Кіхота. Поет вживає тут форму «Росінанте», а не «Росінант».

Рухи слів. «Не бачив його...» — тобто повного місяця.

З книги «В садах безрозних»

Подано за Повною збіркою творів, т. 2, де, на відміну від «Кобзаря», вірші мають назви. Поезії, відсутні в 3-томнику, подано за «Кобзарем» («Образ снився мені», «Простяглися тіні, тіні вечірні»), книга вийшла окремим виданням: М. Семенко. В садах безрозних. 1919.

З циклу «Біла студія»

Подано за Повною збіркою творів, т. 2, де, на відміну від «Кобзаря», вірші мають назви.

«Крила білі, загострені льотно» — у Повній збірці творів, т. 2, цього вірша немає; подано за «Кобзарем». Розалінда — героїня п'єси Шекспіра «Як вам це сподобається»; у вірші М. Семенка — метафора поетової душі. Ередіа. Згадується французький поет Ж.-М. Ередіа (1842—1905), автор збірки майстерних сонетів «Трофеї» (1893). Мій будинок. Розмітерліниться — неологізм автора, від імені бельгійського письменника М. Метерлінка.

З книги «П'єро мертвопетлює»

Вийшла окремим виданням: М. Семенко. П'єро мертвопетлює. К., видання мистецької групи «Фламінго», 1919. Обкладинка, титульна сторінка та малюнок (у кольорі) Анатолія Петрицького. Подано за Повною збіркою творів, т. 3, де, подібно до окремого видання і на відміну від «Кобзаря», вірші мають назви.

Міркування. Розмітерліниться — див. вище. Марінеттову — неологізм автора, від імені італійського поета-футуриста Ф.-Т. Марінетті (1876—1944). ...олавровінчену — неологізм автора.

З книги «Bloc-Notes»

Вийшла окремим виданням. Семенко Михайль. Bloc-Notes. К., видання групи «Фламінго», 1919. Обкладинка, титульна сторінка та малюнок (у кольорі) Анатолія Петрицького. Подано за Повною збіркою творів, т. 3.

Квіти зла. Назва збірки французького поета Шарля Бодлера.

Роберт. Мається на увазі художник Роберт Лісовський.

З книги «Дев'ять поем».

Вийшла окремим виданням (Київ, 1918). Подано за Повною збіркою творів, т. 3.

Поєма майбутнього. *Natura naturata* й *natura naturans* — природа породжена й природа породжуюча (*лат.*); улюблений термін нідерландського філософа Б. Спінози.

Осінні скрипки. Боттічеллі Александр (1444—1510) — італійський художник. Мається на увазі контраст осіннього пейзажу зі славетною картиною Боттічеллі «Весна».

Змагання. Прана. Див. вище.

«Тов. Сонце» (ревфутпоєма)

Подано за Повною збіркою творів, т. 3. Поєма виходила окремим виданням: М. Семенко. Тов. Сонце. Ревфутпоєма. 1919. «Маніфест» став текстом масової революційної пісні. *Salon d'Art* — мистецький салон (*франц.*). Тефі Н. А. (1872—1952) — російська письменниця, гумористка; після Жовтневої революції — в еміграції. Марко — Марко Терещенко, режисер, учасник групи панфутуристів (до 1922 р.).

«Весна» (поезофільм)

Друкується за Повною збіркою творів, т. 3. Подасмо зі скороченнями. В розділі другому автор малює святкування 1 Травня 1919 р. у Києві. «Перед черсолою коров» — тут використано біблійний образ (гладкі та худі корови, що символізують урожайні та неурожайні роки). *Dolce* — піжно, м'яко (*італ.*) — музичний термін.

«Степ» (поезофільм)

Текст 1919 р. подано за «Кобзарем» з проставленням кількох відсутніх прийменників. У Повну збірку тво-

рів у трьох томах поема не ввійшла. «Пробирались тавмничими бандами...» — мова йде про бандитські групи, що ховалися по лісах. «І світивсь по почак священний келих Над каменем майбутніх комун» — ремінісценція із середньовічної легенди про «Келих Грааля» (її використано Кретьєном де Труа, Вольффрамом фон Ешенбахом і пізніше Р. Вагнером в опері «Парсифаль»). У Вольффрама фон Ешенбаха та Вагнера «Грааль» показано у вигляді чарівного каменя, який світиться. «Заходжувались наставляти лад...» і т. д. — йдеться про більшовиків, що діяли у важких умовах розрухи. «Що з того, що в саду законане золото...» — і т. д. — «внутрішній монолог» куркуля.

«Прерія зор» (поема-роман)

Подано за Повною збіркою творів, т. 2. English Berlitz School — школа англійської мови Берліца (*англ.*). У поемі подано характерну для творчості Семенка романтику кохання та екзотичних пригод. «Море блакитне чуже» — згадка про Владивосток.

«Океанія» (уривок із загубленого поезофільму)

Подано за Повною збіркою творів, т. 2, де твір вміщено в розділі «Решта». Переклад французького речення: «Дивись на море, де замруть шуми міста».

«Перша подорож моя кругом світу»

Подано за тим же виданням. Розділ «Решта».

З книги «Проміння погроз»

Подано за Повною збіркою творів, т. 2. Вийшло окремим виданням: М. Семенко. Проміння погроз. Х., 1921. Вона. Arthur Rimbaud (Артур Рембо. 1854—1891) — французький поет-символіст.

З циклу «В революцію». 1919—1921

Подано за Повною збіркою творів, т. 3. «Святий метроном». У цьому виразі автор іронізує над нахилом до надто «розмірених», застарілих форм віршування.

З книги «Зок». 1921

Подано за Повною збіркою творів, т. 2.

З віршів 1922—1928 років

Вірші «Стріло віків», «Неп», «Осінь», «Дура», «Меридіан» подано за Повною збіркою творів, т. 2, де вони увійшли до розділу «Решта». Вірші «1 N», «Крим (Самотність)», «Ленінград» подано за виданням: Мих. Семенко. Малий Кобзар і нові вірші. X., 1928. Вірш «6N» — за виданням: «Зустріч на перехресній станції», Київ, 1927; вірш «Мій рейд у вічність — II» — за виданням: Мих. Семенко. Сучасні вірші X., 1931. «Пісня трампа» — за газетою «Культура і побут», 1926, № 12, с. 3.

«Європа й ми»

Подано за виданням: М. Семенко. Європа й ми. 1929.

«Німеччина» (уривок з поеми)

Подано за збіркою: М. Семенко. Вибрані твори, 1936.

З М І С Т

Вступне слово. <i>Микола Бажан</i>	3
Михайль Семенко. <i>Євген Адельгейм</i>	15

ПОЕЗІЇ

З книги «PRELUDE». 1913

Серце рветься...	45
Натхнення	45
Тіні забуті	46

З циклу «НАЇВНІ ПОЕЗІЙКИ». 1913

Осінь	47
Поет	47
Море моєї душі	48
Запитання	48
Мій привіт	49
Поезопісня	50
Королі	50
Підземна річенька	51
Зима	51
Ми	52

З книги «ДЕРЗАННЯ». 1914

Сонцекров	53
Притиснутий	53
Експресовітер	54
Запрошення	54
«...про білі ночі...»	55
Я хочу	56
Голос мая	56
Асфальт	57
Настрій	57
Бажання	57
К другу-стихотворцю	58
1. V. 914-го	59
Куховарня	59
Авіатор	60
Річ	61
«Потяг пролинув...»	62

Місто	62
Замір	63
Сосни	64
Метелик	64
Етюд	65
Атлантида	65

З циклу «ОСІННЯ РАНА». 1915—1916

Пастель	66
Обезженщенна пустеля	66
Далекий гудок	67
Лелеки	67
Аналогія	68
Красвид	68
Осінь між гір	69
Заснулість	69
Привітання	70
Димар	71
Вечірній парохід	71
Риси гір	72
Кіно	72
Про себе	73
Мое піднесення	73
Крейцер	74
Море	75
Геніальна поезійка	75
Рейд	76
Зовсім охорений	76
Цирк	77
«Мені щось тоскно серце тисне»	77
Сон	78
Осінне	79

З книги «П'ЄРО КОХАЄ». 1918

Витиск	80
Четвер	81
Бажання	81
Серце в блуканні	82
Поезійка про себе	82
Осіння симфонія	83
Улиця	83
Сьогодні	84

Моє кохання	85	
П'єро кохав	86	
Місто над бухтою	87	
На могилі Розалії	87	
В театр	88	
Кондуктор	88	
Мрія	89	
Вона	90	
Два тижні	90	
Запитання	90	
Павзи	91	
Протока Берінга	92	
Русокосою оточила	92	
Поезійка розчарування	93	93
Фальшивим тоном	93	
Вагоновод	94	
Ластівка	95	
Парикмахер	95	
Вітер	96	
Аскольд	96	
Неврастенія	97	
Смерть	97	
Ніч	98	
Два ножі	98	
Зорі реклам	98	
Шукачам щастя	99	
До побачення	100	
Атавіза	100	
Альбатроси	102	
Кохання	102	
Фантазоцирк	103	
По шляху суперечок	103	103
Розстання	104	
Репліка	104	
Вигнанець	105	
Наша пляма	105	
Трамп	106	
Інтерференція	106	
Міський сад	107	
Відблиски	107	
Заплети косу міцніш	108	108
Над рейдом	108	
Рух благальний	109	
Обожеволені коси	109	

Патагонія	110
Терен	110
Я умру	111
Туман впливав	112
Гора Жовтих Лілій	112
Ніч	113
Вогники по бухті скрізь	113
Було біля моря весело	114
Газетяр	114
Мила йде	115
Проміння гаснуть	115
Тайфун	115
Дві піраміди	116
Пейзаж	116
Заскрипів ліс	117
Понад берегом	117
Беатриса	118
Момент	118

З циклу «СЕЛЯНСЬКІ САТУРНАЛІІ». 1918

Пожовклі зшитки	120
Старий годинник	120
Бабусині іменини	121
Село без місяця	121
Сніг у саду	122
Золоторіг	123
Дурненький зайчик	123
Праця	124
Три шибки	124
Діти Аполлона	125
Тіні	125
Подорож	126
Умирає хлопчик	126
Біла курява	127
По в'язкій стежці	127
На Росінанте	127
Рухи слів	128

З книги «В САДАХ БЕЗРОЗНИХ». 1918

Картка	129
Ідоли	129
Ватра	130

«Образ снівся мені»	130
Померлих образи	130
Оksamитова злива	131
Спіраль аналогій	131
Сірий вихор	131
Антиквар	132
Мій спектр	132
Поезії згуби	133
Горизонт	134
Висвічування	135
Гріхопадіння	135
«Простяглися тіні...»	136
Сіренний ранок	136
Молоді авіатори	136

З циклу «БІЛА СТУДІЯ». 1918

Морзе	137
Переконання	137
Місто («Вдихаю я тонку отруту»)	138
«Крила білі, загострені льотно»	138
Чекання	138
Жалібну сукню	139
Ередіа	139
Двоногий звір'	139
Біля мапи	140
Грамофонний туш	140
Серця штори	140
Мій будинок	141
Чистильщик чобіт	141

З книги «П'ЄРО МЕРТВОПЕТЛЮЄ». 1919

Улиці	142
Я («Як гарно почувати...»)	142
Я іду	143
Я сам	143
Поклик віків	144
Я («Я — жертва погасаючого світу»)	145
Хлопчик	146
Заклик	147
Запрошення	148
Завтра	148
Поет	149
Вірш («фффф»)	149

Міркування	150	
Вірш («Безумить грюками»)		151
Місто («Блимно і крапно»)		151

З книги «BLOC-NOTES». 1919

Сезон	152	
Квіти зла	152	
Ліхтарі	153	
Білі столики	153	
Місто («Зойкно вилітали...»)		154
Бульвар	154	
Напівдівчинка-напівпанна		155
Дама на веранді	155	
Весна («Улиця сліпила...»)		156
Не лизь	156	
Місто літом	157	
Кафе	157	
Містична магістраль	158	
Прожекторовий промінь	158	
Провінціальний поет	159	
На помістку другого поверху		159
Роберт	160	
Велосипед	160	
Силуети	161	
Тротуар	161	
Пляж	162	
Кавалер і дама	162	
З потягу	163	
Місто («Сонце освітлювало...»)		163
Місто («Вечір подощовий...»)		164
Вогник	165	
Будинки	165	
Сад з музикою	166	
Осінь («Сонце. Осінній вітер. Порох»)		166
Замішання в місті	167	
Учениця драматичної школи		168
На пероні	168	

З книги «ДЕВ'ЯТЬ ПОЕМ». 1918

Поема майбутнього	169
Поема відваги	171
Interieur	173
Осінні скрипки	175

Змагання 176
Лим і грюк 178

Тов. Сонце (ревфутпоема) 181
Весна (поезофільм) 198
Степ (поезофільм) 211
Прерія зор (поема-роман) 227
Океанія (уривок з загубленого поезофільму) 239
Перша подорож моя кругом світу
(уривок з поеми-роману) 241

З книги «ПРОМІННЯ ПОГРОЗ». 1921

Вона 243
Весна («Уже весна...») 244
Вечір («Зупинись!..») 244
Вечір («Вечір з товстого скла») 245
Сніжинки 245
Блими комінка 246
Жертва вечірна 247
Я прийду 247
Заграви 248

З циклу «В РЕВОЛЮЦІЮ». 1919—1921

Святий метроном 249
В бій 249
Дні 250
Василеві Чумаку 251
40 крб. 251
Лесь Курбас 252
Ніч 252
Дніпром 253
Полям 254
Червоний стяг 254
Сучасник 255
Сучасні 255
Поетам 257
Інтелігентам 258
Ми йдем 258
Огонь 259
Праця («Здригнулось землі черево») 261
Скриплять вози 261
Індустрія 262

З циклу «ЗОК». 1921

Рана	264	
Пестила мене	264	
Болючий знак	265	
Кохання	266	
Москва	266	
Слів	267	
Рига	267	
Спочинь	268	
Місто («Місто мокре...»)	268	
Добре	269	
На пристані	269	
Шукання	270	
Батько	270	

З віршів 1922—1928 років

Стріло віків	271	
Неп	272	
Осінь («Осінь і осінь»)	272	
Дура	273	
Меридіан	274	
I N	276	
Крим (Самотність)	277	
6 N	279	
Ленінград	280	
Пісня трампа	281	
Мій рейд у вічність — II	282	

З книги «ЄВРОПА Й МИ». 1930

Чорний Берлін	284	
Alt-Берлін	285	
Нічний Берлін	287	
На Шпрее	288	
Село	288	
Вечірні вулиці	289	
Німеччина (уривок з поеми)	290	
Примітки	296	

БИБЛИОТЕКА ПОЭТА

Михаил Васильевич Семенко

СТИХОТВОРЕНИЯ

Составитель

Евгений Георгиевич Адельгейм

Киев, «Радянський письменник», 1985

(На українском языке)

Портрет автора — з гравюри *В. А. КОНОНЕНКА*

Редактори *С. А. Крижанівський, Б. П. Степанюк*

Художник *М. П. Вуек*

Художній редактор *Н. В. М'яковська*

Технічний редактор *В. В. Чала*

Коректор *С. І. Слабошевська*

Здано на виробництво 15. 10. 1984. Підписано до друку 03. 01. 85. Папір друкарський № 1. Звичайна нова гарнітура. Високий друк. Формат 70×90^{1/32}. 11,41 ум.-друк. арк., 11,41 ум.-фарб.-відб., 11,07 обл.-вид. арк. Тираж 8000 пр. Зам. 1639-4. Ціна в оправі 1 крб. 40 к.

Видавництво «Радянський письменник»,
252054, Київ-54, вул. Чкалова, 52.

Львівська книжкова фабрика «Атлас»,
290005, Львів-5, вул. Зелена, 20.

Семенко М. В.

С30 Поезії /Редкол.: О. Є. Засенко та ін.;
Вступ. слово М. Бажана. Упоряд. та стат-
тя Є. Г. Адельгейма.— К.: Рад. письмен-
ник, 1985.— 311 с. (Б-ка поета).

До книжки увійшли вибрані твори відомого украї-
нського радянського поета Михайля Семенка (1892—
1937), для творчості якого характерні пошуки форм,
своєрідне розкриття тем, різноманітність образів,
художніх засобів.

С 4702590200-031 142.85
M223(04)-85.

У2

